

Euroopa merendus- ja kalandusfondi 2014-2020 rakenduskava keskkonnamõju strateegiline hindamine

ARUANNE AVALIKULE VÄLJAPANEKULE

Hendrikson & Ko
Raekoja plats 8, Tartu
Lennuki 22, Tallinn
<http://www.hendrikson.ee>

Töö nr 1943/13

Keskkonnaekspert
Riin Kutsar

.....

Tartu–Tallinn 2014

Sisukord

SISUKORD	3
1. SISSEJUHATUS	5
2. EMKF RAKENDUSKAVA SISU NING PEAMISTE EESMÄRKIDE ISELOOMUSTUS 6	
3. KSH METOODIKA	10
4. SEOS MUUDE ASJAKOHASTE STRATEEGILISTE PLANEERIMISDOKUMENTIDEGA - VASTAVUSANALÜÜS	12
4.1 ÜLEVAADE KESKKONNAEESMÄRKE SISALDAVATEST ASJAKOHADEST STRATEEGILISTEST DOKUMENTIDEST	12
4.1.1 Euroopa Liidu dokumendid	12
4.1.2 Eesti riiklikud dokumendid	18
5. MÕJUTATAVA KESKKONNA KIRJELDUS JA RAKENDUSKAVAGA SEOTUD KESKKONNAMÕJUD	39
5.1 LOODUSKESKKONNA SEISUND JA PROBLEEMID	39
5.1.1. VEEKOGUDE SEISUND	39
5.1.2. JÄTKUSUUTLIK RESSURSIKASUTUS JA LOODUSKAITSELISTE PIIRANGUTEGA ARVESTAMINE	44
5.2 SOTSIAALNE KESKKOND	52
5.2.1 TÖÖHÕIVE	52
6. RAKENDUSKAVA KESKKONNAMÕJUDE HINDAMINE - VÄLISMÕJUDE ANALÜÜS	57
6.1 KESKKONNAMÕJU ERIEESMÄRKIDE JA MEETMETE KAUPA	57
6.2 MÕJU LOODUSKESKKONNALE	73
6.2.1 MÕJU VEEKOGUDE SEISUNDILE	73
6.2.2 JÄTKUSUUTLIK RESSURSIKASUTUS JA LOODUSKAITSELISTE PIIRANGUTEGA ARVESTAMINE	75
6.3 MÕJU SOTSIAAL-MAJANDUSLIKULE KESKKONNALE	79
6.4 RAKENDUSKAVA MEETMETE VÕIMALIK MÕJU NATURA 2000 VÕRGUSTIKU ALADELE	80
6.5 PIIRIÜLENE MÕJU	84
6.6 KUMULATIIVSED MÕJUD	84
7. ETTEPANEKUD RAKENDUSKAVA TÄIENDAMISEKS/KORRIGEERIMISEKS NING SEIRE	87
7.1 ETTEPANEKUD RAKENDUSKAVA TÄIENDAMISEKS	87
7.2 SEIRE JA HINDAMINE	87
8. ÜLEVAADE KSH KORRALDUSEST JA AVALIKKUSE KAASAMISEST	89
8.1 KAASAMINE – MÕJUTATUD JA HUVITATUD OSAPOOLED	89
8.2 KSH KOOSTAMISE AJAGRAAFIK	90
8.3 ARUANDE KOOSTANUD EKSPERDIRÜHMA JA STRATEEGILISTE PLANEERIMISDOKUMENTIDE KOOSTAJA ANDMED	91
8.4 KSH ARUANDE KOOSTAMINE JA AVALIKUSTAMINE	92
8.5 ÜLEVAADE KSH KÄIGUS ILMNENUD RASKUSTEST	92
KASUTATAVAD LÜHENDID	93
VIIDATUD ALLIKAD	94
LISAD	99

1. Sissejuhatus

Strateegiliseks planeerimisdokumendiks on Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskava (EMKF RAK) 2014-2020 eelnõu.

2014. aastal algab Euroopa Liidu uus rahastamisperiood, mille raames on Eestil võimalus kasutada rahalist toetust 5 fondist. Eesti koostab ühtekuuluvuspoliitika fondide (Euroopa Sotsiaalfond, Euroopa Regionaalarengu Fond, Ühtekuuluvusfond) tulemuslikumaks ja efektiivsemaks rakendamiseks nimetatud kolme fondi hõlmava ühe rakenduskava (käesoleval programmiperioodil 3 rakenduskava), mille koostamist koordineerib Rahandusministeerium. Eraldi koostatakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskavad, nende koostamist koordineerib Põllumajandusministeerium.

Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskava koostatakse perioodiks 2014-2020. Uus Euroopa Liidu Merendus- ja Kalanduspoliitika näeb ette strateegiliste lähenemisviiside tugevdamist läbi EL-i tasandil määratletavate merendus- ja kalandusseaduste. Euroopa Merendus- ja Kalandusfond peaks oma tegevusega kaasa aitama Euroopa 2020 strateegia eesmärkide saavutamisele ja soodustama Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika (ÜKP) toimimist.

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/42/EÜ „Teatavate kavade ja programmide keskkonnamõtjude hindamine“ ning siseriiklik *keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus* (KeHJS) sätestavad kohustuste läbi viia keskkonnamõtjude hindamine strateegiliste (KSH) planeerimisdokumentide koostamise raames.

Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskava 2014-2020 keskkonnamõju strateegiline hindamine on algatatud Põllumajandusministri 21. augusti 2013. a käskkirjaga nr 166.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise eesmärk on arengukava koostamisel ja kehtestamisel keskkonnatingimustega arvestamine, tagades seeläbi keskkonnakaitse kõrge taseme ning edendades säästvat arengut. KSH teostatakse Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskava 2014-2020 eelnõule tulenevalt Euroopa Nõukogu direktiivist 2001/42/EÜ ja KeHJS.

KSH aruanne on koostatud Põllumajandusministeeriumi poolt esitatud rakenduskava versioonile seisuga 31.07.2014.

2. EMKF rakenduskava sisu ning peamiste eesmärkide iseloomustus

Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskava koostatakse perioodiks 2014-2020. Koostatava rakenduskava alusdokumentideks on Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning täiendatud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta KOM(2013) 245.

Uus Euroopa Liidu Merendus- ja Kalanduspoliitika näeb ette strateegiliste lähenemisviiside tugevdamist läbi EL-i tasandil määratletavate merendus- ja kalandusseaduste. Euroopa Merendus- ja Kalandusfond peaks oma tegevusega kaasa aitama Euroopa 2020 strateegia eesmärkide saavutamisele ja soodustama Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika (ÜKP) toimimist. Jätkusuutliku kalanduse- ja vesiviljeluse tagamiseks Euroopas lähtub EMKF kuuest järgnevast prioriteetsest punktist: ¹

1. Keskkonnasäästliku, ressursitõhusa, innovaatilise, konkurentsivõimelise ja teadmispõhise kalanduse edendamine:
 - (a) kalanduse mõju vähendamine merekeskkonnale sh soovimatu püügi vältimine ja vähendamine, nii palju kui võimalik;
 - (b) veeorganismide mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitsmine ja taastamine;
 - (c) püügivõimsuse ja olemasolevate püügivõimaluste vahel tasakaalu tagamine
 - (d) kalandusettevõtete, sealhulgas väikesemahulise rannikupüügilaevastiku konkurentsivõime ja elujõulisuse suurendamine ning ohutuse ja töötingimuste parandamine ;
 - (e) tehnoloogilise arengu, innovatsiooni, sh energiatõhususe suurendamise ja teadmiste vahetamise tõhustamise toetamine;
 - (f) kutsealase koolituse, uute kutseoskuste ja elukestva õppe arendamine
2. Keskkonnasäästliku, ressursitõhusa, uuendusliku, konkurentsivõimelise ja teadmispõhise vesiviljeluse edendamine:
 - (a) tehnoloogia arengu, innovatsiooni ja teadmiste edasiandmise tõhustamise toetamine;

¹ Amended proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the European Maritime and Fisheries Fund [repealing Council Regulation (EC) No 1198/2006 and Council Regulation(EC) No 861/2006 and Council Regulation No XXX/2011 on integrated maritime policy

- (b) vesiviljelusega seotud ettevõtete, eelkõige VKEde, konkurentsivõime ja elujõulisuse tugevdamine, sealhulgas ohutuse ja töötingimuste parandamine;
 - (c) veeorganismide mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitsmine ja taastamine ning vesiviljelusega seotud ökosüsteemide arvutakse suurendamine ja ressursitõhusa vesiviljeluse edendamine;
 - (d) kõrge keskkonnakaitse tasemega vesiviljeluse ning loomatervise ja loomade heaolu ning rahvatervise ja turvalisuse edendamine
 - (e) kutsealase koolituse, uute kutseoskuste ja elukestva õppe arendamine.
3. ÜKP rakendamise soodustamine:
- (a) teaduslike teadmiste parandamine ja nendega varustamine, nagu ka andmete kogumise ja haldamise parandamine;
 - (b) seire, kontroll ja õigus- ja haldusnormide täitmise tagamise toetamine, suurendades sealjuures institutsioonilist suutlikkust ja avaliku halduse tulemuslikkust täiendavat halduskoormust tekitamata.
4. Tööhõive ja territoriaalse ühtekuuluvuse suurendamine saavutamaks erieesmärgid nagu majanduskasvu, sotsiaalse kaasatuse, töökohtade loomise, tööalase konkurentsivõime tugevdamise ning tööjõu liikuvuse edendamine ranniku ja sisemaa kogukondades, kes sõltuvad kalapüügist ja vesiviljelusest, sealhulgas kalanduse tegevuste mitmekesistamine ja läbi teiste sektorite merendusalasises meremajandamises.
5. Turustamise ja töötlemise edendamine:
- (a) kalapüügi- ja vesiviljelustoodete turu parem korraldus;
 - (b) investeringute soodustamine töötlemise ja turustamise sektoris.
6. Integreeritud merenduspoliitika elluviimise soodustamine.

EMKF rakenduskava 2014-2020 eelnõu² (seisuga 31.07.2014) spetsiifilised (eri) eesmärgid ja meetmed on alljärgnevad:

1. Jätkusuutlik kalanduse areng

Erieesmärgid:

- (a) Kalanduse mõju vähendamine merekeskkonnale sh soovimatu püügi vältimine ja vähendamine, kuivõrd on see võimalik;
 - Art 38. Kalapüügi mõju vähendamine keskkonnale ja kalapüügi kohandamine kaitseliikide suhtes (+ 44.1.c Siseveed)
- (b) Veeorganismide bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine;
 - Art 40.1. b-c Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega (+ 44.6 Siseveed)
- (c) Konkurentsivõime suurendamine ja kalanduse ettevõtete elujõulisuse, sealhulgas väikesemahulise rannapüügi laevastiku ja ohutuse parandamine ja töötingimuste loomine;
 - Art 43.1. Kalasadamad, lossimiskohad ja varjualused (+ 44.1.f Siseveed)

² Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014-2020 rakenduskava (rakenduskava eelnõu tööversioon 31.07.2014), <http://www.agri.ee/euroopa-merendus-ja-kalandusfond-2014-2020/>

- (d) Tehnoloogilise arengu, innovatsiooni, sh energiatõhususe suurendamise ja teadmiste vahetamise tõhustamise toetamine;
- Art 26 Innovatsioon (+44.1.f Siseveed)
 - Art 28 Teadlaste ja kalurite vaheline partnerlus (+ 44.3 Siseveed)
 - Art 41.1.a Energia efektiivsus ja kliimamuutuste leevendamine - investeringud pardal (+ 44.1.d Siseveed)
 - Art 41.2 Energia efektiivsus ja kliimamuutuste leevendamine - põhi- ja lisamootorite asendamine ja moderniseerimine (+ 44.1.d Siseveed)

2. Jätkusuutliku vesiviljeluse areng

Erieesmärgid:

- (a) Tehnoloogilise arengu, innovatsiooni ja teadmiste tõhustamise toetamine;
- Innovatsioon (art 47)
- (b) Vesiviljelusettevõtete konkurentsivõime ja elujõulisuse suurendamine, eelkõige VKE-de, sh ohutuse ja töötingimuste parendamine;
- Tootlikud investeringud vesiviljelusse (Art 48 .1 a-d,f-h)
 - Tootlikud investeringud vesiviljelusse (Art 48 .1 k) - energia efektiivsuse ja taastuva energia kasutamine
- (c) veeorganismide mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitsmine ja taastamine ning vesiviljelusega seotud ökosüsteemide arvutakse suurendamine ja ressursitõhusa vesiviljeluse edendamine;
- Tootlikud investeringud vesiviljelusse (Art 48 .1. e) keskkonnale avalduva negatiivse mõju vähendamine, ressursitõhususe suurendamine
 - Vesiviljelusalade potentsiaali suurendamine (Art 51)
- (d) kutsealase koolituse, uute kutseoskuste ja elukestva õppe arendamine;
- Inimkapitali ja võrgustike edendamine (art50)

3. ÜKP rakendamise soodustamine

Erieesmärgid:

- (a) Teaduslike teadmiste parandamine ja nendega varustamine, nagu ka andmete kogumise ja haldamise parandamine;
- Andmete kogumine (art 77)
- (b) Seire, kontroll ja õigus- ja haldusnormide täitmise tagamise toetamine, suurendades sealjuures institutsioonilist suutlikkust ja avaliku halduse tulemuslikkust täiendavat halduskoormust tekitamata;
- Kontroll ja järelevalve (art 76)

4. Kalanduspiirkondade jätkusuutlik areng

Erieesmärgid:

- (a) Tööhõive ja territoriaalse ühtekuuluvuse suurendamine saavutamaks erieesmärgid nagu majanduskasvu, sotsiaalse kaasatuse, töökohtade loomise, tööalase konkurentsivõime tugevdamise ning tööjõu liikuvuse edendamine ranniku ja sisemaa kogukondades, kes sõltuvad kalapüügist ja vesiviljelusest, sealhulgas kalanduse tegevuste mitmekesistamine ja läbi teiste sektorite merendusalasises meremajandamises;
- Strateegiate rakendamine (art 63)
 - Koostöö (art 64)

5. Töötlemise ja turustamise edendamine

Erieesmärgid:

- (a) Investeeringute soodustamine töötlemise ja turustamise sektoris;
 - Art 66. Tootmis- ja turustamiskavad
 - Art 67. Ladustamistoetus
 - Art 68. Turustamise meetmed
- (b) Kalanduse- ja vesiviljelustoodete turukorralduse parendamine;
 - Art 69. Kalandustoodete töötlemine

6. Integreeritud merenduspoliitika edendamine

- - Integreeritud mereseire (art 80.1.a)
 - Merekeskkonna, eelkõige selle bioloogilise mitmekesisuse ja merekaitsealade kaitse (art 80.1.b)
 - Teadmiste parandamine merekeskkonna seisundi kohta (art 80.1.c)
 - Tehniline abi (art 78)

Meetmete väljundindikaatorid ja sihttasemed on toodud rakenduskavas.

3. KSH meetodika

Keskkonnamõju strateegilise hindamise üldine eesmärk on edendada keskkonnaningimustega arvestamist, tagades seeläbi keskkonnakaitse kõrge tase ning säästva arengu edendamine.

KSH korraldati samaaegselt rakenduskava eelnõu koostamisega, analüüsidest rakenduskava elluviimisega kaasnevat keskkonnamõju ning alternatiivseid võimalusi (sh kavandatavate meetmete) eesmärkide saavutamiseks.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimisel lähtuti strateegilise arengudokumendi üldistusastmest (rakenduskava). KSH protsessi ülesehitamisel on lisaks KeHJS juhitud vastavatest Eesti ja Euroopa liidu juhendmaterjalidest³⁴⁵⁶⁷⁸. Keskkonnamõjude hindamisel kasutas ekspert kvalitatiivset hindamist, mille käigus hinnati meetmete rakendamise kaasnevat otsest ja kaudset mõju keskkonnale ja analüüsi, kuivõrd kavandatavad eesmärgid aitavad kaasa keskkonnaeesmärkide saavutamisele.

Hindamine toimus kahes osas:

Vastavusanalüüsi käigus hinnatakse rakenduskava prioriteetsete suundade eesmärkide ja välja töötatud meetmete vastavust ning koosõla sektori riiklike, ja rahvusvaheliste keskkonnaeesmärkidega.

Anti hinnang:

- o EMKF keskkonnaeesmärkide vastavusele EL keskkonnastrateegiale (sh näiteks EL elurikkuse strateegiale; Läänemere strateegia);
- o Vastavusele Eesti keskkonnastrateegia eesmärkidele (Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030; Eesti looduskaitse arengukava aastani 2020; Eesti kalanduse strateegia 2014-2020; Eesti merenduspoliitika 2012-2020; Harrastuskalapüügi arengukava aastateks 2010-2013 (perspektiiviga aastani 2018); Eesti vesiviljeluse sektori arengustrateegia aastani 2020; Maaelu arengukava aastani 2020).

Vastavusanalüüsis kasutatud keskkonnaeesmärgid ning vastavusanalüüsi tulemused on esitatud peatükis 4.

Välismõjude analüüsi käigus hinnati rakenduskavas sätestatud eesmärkidega ja meetmetega kaasnevat keskkonnamõju.

³ Commission's Guidance, Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment (<http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>)

⁴ Office of the Deputy Prime Minister. 2005. A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive. ODPM Publications. London

⁵ Jones, C. et al. 2005. Strategic Environmental Assessment and Land Use Planning. An International Evaluation. Earthscan, London.

⁶ Sairinen, R.; Kohl, J. (toim.) 2004. Ihminen ja ympäristön muutos. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin teoriaa ja käytäntöjä. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus [Centre for Urban and Regional Studies], Serie B 87, University of Technology. Espoo.

⁷ Riki Therivel, "Strategic Environmental Assessment in Action"

⁸ Commission's Guidance, Guidelines for the ex ante evaluation of 2014-2020 EMFS OP's

Välismõjude analüüsil

- kirjeldati rakenduskava eesmärke ja meetmeid nende saavutamiseks;;
- anti ülevaade käsitletava keskkonnavaldkonna hetkeseisust ning peamistest probleemidest;
- analüüsiti, milliseid probleeme prioriteetsete eesmärkide ja meetmete tegevuste rakendamisega mõjutatakse ning vajadusel leevendatakse.

Välismõjude analüüsi tulemused on esitatud peatükis 6.

KSH hindamisel kasutatav teemadekäsitluse täpsus ei erine rakenduskava täpsusastmest, va juhul kui prognoositav keskkonnamõju olulisus ei dikteeri teisiti. Mõju hindamisel lähtuti rakenduskava eelnõus elluviimiseks kavandatud prioriteetsete suundade eesmärkidest ja välja töötatud meetmetest. Hinnangute andmisel tugineti olemasolevatele seire- ja statistikaandmetele (nt Eesti Keskkonnanäitajad 2012, Keskkonnainfo).

Võimalike keskkonnamõjude määratlemisel lähtuti EMKF-i prioriteetidest võttes arvesse Eesti merenduspoliitika 2012-2020 ja Eesti kalandusstrateegia 2007-2013 rakendamise praktikat. Samuti riikliku keskkonnaseire andmeid, riiklikul tasandil läbi viidud kalandusuuringuid⁹, meetodikaid¹⁰, teostatud asjakohaste projektide¹¹¹² tulemusi ja veemajanduskavasid, selgitamaks negatiivse keskkonnamõju ilmumise võimalusi ja juhtusid ning nende vältimise võimalusi.

Keskkonnamõju hindamisel lähtutakse eeldusest, et tegevuste elluviimisel täidetakse kõiki Eesti seadusandluses kehtestatud keskkonnanõudeid.

Valdkondliku rakenduskava keskkonnamõju strateegilisel hindamisel on tulenevalt strateegia üldistustasemest aga ka valdkonna keerukusest väga oluline kumulatiivsete mõjude käsitlus, sest kumulatiivsete efektide osakaal üldises mõjude spektris võib olla oluline. Siinkohal on kavas kumulatiivsete efektide kirjeldamisel rakendada süsteemanalüüsi elementidel baseeruvat mõjumehhanismi analüüsi meetodikat (*Riki Therivel, „Strategic Environmental Assessment in Action“*), mis viiakse läbi välismõjude hindamise järgselt.

⁹ Aastatel 2008-2013 valminud kalandusuuringud. Janek Lees. Kalanduse teabekeskus 2013.

¹⁰ „Kalakasvatuste veesaaste arvestusmeetodika väljatöötamine“ Koostaja: OÜ aqua consult Baltic, november 2012

¹¹ „Mere bioloogilise mitmekesisuse seire ja loodusväärtuste seisundi hindamise uuenduslikud lahendused Läänemeres“ (MARMONI) Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut

¹² „Natura 2000 rakendamine Eesti merealadel – alade valik ja kaitsemeetmed-ESTMAR“ Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut

4. Seos muude asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega - vastavusanalüüs

Vastavalt KeHJS § 40 (4) tuleb hinnata; 2) strateegilise planeerimisdokumendi seost muude asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega; 5) strateegilise planeerimisdokumendi jaoks olulisi rahvusvahelisi, Euroopa Liidu või riiklikke keskkonnakaitse eesmärke ja kirjeldust, kuidas neid eesmärke ja muid keskkonkaalutlusi on strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel arvesse võetud. Käesolevas peatükis esitatakse arengukava ja kavandatavate meetmete vastavusanalüüs.

Eespooltoodust lähtuvalt keskenduti KSH käigus vastavuse analüüsile vaid rahvusvaheliste säästvat arengut ja keskkonnakaitse valdkondi puudutavate lepete ning siseriiklikult seatud keskkonnaeesmärkide osas.

4.1 Ülevaade keskkonnaeesmärke sisaldavatest asjakohastest strateegilistest dokumentidest

4.1.1 Euroopa Liidu dokumendid

1. ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia aastani 2020¹³

Strateegia eesmärk on peatada bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ja ökosüsteemide kahjustamine Euroopa Liidus (EL) aastaks 2020, määratledes kuus prioriteetset eesmärki. See on Euroopa 2020 strateegia ja eelkõige juhtalgatuse „Ressursitõhus Euroopa“ lahutamatu osa. Strateegia abil täidetakse ELi juhtide 2010. aasta märtsis võetud kaks põhikohustust – piirata bioloogilise mitmekesisuse vähenemist ELis aastaks 2020 ning kaitsta ja hinnata bioloogilist mitmekesisust ning ökosüsteemi teenuseid ELis ja taastada need aastaks 2050.

1. eesmärk: looduse kaitsmine ja taastamine

EL peab tagama linnudirektiivi ja loodusdirektiivi parema rakendamise. Need kaks direktiivi on ELi bioloogilise mitmekesisuse poliitika puhul kõige tähtsamad. Kuni praeguseni on need olnud edukad, näiteks on loodud Natura 2000, mis on maailma suurim kaitsealade võrgustik pindalaga üle 750 000 km². Edusammud on siiski olnud ebapiisavad, et saavutada Euroopa jaoks tähtsate elupaikade ja liikide soodne kaitsestaatus. Selle strateegia esimese eesmärgi täitmiseks peavad liikmesriigid olemasolevaid seadusi paremini rakendama. Eelkõige peavad nad tagama Natura 2000 alade loomise ja taastamise, investeerides sellesse vajalikke ressursse. Need meetmed aitavad kaasa bioloogilise mitmekesisuse kadumise peatamisele ja selle taastamisele aastaks 2020.

¹³ ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia aastani 2020;
http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20Factsheet_ET.pdf

2. eesmärk: ökosüsteemide ja ökosüsteemi teenuste säilitamine ja parandamine

Ökosüsteemide ja ökosüsteemi teenuste säilitamiseks ja parandamiseks (näiteks kultuuride tolmeldamine mesilastega) võetakse olulised meetmed – luuakse roheline infrastruktuur, 2020. aastaks taastatakse vähemalt 15% kahjustatud ökosüsteemidest ning arendatakse algatust, mille eesmärk on vältida ökosüsteemide ja ökosüsteemi teenuste summaarset vähenemist aastaks 2015.

3. eesmärk: tagada säästev põllumajandus ja metsandus

ÜPP raames kavandatud vahendid peavad suurendama 2020. aastaks selliseid põllumajanduslike rohumaade, põllumaade ja püsiluhtude all olevaid alasid, mida reguleeritakse bioloogilise mitmekesisuse meetmetega.

2020. aastaks kehtestatakse kõigi riigimetsade ja teatava suuruse ületavate metsandusettevõtete puhul metsamajandamiskavad või samaväärsed vahendid. Need peavad tagama metsade säästva majandamise, et metsi saaks ELi maaelu arengu poliitika raames rahastada.

Võetud meetmed, millega tagatakse säästev majandamisviis nendes kahes sektoris, peavad aitama ühtlasi kaasa strateegia esimese ja teise eesmärgi täitmisele.

4. eesmärk: tagada kalavarude säästev kasutamine

Ühise kalanduspoliitika reformi raames võetud meetmed peavad 2015. aastaks tagama kalavarude maksimaalse jätkusuutliku saagikuse saavutamise. Selleks on vaja jaotada kalade populatsioon vanuse ja suuruse järgi, mis näitavad kalavarude head seisundit. Majandades kalavarusid viisil, mis ei avalda negatiivset mõju muudele kalavarudele, liikidele ja ökosüsteemidele, on võimalik 2020. aastaks saavutada hea keskkonnaseisund, mis on ette nähtud merestrateegia raamdirektiiviga.

5. eesmärk: tõrjuda invasiivseid võõrliike

Välja arvatud õigusaktid, milles käsitletakse võõrliikide ja piirkonnast puuduvate liikide kasutamist vesiviljeluses, puudub praegu kõikehõlmav ja konkreetne ELi poliitika invasiivsete võõrliikide tõrjumiseks. Need liigid on siiski tõeline oht Euroopa bioloogilisele mitmekesisusele. Seetõttu on vaja need loetleda, isoleerida või hävitada ning kontrollida nende sissetoomist, et tõkestada uute liikide ilmumist. Komisjon töötab invasiivsete võõrliikide tõrjepoliitika puuduste kõrvaldamiseks välja eriotstarbelise õigusliku vahendi.

6. eesmärk: peatada bioloogilise mitmekesisuse vähenemine kogu maailmas

EL peab tõhustama oma panust bioloogilise mitmekesisuse vähenemise vastases võitluses üle kogu maailma, järgides 2010. aastal Nagoyas toimunud bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osaliste 10. konverentsi (COP10) tulemusena võetud kohustusi. Selle konverentsi käigus võttis EL endale järgmised kohustused:

- saavutada bioloogilise mitmekesisuse ülemaailmse strateegilise kava raames aastateks 2011–2020 seatud eesmärgid;
- rakendada Nagoya protokoll (ABS-protokoll), mis käsitleb geneetilistele ressurssidele juurdepääsu ning nende kasutamisest saadava tulu õiglast ja võrdset jaotamist, ja
- leida vajalikud rahalised vahendid bioloogilise mitmekesisuse kaitsmiseks.

Tabel 4-1. EMKF RAKi eesmärkide ja meetmete vastavus ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia eesmärkidele

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
<p>1. eesmärk: looduse kaitsmine ja taastamine</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid panustavad kalapüügist tulenevate negatiivsete keskkonnamõjude vähendamisse ja looduskeskkonna säilitamisesse. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Kalapüügi keskkonnamõjude vähendamine a) investeerida varustusse, millega parandatakse püügivahendite silma suuruse selektiivsust või liikide selektiivsust;</p> <p>Energia efektiivsus ja kliimamuutuste leevendamine a) investeeringud seadmetesse või kalalaeva pardal reostuse kasvuhoonegaaside vähendamiseks ja kalalaeva energiaefektiivsuse suurendamiseks. Investeeringud püügivahenditesse on samuti abikõlblikud tingimusel, et need ei vähenda püügivahendi selektiivsust;</p> <p>Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega Toetada kunstkoelmute rajamist ja tegevusi, mille eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse edendamine ja säilitamine.</p>
<p>2. eesmärk: ökosüsteemide ja ökosüsteemi teenuste säilitamine ja parandamine</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid panustavad ökosüsteemi tervise parandamisse. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega Toetada kunstkoelmute rajamist ja tegevusi, mille eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse edendamine ja säilitamine.</p>
<p>3. eesmärk: tagada säästev põllumajandus ja metsandus</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid panustavad säästvasse ressursikasutusse. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Kalapüügi keskkonnamõjude vähendamine a) investeerida varustusse, millega parandatakse püügivahendite silma suuruse selektiivsust või liikide selektiivsust;</p> <p>Energia efektiivsus ja kliimamuutuste leevendamine a) investeeringud seadmetesse või kalalaeva pardal reostuse kasvuhoonegaaside vähendamiseks ja kalalaeva energiaefektiivsuse suurendamiseks. Investeeringud püügivahenditesse on samuti abikõlblikud tingimusel, et need ei vähenda püügivahendi selektiivsust.</p>
<p>4. eesmärk: tagada kalavarude säästev kasutamine</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid aitavad otseselt kaasa kalavarude säästvale kasutusele. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige</p>

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
	<p>meetmed: Mere bioloogiliste ressursside kaitsega seotud innovatsioon Tegevused: arendada ja kasutusele võtta tehnilisi või korralduslikke teadmisi, sh parendatud kalapüügitehnikaid ja püügiseadmete selektiivsust (sh siseveed). Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega Kunstkoelmute rajamine ja kalurite teadlikkuse tõstmine, toetada tegevusi, mille eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse edendamine ja säilitamine. Kalapüügi keskkonnamõjude vähendamine Investeeringud varustusse, millega parandatakse püügivahendite silma suuruse selektiivsust või liikide selektiivsust.</p>
<p>5. eesmärk: tõrjuda invasiivseid võõrliike</p>	<p>Rakenduskava ei näe ette vahendeid võõrliikide tõrjumiseks, kuid ei ole vastuolus bioloogilise mitmekesisuse strateegia eesmärkidega.</p>
<p>6. eesmärk: peatada bioloogilise mitmekesisuse vähenemine kogu maailmas</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid panustavad bioloogilise mitmekesisuse säilimisse ja parandamisse. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed: Mere bioloogiliste ressursside kaitsega seotud innovatsioon Tegevused: arendada ja kasutusele võtta tehnilisi või korralduslikke teadmisi, sh parendatud kalapüügitehnikaid ja püügiseadmete selektiivsust (sh siseveed). Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega Kunstkoelmute rajamine ja kalurite teadlikkuse tõstmine, toetada tegevusi, mille eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse edendamine ja säilitamine. Kalapüügi keskkonnamõjude vähendamine Investeeringud varustusse, millega parandatakse püügivahendite silma suuruse selektiivsust või liikide selektiivsust. Merekeskkonna, eelkõige selle bioloogilise mitmekesisuse ja merekaitsealade kaitse Kalavarude majandamine eeldab spetsiifilisi teadmisi ökosüsteemist kui tervikust ja kõikidest mõjudest kalavarudele. Erinevate teadusasutuste poolt teostatavatest merekeskkonna uuringutest saadava informatsiooni integreerimine ja koostöö andmete kogumisel võimaldab süvendada teadmisi kalavarude seisundis toimuvate muutuste ja nende põhjuste kohta.</p>

2. EL Läänemere piirkonna strateegia¹⁴

Keskkonnameetmete rakendamisel tuleb võtta arvesse ELi ühist poliitikat merekeskkonda mõjutavates valdkondades, nagu põllumajandus, kalandus ja transport. Ühine põllumajanduspoliitika, eriti maaelu arengu poliitika, aitab saavutada Läänemere piirkonna jätkusuutlikuks ja õitsva majandusega piirkonnaks kujundamise eesmärki. Paljud probleemid nõuavad tähelepanu Läänemere piirkonna tasandil: riiklikul või kohalikul tasandil võetud meetmetest võib jääda väheks. On määratud kindlaks neli peamist kiiret tähelepanu nõudvat ülesannet ning need on järgmised:

- Tagada jätkusuutlik keskkond
- Edendada piirkonna arengut
- Suurendada piirkonna ligipääsetavust ja atraktiivsust
- Tagada piirkonna ohutus ja turvalisus

Läänemere piirkonna parendamise eesmärkide saavutamisele aitab MAK 2014-2020 kaasa nähes mitmete meetmete raames ette veekaitset tagavaid nõudeid ning soodustades keskkonnasõbralikke investeeringuid (nt investeeringud sõnnikuhoidlatesse). Otsest veekaitse meetet pole MAK ette nähtud. Seega toetab MAK 2014-2020 Läänemere piirkonna strateegia ellurakendamist kaudselt. Vajalik on tagad erinevate poliitikate ja eesmärkide ühildamine veekaitse, sh nii põhjavee kui ka pinnavee, vajadustest lähtuvalt.

Tabel 4-2. EMKF RAKi eesmärkide ja meetmete vastavus EL Läänemere piirkonna strateegia eesmärkidele

Eesmärgid	Rakenduskava kavandatu vastavus
Tagada jätkusuutlik keskkond	<p>Rakenduskava eesmärgid panustavad jätkusuutliku kalanduse arengusse ja ressursside säästvasse kasutamisse. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Kalapüügi keskkonnamõjude vähendamine Panustada varustusse, millega parandatakse püügivahendite silma suuruse selektiivsust või liikide selektiivsust.</p> <p>Mere bioloogiliste ressursside kaitsega seotud innovatsioon Tegevused: arendada ja kasutusele võtta tehnilisi või korralduslikke teadmisi, sh parendatud kalapüügitehnikaid ja püügiseadmete selektiivsust (sh siseveed).</p> <p>Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega Toetada kunstkoelmute rajamist ja tegevusi, mille eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse edendamine ja säilitamine.</p> <p>Merekeskkonna, eelkõige selle bioloogilise mitmekesisuse ja merekaitsealade kaitse Kalavarude majandamine eeldab spetsiifilisi teadmisi ökosüsteemist kui tervikust ja kõikidest mõjudest kalavarudele.</p>

¹⁴ EL Läänemere piirkonna strateegia; http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/

Eesmärgid	Rakenduskava kavandatu vastavus
	Erinevate teadusasutuste poolt teostatavatest merekeskkonna uuringutest saadava informatsiooni integreerimine ja koostöö andmete kogumisel võimaldab süvendada teadmisi kalavarude seisundis toimuvate muutuste ja nende põhjuste kohta.
Edendada piirkonna arengut	<p>Rakenduskava eesmärgid panustavad jätkusuutliku kalanduse arengusse ja kalanduspiirkondade atraktiivsemaks muutumise. Rakenduskava tervikuna aitab pikaajaliselt kaasa jätkusuutliku kalavarude kasutamise saavutamisele.</p> <p>Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Mitmekesistamine ja uued sissetuleku allikad</p> <p>Toetatakse (sh laevapardal) tehtavaid investeeringuid arendades kalandusest väljapoole jäävaid lisategevusi nagu näiteks, kalaturism, restoranid, keskkonnateenused, mis on seotud kalandusega ja haridusealased tegevused.</p> <p>Konkurentsivõime suurendamine ja kalanduse ettevõtete elujõulisuse, sealhulgas väikesemahulise rannapüügi laevastiku ja ohutuse parandamine ja töötingimuste loomine</p> <p>Kala lossimise kvaliteedi tõstmiseks ja teenindamiseks on oluline sadamate hea infrastruktuur ja toetav tehnovõrk. Tulevikuperspektiivis on ette näha tootjaorganisatsioonide tegevuse rahvusvahelist laienemist, selleks on oluline tagada tervikliku tarneahela olemasolu kala lossimisest töötlemiseni.</p>
Suurendada piirkonna ligipääsetavust ja atraktiivsust	<p>Rakenduskava eesmärgid panustavad jätkusuutliku kalanduse arengusse ja kalanduspiirkondade atraktiivsemaks muutumise. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Mitmekesistamine ja uued sissetuleku allikad</p> <p>Toetatakse (sh laevapardal) tehtavaid investeeringuid arendades kalandusest väljapoole jäävaid lisategevusi nagu näiteks, kalaturism, restoranid, keskkonnateenused, mis on seotud kalandusega ja haridusealased tegevused;</p>
Tagada piirkonna ohutus ja turvalisus	Rakenduskava eesmärgid panustavad ohutuse ja turvalisuse tagamise piirkonnas. Piirkonna ohutus tagatakse läbi sektori tööohutuse kasvatamise ja innovatiivsete, ohutumate ja keskkonnasõbralikema tehnoloogiate kasutuselevõtuga.

Kokkuvõttes võib öelda, et EMKF rakenduskava meetmed toetavad EL-i Läänemere piirkonna strateegia ja bioloogilise mitmekesisuse strateegia

eesmärkide saavutamist, kuna meetmed aitavad kaasa jätkusuutlikule ressursikasutusele, toetavad piirkonna arengut ja ohutuse tagamist.

4.1.2 Eesti riiklikud dokumendid

3. Keskkonnastrateegia aastani 2030¹⁵

Keskkonnastrateegia aastani 2030 on keskkonnavaldkonna arengustrateegia, mis juhindub Eesti säästva arengu riikliku strateegia "Säästev Eesti 21" põhimõtetest ja on katusstrateegiaks kõikidele keskkonna valdkonna arengukavadele, mis peavad koostamisel või täiendamisel juhinduma keskkonnastrateegias toodud põhimõtetest. Eesmärkide seadmisel ja meetmete kavandamisel on võetud aluseks strateegilised valikud ning ühiskonna üldised arengusuunad (trendid).

1) Loodusvarade säästlik kasutamine ja jäätmetekke vähendamine

- Jäätmed - Eesmärk: Aastal 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning oluliselt on vähendatud tekkivate jäätmete ohtlikkust.
- Vesi - Eesmärk: Saavutada pinnavee (sh rannikuvee) ja põhjavee hea seisund ning hoida veekogusid, mille seisund juba on hea või väga hea.
- Maavarad - Eesmärk: Maavarade keskkonnasõbralik kaevandamine, mis säästab vett, maastikke ja õhku, ning maapõueressursi efektiivne kasutamine minimaalsete kadude ja minimaalsete jäätmetega.
- Mets - Eesmärk: Metsakasutuses ökoloogiliste, sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike vajaduste tasakaalustatud rahuldamine väga pikas perspektiivis.
- Kalastik - Eesmärk: Tagada kalapopulatsioonide hea seisund ning kalaliikide mitmekesisus ja vältida kalapüügiga kaasnevat kaudset negatiivset mõju ökosüsteemile.
- Ulukid - Eesmärk: Tagada jahiulukite ja muude ulukite liikide mitmekesisus ning asurkondade elujõulisus.
- Muld ja maakasutus - Eesmärk 1: Keskkonnasõbralik mulla kasutamine; Eesmärk 2: Loodus- ja kultuurimaastike toimivus ja säästlik kasutamine.

2) Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamine

- Maastikud. Eesmärk: Mitmeotstarbeliste ja sidusate maastike säilitamine.
- Bioloogiline mitmekesisus. Eesmärk: Elustiku liikide elujõuliste populatsioonide säilimiseks vajalike elupaikade ja koosluste olemasolu tagamine.

3) Kliimamuutuste leevendamine ja õhu kvaliteet

- Energia - Eesmärk: Toota elektrit mahus, mis rahuldab Eesti tarbimisvajadust, ning arendada mitmekesiseid, erinevatel energiaallikatel põhinevaid väikese keskkonnakoormusega

¹⁵ Keskkonnastrateegia aastani 2030;
<https://www.riigiteataja.ee/aktiivisa/0000/1279/3848/12793882.pdf#>

jätksuutlikke tootmistehnoloogiaid, mis võimaldavad toota elektrit ka ekspordiks.

- Energia tarbimine - Eesmärk: Energiatarbimise kasvu aeglustamine ja stabiliseerimine, tagades samas inimeste vajaduste rahuldamise, ehk tarbimise kasvu olukorras primaarenergia mahu säilimise tagamine.
- Osoonikihi kaitse - Eesmärk: Kõrvaldada järk-järgult nii tööstusest kui ka kodumajapidamistest osoonikihti kahandavad tehisained.
- Transport - Eesmärk: Arendada välja efektiivne, keskkonnasõbralik ja mugav ühistranspordisüsteem, ohutu kergliiklus (muuta auto alternatiivid mugavamaks) ning sundpendelliiklust ja maanteevedusid vähendav asustus- ja tootmisstruktuur (vähendada transpordivajadust).

4) Keskkond, tervis ja elukvaliteet

- Väliskeskkond - Eesmärk: Tervist säästev ja toetav väliskeskkond.
- Siseruum - Eesmärk: Inimese tervisele ohutu ja tervise säilimist soodustav siseruum.
- Toit - Eesmärk: Keskkonnast tulenevate saasteainete sisaldus toiduahelas on inimese tervisele ohutu.
- Joogi- ja suplusvesi - Eesmärk: Joogi- ja suplusvesi on inimese tervisele ohutu.
- Jääkreostus - Eesmärk: Aastaks 2030 on likvideeritud kõik täna teadaolevad jääkreostuskolded.
- Elanike turvalisus ja kaitse - Eesmärk: Tagada elanike turvalisus ning kaitse nende julgeolekut ohustavate riskide eest.

Tabel 4-3. EMKF RAKi eesmärkide ja meetmete vastavus Keskkonnastrateegia eesmärkidele

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
Loodusvarade säästlik kasutamine ja jäätmetekke vähendamine	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad loodusvarade säästvat arengut ja jäätmete vähendamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Mere bioloogiliste ressursside kaitsega seotud innovatsiooni Arendada ja kasutusele võtta tehnilisi- või korralduslikke teadmisi, sh parendatud kalapüügitehnikaid ja püügiseadmete selektiivsust. (sh siseveed).</p> <p>Kalapüügi keskkonnamõjude vähendamine Varustusse, millega parandatakse püügivahendite silma suuruse selektiivsust või liikide selektiivsust;</p> <p>Kalandustoodete töötlemine Toetatakse investeringuid kalandus- ja vesiviljelustoodete töötlemisse: a) mis aitavad säästa energiat või vähendada mõju keskkonnale, sealhulgas jäätmete töötlemisse; b) ülejääkide või vähe püütud liikide töötlemisse; c) põhiliste töötlemistoimingutega kaasnevate kõrvaltoodete töötlemisse.</p>
Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamine	Rakenduskava eesmärgid toetavad maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
	<p>Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega. Eesmärgi saavutamiseks planeeritavad tegevused: b) kunstkoelmute rajamine; g) kalurite teadlikkuse tõstmine;</p> <p>Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega Merekeskkonna, eelkõige selle bioloogilise mitmekesisuse ja merekaitsealade kaitse Kalavarude majandamine eeldab spetsiifilisi teadmisi ökosüsteemist kui tervikust ja kõikidest mõjudest kalavarudele. Erinevate teadusasutuste poolt teostatavatest merekeskkonna uuringutest saadava informatsiooni integreerimine ja koostöö andmete kogumisel võimaldab süvendada teadmisi kalavarude seisundis toimuvate muutuste ja nende põhjuste kohta.</p>
<p>Kliimamuutuste leevendamine ja õhu kvaliteet</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad meetmete rakendamist kliimamuutuste leevendamiseks ja õhu kvaliteedi parandamiseks. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Energia efektiivsus ja kliimamuutuste leevendamine Eesmärki aitavad saavutada: a) investeeringud seadmetesse või kalalaeva pardal reostuse kasvuhoonegaaside vähendamiseks ja kalalaeva energiaefektiivsuse suurendamiseks. Investeeringud püügivahenditesse on samuti abikõlblikud tingimusel, et need ei vähenda püügivahendi selektiivsust; b) energia auditid ja skeemid c) uuringud, et hinnata alternatiivsete käivitussüsteemide ja laevakere kujunduse (projekti) energiatõhusust kalalaeval. d) ökonoomsemate ja keskkonnasõbralikumate laeva-/paadimootorite soetamise toetused.</p>
<p>Keskkond, tervis ja elu kvaliteet</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad meetmete rakendamist elukeskkonna kvaliteedi ja inimeste tervise tagamiseks. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Tootlikud investeeringud vesiviljelusse a) vesiviljeluse üksuste moderniseerimine, sealhulgas vesiviljelussektori töötajate töötingimuste ja ohutuse parandamist;</p> <p>Lisaks näevad rakenduskava meetmed ette tööohutuse kasvatamist läbi innovatiivsete, ohutumate ja keskkonnasõbralikema tehnoloogiate kasutuselevõtu.</p>

Kokkuvõttes võib öelda, et EMKF rakenduskava meetmed toetavad Eesti keskkonnastrateegia eesmärkide saavutamist, kuna meetmed toetavad ressursside säästvat kasutamist, liigilise mitmekesisuse säilitamist ja ohutuma keskkonna saavutamist.

4. Looduskaitse arengukava aastani 2020¹⁶

Looduskaitse arengukava on strateegiline lähtedokument looduse kaitse ja kasutamise seotud valdkondade arendamiseks kuni aastani 2020.

Arengukava strateegilised eesmärgid on:

Eesmärk 1. Inimesed tunnevad, väärtustavad ning hoiavad loodust ja oskavad oma teadmisi igapäevaelus rakendada

- Meede 1.1. Loodushariduse tõhustamine kõigil hariduse tasemetel.
- Meede 1.2. Tulemuslik loodusteavitus.
- Meede 1.3. Looduskaitseteaduse edendamine ja rakendamine praktilise looduskaitse eesmärkide saavutamiseks.
- Meede 1.4. Säästliku loodusturismi korraldamine.

Eesmärk 2. Liikide ja elupaikade soodne seisund ja maastike mitmekesisus on tagatud ning elupaigad toimivad ühtse ökoloogilise võrgustikuna

- Meede 2.1. Liikide soodsa seisundi tagamine.
- Meede 2.2. Elupaikade soodsa seisundi tagamine.
- Meede 2.3. Maastike mitmekesisuse tagamine.
- Meede 2.4. Loodusobjektide kaitse korraldamine.
- Meede 2.5. Loodusandmete kättesaadavuse tagamine ja loodusteaduslike kogude säilitamine.
- Meede 2.6. Rahvusvaheline koostöö elurikkuse kaitseks.
- Meede 2.7. Looduskaitsepiirangute kompenseerimine ja looduskaitsetööde toetamine.

Eesmärk 3. Loodusvarade pikaajaline püsimine ja selleks vajalikud tingimused on tagatud ning nende kasutamisel arvestatakse ökosüsteemse lähenemise põhimõtteid

- Meede 3.1. Ökosüsteemi teenuste väärtuse arvestamine keskkonnakasutuses.
- Meede 3.2. Maavarade kaevandamisega kaasnevate elurikkust vähendavate mõjude analüüs, leevendusmeetmete väljatöötamine ja rakendamine.
- Meede 3.3. Taastuvate loodusvarade majandamisega kaasnevate elurikkust vähendavate mõjude analüüs, leevendusmeetmete välja töötamine ja rakendamine.
- Meede 3.4. Negatiivsete transpordimõjude analüüs ja leevendamine.
- Meede 3.5. Kliimamuutusega elurikkusele kaasneva negatiivse mõju leevendamine.
- Meede 3.6. Bioloogilise ohutuse tagamine.

¹⁶ Looduskaitse arengukava aastani 2020 (koostanud Keskkonnaministeerium, Tallinn 2012); <http://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/keskkonnaministeerium/Looduskaitse%20arengukava%20aastani%202020.pdf>

- Meede 3.7. Taastuenergia kasutamise elurikkusele kaasnevate negatiivsete mõjude analüüs, leevendusmeetmete väljatöötamine ja rakendamine.

Tabel 4-4. EMKF RAKi eesmärkide ja meetmete vastavus Looduskaitse arengukava aastani 2020 eesmärkidele

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
<p>Eesmärk 1. Inimesed tunnevad, väärtustavad ning hoiavad loodust ja oskavad oma teadmisi igapäevaelus rakendada</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid panustavad keskkonnateadlikkuse ja teadmussiirdesse. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Mere bioloogiliste ressursside kaitsega seotud innovatsioon Tegevused: arendada ja kasutusele võtta tehnilisi või korralduslikke teadmisi, sh parendatud kalapüügitehnikaid ja püügiseadmete selektiivsust (sh siseveed);</p> <p>Teadlaste ja kalurite partnerlus Võrgustumine, pilootprojektid, uuringud, teadmussiire, seminarid;</p> <p>Inimkapitali ja suhtevõrgustike edendamine Soodustada elukestvat õpet, teaduslike ja tehniliste teadmiste ja uuenduslike tavade levitamist ning uute erialaste oskuste omandamist vesiviljeluses.</p> <p>Merekeskkonna, eelkõige selle bioloogilise mitmekesisuse ja merekaitsealade kaitse Kalavarude majandamine eeldab spetsiifilisi teadmisi ökosüsteemist kui tervikust ja kõikidest mõjudest kalavarudele. Erinevate teadusasutuste poolt teostatavatest merekeskkonna uuringutest saadava informatsiooni integreerimine ja koostöö andmete kogumisel võimaldab süvendada teadmisi kalavarude seisundis toimuvate muutuste ja nende põhjuste kohta.</p>
<p>Eesmärk 2. Liikide ja elupaikade soodne seisund ja maastike mitmekesisus on tagatud ning elupaigad toimivad ühtse ökoloogilise võrgustikuna</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad liigilise mitmekesisuse säilitamist ja kalandusest tulenevate keskkonnamõjude vähendamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega Eesmärgi saavutamiseks finantseeritakse kunstkoelmute rajamisse ja kalurite teadlikkuse tõstmist;</p> <p>Mere bioloogiliste ressursside kaitsega seotud innovatsioon Finantseerida tegevusi mille eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse edendamine ja säilitamine;</p> <p>Kalapüügi keskkonnamõjude vähendamine Tuleb investeerida varustusse, millega parandatakse püügivahendite silma suuruse selektiivsust või liikide selektiivsust.</p>

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
	<p>Merekeskkonna, eelkõige selle bioloogilise mitmekesisuse ja merekaitsealade kaitse Kalavarude majandamine eeldab spetsiifilisi teadmisi ökosüsteemist kui tervikust ja kõikidest mõjudest kalavarudele.</p> <p>Erinevate teadusasutuste poolt teostatavatest merekeskkonna uuringutest saadava informatsiooni integreerimine ja koostöö andmete kogumisel võimaldab süvendada teadmisi kalavarude seisundis toimuvate muutuste ja nende põhjuste kohta.</p>
<p>Eesmärk 3. Loodusvarade pikaajaline püsimine ja selleks vajalikud tingimused on tagatud ning nende kasutamisel arvestatakse ökosüsteemse lähenemise põhimõtteid</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad loodusvarade jätkusuutlikku ja põhjalikult planeeritud tarbimist, et tagada piisav looduslik varude taastootmine. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega Eesmärgi saavutamiseks finantseeritakse kunstkoelmute rajamise ja kalurite teadlikkuse tõstmist;</p> <p>Innovatsioon Arendada välja tehnilist innovatsiooni või teadmisi vesiviljeluse valdkonnas, mis eelkõige vähendavad mõju keskkonnale, soodustavad ressursside jätkusäästlikumat kasutamist, parandavad loomade heaolu, hõlbustavad uute säästvate tootmismeetodite kasutuselevõttu;</p> <p>Mere bioloogiliste ressursside kaitsega seotud innovatsioon Tegevused: arendada ja kasutusele võtta tehnilisi või korralduslikke teadmisi, sh parendatud kalapüügitehnikaid ja püügiseadmete selektiivsust (sh siseveed).</p> <p>Merekeskkonna, eelkõige selle bioloogilise mitmekesisuse ja merekaitsealade kaitse Kalavarude majandamine eeldab spetsiifilisi teadmisi ökosüsteemist kui tervikust ja kõikidest mõjudest kalavarudele.</p> <p>Erinevate teadusasutuste poolt teostatavatest merekeskkonna uuringutest saadava informatsiooni integreerimine ja koostöö andmete kogumisel võimaldab süvendada teadmisi kalavarude seisundis toimuvate muutuste ja nende põhjuste kohta.</p>

Kokkuvõttes võib öelda, et EMKF rakenduskava meetmed toetavad Eesti looduskaitse arengukava eesmärkide saavutamist, kuna meetmed toetavad loodusvarade säästlikku kasutamist ja liigilise mitmekesisuse säilitamist.

5. Eesti kalanduse strateegia 2014-2020¹⁷

Eesti kalanduse strateegia (EKS) 2014-2020 käsitleb Eesti kalavarude olukorda, rannakalandust, traalpüüki, harrastuskalapüüki, kaugpüüki, töötlemist, turustamist, teadus- ja arendustegevusi.

Strateegia on aluseks Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) rakenduskavale, millega määratakse fondist kalandussektori arendamiseks kavandatavad meetmed perioodiks 2014-2020.

Strateegia eesmärgid on:

- Eesti kalanduse, kui majandusharu jätkusuutlik arendamine ning kalatoodangu konkurentsivõime tõstmine sise- ja välisturgudel.
- Tagada konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik kalamajandus.
- Keskenduda rohkem teadmiste suurendamisele ja innovatsioonile, et olemasolevat tehnilist baasi võimalikult optimaalselt ja kasumlikult ära kasutada.

Tabel 4-5. EMKF RAKi eesmärkide ja meetmete vastavus Eesti kalanduse strateegia eesmärkidele

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
<p>Eesmärk 1. Eesti kalanduse, kui majandusharu jätkusuutlik arendamine ning kalatoodangu konkurentsivõime tõstmine sise- ja välisturgudel</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad kalanduse arengut ja toodangu konkurentsivõime tõstmist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Innovatsioon</p> <p>a) arendada välja tehnilist innovatsiooni või teadmisi vesiviljeluse valdkonnas, mis eelkõige vähendavad mõju keskkonnale, soodustavad ressursside jätkusäästlikumat kasutamist, parandavad loomade heaolu, hõlbustavad uute säästvate tootmismeetodite kasutuselevõttu;</p> <p>b) arendada välja või viia turule uusi või oluliselt parendatud tooteid, uusi heade turuväljavaadetega vesiviljelusliike, uusi või parendatud protsesse, uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme;</p> <p>c) uurida innovatsioonide, toodete või protsesside tehnilist või majanduslikku teostatavust;</p> <p>Tootlikud investeeringud vesiviljelusse</p> <p>a) vesiviljeluse üksuste moderniseerimine, sealhulgas vesiviljelussektori töötajate töötingimuste ja ohutuse parandamist;</p> <p>b) investeeringuid vesiviljelustoodete kvaliteedi tõstmiseks ning lisandväärtuse andmiseks;</p> <p>Kalandustoodete töötlemine</p> <p>Toetatakse investeeringuid kalandus- ja vesiviljelustoodete töötlemisse:</p>

¹⁷ Eesti kalanduse strateegia 2014-2020 (koostanud Põllumajandusministerium, Tallinn 2013); <http://www.agri.ee/sites/default/files/public/juurkataloog/KALAMAJANDUS/EKS/2014-2020/strateegia-eks-2014.pdf>

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
	<p>a) ülejääkide või vähe püütud liikide töötlemisse; b) põhiliste töötlemistoimingutega kaasnevate kõrvaltoodete töötlemisse; c) mahepõllumajanduslike vesiviljelustoodete töötlemisse, mida reguleeritakse nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artiklitega 6 ja 7; d) mille tulemuseks on uued või parendatud tooted, uued või parendatud protsessid või uued või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteemid. (finantsinstrument, kaaluda investeeringutoetust energiasäästu projektide osas).</p> <p>Lisandväärtus ja toote kvaliteet Investeeringud kalatoodete väärtustamiseks, võimaldades kaluritel töödelda, turustada ja otse müüa enda püütud kala.</p>
<p>Eesmärk 2. Tagada konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik kalamajandus</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid soodustavad konkurentsivõimelise ja jätkusuutliku kalamajanduse arengut. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Innovatsioon (kalapüük) Töötada välja või võtta kasutusele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uusi või oluliselt parendatud kalandustooteid, • uusi või parendatud protsesse ja tehnikaid, • uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme, sh töötlemises ja turustamises; <p>Teadlaste ja kalurite partnerlus Võrgustumine, pilootprojektid, uuringud, teadmussiire, seminarid;</p> <p>Lisandväärtus ja toote kvaliteet Investeeringud kalatoodete väärtustamiseks, võimaldades kaluritel töödelda, turustada ja otse müüa enda püütud kala.</p> <p><u>Samas ei soodustata noorte inimeste sisenemist kalandussektorisse.</u></p>
<p>Eesmärk 3. Keskenduda rohkem teadmiste suurendamisele ja innovatsioonile, et olemasolevat tehnilist baasi võimalikult optimaalselt ja kasumlikult ära kasutada.</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad teadmiste ja innovatsiooni suurendamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Innovatsioon (kalapüük) Töötada välja või võtta kasutusele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uusi või oluliselt parendatud kalandustooteid, • uusi või parendatud protsesse ja tehnikaid, • uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme, sh töötlemises ja turustamises; <p>Teadlaste ja kalurite partnerlus Võrgustumine, pilootprojektid, uuringud, teadmussiire, seminarid;</p> <p>Innovatsioon (vesiviljelus) a) arendada välja tehnilist innovatsiooni või teadmisi vesiviljeluse valdkonnas, mis eelkõige vähendavad mõju keskkonnale, soodustavad ressursside jätkusäästlikumat kasutamist, parandavad loomade heaolu, hõlbustavad uute säästvate tootmismeetodite kasutuselevõttu; b) arendada välja või viia turule uusi või oluliselt</p>

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
	<p>parendatud tooteid, uusi heade turuväljavaadetega vesiviljelusliike, uusi või parendatud protsesse, uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme;</p> <p>c) uurida innovatsioonide, toodete või protsesside tehnilist või majanduslikku teostatavust;</p> <p>Inimkapitali ja suhevõrgustike edendamine Soodustada elukestvat õpet, teaduslike ja tehniliste teadmiste ja uuenduslike tavade levitamist ning uute erialaste oskuste omandamist vesiviljeluses.</p> <p>Turustamisemeetmed Toetatavad tegevused: parandada üleliigsete või vähe püütud liikide turuleviimise tingimusi.</p> <p>Lisandväärtus ja toote kvaliteet Investeeringud kalatoodete väärtustamiseks, võimaldades kaluritel töödelda, turustada ja otse müüa endi püütud kala.</p> <p>Merekeskkonna, eelkõige selle bioloogilise mitmekesisuse ja merekaitsealade kaitse Kalavarude majandamine eeldab spetsiifilisi teadmisi ökosüsteemist kui tervikust ja kõikidest mõjudest kalavarudele. Erinevate teadusasutuste poolt teostatavatest merekeskkonna uuringutest saadava informatsiooni integreerimine ja koostöö andmete kogumisel võimaldab süvendada teadmisi kalavarude seisundis toimuvate muutuste ja nende põhjuste kohta.</p>

Kokkuvõttes võib öelda, et EMKF rakenduskava meetmed toetavad Eesti kalanduse strateegia eesmärkide saavutamist, kuna meetmed toetavad kalamajanduse jätkusuutlikku arengut, liigilise mitmekesisuse säilitamist ja soodustavad innovaatiliste lahenduste kasutuselevõttu sektoris.

6. Eesti merenduspoliitika arengukava 2012-2020¹⁸

Eesti merenduspoliitika arengukava 2012-2020 toetab merendusega seotud ettevõtluse arengut, parandab laevaliikluse ja muude merega seotud tegevuste ohutust, kaitseb mere- ja rannakeskkonda ning merega seotud kultuuripärandit. 2012. aasta lõpus kinnitas Vabariigi Valitsus merenduspoliitika arengukavale ka rakendusplaani aastateks 2012-2020.

Eesti merenduspoliitika arengukava 2012-2020 eesmärkide saavutamiseks on rakendusplaanis kirjeldatud prioriteetsed suunad:

¹⁸ Eesti merenduspoliitika arengukava 2012-2020. Majandus- ja kommunikatsiooniministerium 2012. <https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/majandus-ja-kommunikatsiooniministerium/Eesti%20merenduspoliitika%202012-2020.pdf>

Prioriteet 1. Merendussektori ettevõtluskeskkond on ettevõtjasõbralik ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.

- Keskseks eesmärgiks on suurendada sektori tööhõivet ja seal loodavat lisandväärtust. Taotletakse kaubalaevade toomist Eesti lipu alla, sadamate suurenemist kaubakäivet, sh konteinerredude kasvu, rahvusvahelise reisiliikluse ja kruisilaevanduse arengut ning laevaehituse ja -remondi lisandväärtuse kasvu.

Prioriteet 2. Merendus on ohutu, turvaline ja merenduse keskkonnamõju on vähenenud.

- Mereohutuse tõstmiseks näeb rakendusplaan ette hüdrograafiliste mõõdistustööde läbiviimist, laevateede rajamist ja rekonstrueerimist, navigatsiooniteabe efektiivset haldamist, navigatsioonimärgistuse edasiarendamist, laevaliiklusteeninduse ja laevade tehnilise järelevalve tõhustamist, seiresüsteemi parandamist, otsingu- ja pääste valdkonna arendamist ning sadamate ohutuse tagamist. Täiendava meetmena on rakenduskavasse lisatud mereside tõhustamine. Merekeskkonna seisundi parandamiseks peetakse oluliseks merekeskkonna kaitse paremat planeerimist ja laevade ning sadamatega seotud keskkonnamõju vähendamist.

Prioriteet 3. Avaliku sektori tegevused toetavad merenduse arengut.

- Kavandatavad tegevused hõlmavad merenduse riikliku korralduse efektiivsemaks muutmist, merealade ruumilist planeerimist ja merenduse õigusaktide täiendamist.

Prioriteet 4. Eesti mereharidus ning teadus- ja arendustegevus on kaasaegsel tasemel.

- Eesmärgiks on, et Eestis antav mereharidus kindlustaks kõigile merendussektori valdkondadele vajalike spetsialistide kaasaegse õppe tasakaalustatud mahus. Tegevused hõlmavad nii kõrg- kui kutseharidust, täiendõpet, huvihariduse edenemist ja merendusala teadustööd. Oodatavaks tulemuseks on tööturu pakkumise tasakaalu viimine nõudlusega, valdkonna õpetamise jätkusuutlikkuse säilimine ja selle kvaliteedi tagamine.

Prioriteet 5. Rannäärne elu- ja külastuskeskkond on atraktiivsed soodustades mereturismi ja kohaliku ettevõtluse arengut ning merenduse kultuuripärandi jätkuvust.

- Eesmärgiks on merendusega seotud kohaliku ettevõtluse areng ning merekultuuripärandi kaitsmine ja kättesaadavaks tegemine ning rannäärse eluviisi säilimine. Meetme oodatavaks mõjunäitajaks on Eesti sadamaid külastanud väikelaevade arvu kasv, mille eelduseks on ühtlase teenustasemega väikesadamate võrgustiku välja ehitamine, ning muuseumite külastajate arvu suurenemine.

Tabel 4-6. EMKF RAKi eesmärkide ja meetmete vastavus Eesti merenduspoliitika arengukava eesmärkidele

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
<p>Prioriteet 1. Merendussektori ettevõtluskeskkond on ettevõtjasõbralik ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad üldiselt ettevõtjasõbralikku ja konkurentsivõimelist ettevõtluskeskkonda. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Innovatsioon (kalapüük) Töötada välja või võtta kasutusele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uusi või oluliselt parendatud kalandustooteid, • uusi või parendatud protsesse ja tehnikaid, • uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme, sh. töötlemises ja turustamises; <p>Turustamismeetmed Toetatavad tegevused: parandada üleliigsete või vähe püütud liikide turuleviimise tingimusi. <u>Ei soodustata uute, sh noorte inimeste sisenemist kalandussektorisse.</u></p>
<p>Prioriteet 2. Merendus on ohutu, turvaline ja merenduse keskkonnamõju on vähenenud</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad merenduse ja kalandusega seonduvat keskkonnamõju vähendamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Mere bioloogiliste ressursside kaitsega seotud innovatsioon Tegevused: arendada ja kasutusele võtta tehnilisi või korralduslikke teadmisi, sh parendatud kalapüügitehnikaid ja püügiseadmete selektiivsust (sh siseveed);</p> <p>Kalapüügi keskkonnamõju vähendamine Varustusse, millega parandatakse püügivahendite silma suuruse selektiivsust või liikide selektiivsust. Merenduse ja turvalisuse rahastamist ette ei nähta, kuna ohutusnõuete täitmine on kohustuslikus korras tagatud vastavate seadustega.</p>
<p>Prioriteet 3. Avaliku sektori tegevused toetavad merenduse arengut</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad avaliku sektori ja merendussektori koostööd. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Teadlaste ja kalurite partnerlus Võrgustumine, pilootprojektid, uuringud, teadmussiire, seminarid.</p>
<p>Prioriteet 4. Eesti mereharidus ning teadus- ja arendustegevus on kaasaegsel tasemel</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad Eesti merehariduse arengut, rõhutatakse teadus- ja arendustegevuse olulisust. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Teadlaste ja kalurite partnerlus Võrgustumine, pilootprojektid, uuringud, teadmussiire, seminarid.</p> <p>Merekeskkonna, eelkõige selle bioloogilise mitmekesisuse ja merekaitsealade kaitse Kalavarude majandamine eeldab spetsiifilisi teadmisi ökosüsteemist kui tervikust ja kõikidest mõjudest kalavarudele. Erinevate teadusasutuste poolt teostatavatest</p>

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
	<p>merekeskkonna uuringutest saadava informatsiooni integreerimine ja koostöö andmete kogumisel võimaldab süvendada teadmisi kalavarude seisundis toimuvate muutuste ja nende põhjuste kohta.</p>
<p>Prioriteet 5. Rannaäärne elu- ja külustuskeskkond on atraktiivsed soodustades mereturismi ja kohaliku ettevõtluse arengut ning merenduse kultuuripärandi jätkuvust</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad rannaäärse külade atraktiivsuse suurendamist läbi kohaliku ettevõtluse arengu. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Kalasadamad, lossimiskohad ja varjualused Investeeringud: kalasadamate ja oksjonisaalide või lossimiskohtade ja varjualuste infrastruktuuride parendamiseks;</p> <p>Kogukonna juhitud kohaliku arengu strateegiate rakendamine Kohalike arengustrateegiate rakendamiseks võib toetust anda järgmiste eesmärkide täitmiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) suurendada kalatööstuste ja vesiviljeluse tarneahela kõikides etappides lisandväärtust, luua töökohti, edendada innovatsiooni ja noortes huvi äratamine; b) toetada kutselise- ja harrastuspüügi mitmekesistamist, elukestvat õpet ja töökohtade loomist kalanduspiirkondades; c) tõhustada ja kasutada kalanduspiirkondade keskkonnaressursse, sealhulgas kliimamuutuste mõju vähendamisele suunatud tegevused; d) edendada kalanduspiirkondades sotsiaalset heaolu ja kultuuripärandit, sealhulgas kalanduse, vesiviljeluse ja merendusega seotud kultuuripärandit; e) tugevdada kalanduskogukondade rolli. <p>Mitmekesistamine ja uued sissetuleku allikad Toetatakse sh laevapardal tehtavaid investeeringuid arendades kalandusest väljapoole jäävaid lisategevusi nagu näiteks, kalaturism, restoranid, keskkonnateenused, mis on seotud kalandusega ja haridusealased tegevused</p>

Kokkuvõttes võib öelda, et EMKF rakenduskava meetmed toetavad Eesti merenduspoliitika eesmärkide saavutamist, kuna rakenduskava meetmed toetavad konkurentsivõimelise, jätkusuutliku ja teadmispõhise merendussektori arengut.

7. Harrastuskalapüügi arengukava aastateks 2010-2013 (perspektiiviga aastani 2018)

Harrastuskalapüügi arengukava peab kaasa aitama harrastuskalapüügi populariseerimisele, lihtsustamisele ja mitmekesistamisele. Eesmärk on suurendada harrastuskalapüügiga tegelevate isikute arvu aastaks 2018 saja tuhande kalastajani.

Arengukava peamised eesmärgid on:

- Harrastuskalapüügi kättesaadavuse parandamine ja lihtsustamine
- Harrastuskalapüügivahendite mitmekesisuse säilitamine
- Harrastuspüügivahendite kasutamistingimuste määratlemine ja ühtlustamine
- Harrastuskalapüügi populariseerimine ja sellealase informatsiooni levitamine ja töö avalikkusega
- Ühistegevuse arendamine ja kalastajate kaasamine otsustusprotsessidesse
- Harrastuslikku kalapüüki toetava infrastruktuuri arendamine
- Keskkonnasäästliku harrastuskalapüügi arendamine
- Kalandusturismi arendamine
- Harrastuskalapüügi sektori analüüs ja andmekogumine
- Kalavarude taastootmine

Tabel 4-7. EMKF RAKi eesmärkide ja meetmete vastavus harrastuskalapüügi arengukava eesmärkidele

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
Eesmärk 1. Harrastuskalapüügi kättesaadavuse parandamine ja lihtsustamine	Rakenduskava eesmärgid toetavad harrastuskalapüügi lihtsustamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed: Kogukonna juhitud kohaliku arengu strateegiate rakendamine Kohalike arengustrateegiate rakendamiseks võib toetust anda järgmiste eesmärkide täitmiseks: a) toetada kutselise- ja harrastuspüügi mitmekesistamist, elukestvat õpet ja töökohtade loomist kalanduspiirkondades; b) tõhustada ja kasutada kalanduspiirkondade keskkonnaressursse; c) edendada kalanduspiirkondades sotsiaalset heaolu ja kultuuripärandit, sealhulgas kalanduse, vesiviljeluse ja merendusega seotud kultuuripärandit; d) tugevdada kalanduskogukondade rolli.
Eesmärk 2. Harrastuskalapüügivahendite mitmekesisuse säilitamine	Rakenduskava eesmärgid toetavad harrastuskalapüügi mitmekesistamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed: Kogukonna juhitud kohaliku arengu strateegiate rakendamine Kohalike arengustrateegiate rakendamiseks võib toetust a) anda järgmiste eesmärkide täitmiseks: toetada kutselise- ja harrastuspüügi mitmekesistamist, elukestvat õpet ja töökohtade loomist kalanduspiirkondades; b) tugevdada kalanduskogukondade rolli.
Eesmärk 3. Harrastuspüügivahendite kasutamistingimuste määratlemine ja ühtlustamine	Rakenduskava näeb ette vahendeid harrastuskalapüügi mitmekesistamiseks ja populariseerimiseks, kuid spetsiifilisi tegevusi ei määratleta.
Eesmärk 4. Harrastuskalapüügi populariseerimine ja sellealase informatsiooni levitamine ja töö avalikkusega	Rakenduskava eesmärgid toetavad harrastuskalapüügi populariseerimist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed: Kogukonna juhitud kohaliku arengu strateegiate rakendamine Kohalike arengustrateegiate rakendamiseks võib

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
	<p>toetust anda järgmiste eesmärkide täitmiseks:</p> <p>a) toetada kutselise- ja harrastuspüügi mitmekesistamist, elukestvat õpet ja töökohtade loomist kalanduspiirkondades;</p> <p>b) tõhustada ja kasutada kalanduspiirkondade keskkonnaressursse;</p> <p>c) edendada kalanduspiirkondades sotsiaalset heaolu ja kultuuripärandit, sealhulgas kalanduse, vesiviljeluse ja merendusega seotud kultuuripärandit;</p> <p>d) tugevdada kalanduskogukondade rolli.</p>
<p>Eesmärk 5. Ühistegevuse arendamine ja kalastajate kaasamine otsustusprotsessidesse</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad kalastajate kaasamist otsustusprotsessidesse. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Teadlaste ja kalurite partnerlus Võrgustumine, pilootprojektid, uuringud, teadmussiire, seminarid.</p> <p>Rakenduskava koostamise protsessi on avalikkus kaasatud.</p>
<p>Eesmärk 6. Harrastuslikku kalapüüki toetava infrastruktuuri arendamine</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad harrastuskalapüügi arendamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Kogukonna juhitud kohaliku arengu strateegiate rakendamine Kohalike arengustrateegiate rakendamiseks võib toetust anda järgmiste eesmärkide täitmiseks:</p> <p>a) suurendada kalatööstuste ja vesiviljeluse tarneahela kõikides etappides lisandväärtust, luua töökohti, edendada innovatsiooni ja noortes huvi äratamine;</p> <p>b) toetada kutselise- ja harrastuspüügi mitmekesistamist, elukestvat õpet ja töökohtade loomist kalanduspiirkondades;</p> <p>c) tõhustada ja kasutada kalanduspiirkondade keskkonnaressursse;</p> <p>d) edendada kalanduspiirkondades sotsiaalset heaolu ja kultuuripärandit, sealhulgas kalanduse, vesiviljeluse ja merendusega seotud kultuuripärandit;</p> <p>e) tugevdada kalanduskogukondade rolli.</p>
<p>Eesmärk 7. Keskkonnasäästliku harrastuskalapüügi arendamine</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad keskkonnasäästliku kalapüügi arendamist, kuigi harrastuskalapüük ei ole prioriteetsel kohal ja konkreetseid meetmeid selleks ei rakendata. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Kalapüügi keskkonnamõjude vähendamine Investeerida varustusse, millega parandatakse püügivahendite silma suuruse selektiivsust või liikide selektiivsust;</p>
<p>Eesmärk 8. Kalandusturismi arendamine</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad kalandusturismi arengut. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Mitmekesistamine ja uued sissetuleku allikad Toetatakse sh laevapardal tehtavaid</p>

Eesmärgid	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
	investeeringuid arendades kalandusest väljapoole jäävaid lisategevusi nagu näiteks, kalaturism, restoranid, keskkonnateenused, mis on seotud kalandusega ja haridusealased tegevused.
Eesmärk 9. Harrastuskalapüügi sektori analüüs ja andmekogumine	Rakenduskava meetmed ei toeta otseselt andmekogumise ja analüüsiga seonduvaid tegevusi.
Eesmärk 10. Kalavarude taastootmine	Rakenduskava eesmärgid toetavad kalavarude taastootmist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed: Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega Kunstkoelmute rajamine.

Kokkuvõttes võib öelda, et EMKF rakenduskava meetmed toetavad Eesti harrastuskalapüügi arengukava eesmärkide saavutamist, kuna rakenduskava meetmed toetavad sektori populariseerimist, keskkonnasäästlikku majandamist ja kalavarude taastootmist.

8. Eesti vesiviljeluse sektori arengustrateegia aastani 2020¹⁹

Eesti vesiviljeluse strateegia visioon on saada liidriks Eesti vesiviljelustoodete siseturul ja edukaks eksportööriks Eesti viljelustingimustega sobivate ja kõrge välisnõudlusega liikide osas.

Eesti vesiviljeluse strateegia saab olla aluseks sektori arenguga seotud otsuste tegemisel, sisendiks EMKFi 2014–2020 rakenduskava väljatöötamisel ja abiks sektori ette-võtetele oma strateegiate ning äriplaanide kavandamisel.

Strateegia prioriteetsed suunad on:

Prioriteet 1. Kõrgema tootlikkuse, konkurentsivõimelise hinna ja stabiilse kvaliteedi saavutamine.

- Konkurentsivõimet tugevdavad investeeringud suunatuna tehnoloogiatesse ja lahendustesse, mis parandavad tõhusust ja toodangu kvaliteeti.
- Investeeringud kala- ja vähihaiguste ning röövloomade tõrjeks.
- Mere-vesiviljeluseks sobivate piirkondade kaardistamine, katsetused ja sobivuse korral investeeringud tootmisse.
- Investeeringud Eesti tingimustesse sobivate liikide kasvanduste rajamiseks ja laiendamiseks.
- Investeeringud vesiviljelust toetavatesse (sünergiat loovatesse) kõrvaltegevustesse ja taristute arendamisse.
- Keskkonda säästvad investeeringud.

¹⁹ Eesti vesiviljeluse sektori arengustrateegia 2014-2020. Tartu Ülikool, Eesti tuleviku uuringute instituut. Eesti Maaülikool, Veterinaarmeditsiini ja Loomakasvatuse Instituut Kalakasvatuse osakond. 2013. [http://www.tlu.ee/UserFiles/Eesti%20Tuleviku-uuringute%20Instituut/vesiviljelus%202020\(1\).pdf](http://www.tlu.ee/UserFiles/Eesti%20Tuleviku-uuringute%20Instituut/vesiviljelus%202020(1).pdf)

Prioriteet 2. Koduturu eeliste kasutamine.

- „Eelista kohalikku värsket kala” turundussõnumite ja tegevuskava väljatöötamine, vesiviljeluse valdkonna mainekujundus.
- Värske kala müügi edendamine.
- Uute turundusvõimaluste leidmine/loomine. Vesiviljelustoodete koduturule suunatud turundus- ja teavituskampaaniate elluviimine.
- Mahetootmise turu analüüs ja nõudlusele vastavate toodete arendamine.

Prioriteet 3. Vesiviljelusettevõtete koostöö ja strateegiline partnerlus.

- Ettevõtete koondumine läbi tootjaorganisatsiooni (ka tootjaorganisatsioonide ühenduste) saavutamaks suuremat läbirääkimisjõudu ja sünergiat (suuremad mahud, hangete stabiilsus, ühtlane kvaliteet, tootearendus, tootmine ja ühisturundus).
- Ühistegevus läbi erialaliitude (MTÜ-de) ühiste huvide esindamiseks ja strateegia elluviimiseks koostöös teiste huvigruppidega.
- Partnerlus töötajate, kaubandusorganisatsioonidega (ka rahvusvahelistega) ja teiste sektorite esindajatega.

Prioriteet 4. Kõrgema lisandväärtusega ja eristuvate toodete arendamine.

- Konkurentsivõimeliste ärimudelite ja protsesside väljatöötamine ning rakendamine (näiteks: kiired ja paindlikud lahendused tarneahelas, otseturundus ja -müük, spetsialiseerumine ja koostöö parima lõpptulemuse nimel).
- Innovatsioon uute, turul eristuvate toodete arendamiseks ja turuleviimiseks. Koostöö teadus- ja arendusasutustega kõrgema lisandväärtusega toodete arendamisel.

Prioriteet 5. Eesti looduslike tingimustega sobivate ja kõrge välisnõudlusega liikide viljelemine ning seda toetava uurimis- ja arendustöö intensiivistamine.

- Eesti tingimustesse sobivate uute liikide kasvatamise tehnoloogiate väljaarendamise igakülgne toetamine (uuringud, katsetused, investeeringud).
- Perspektiivsete juba kasvatatavate liikide (angerjas, jõevähk, tuurlased, siig jt) eksporditurgude tingimuste ja tasuvuse uuring ning sihtprogrammid nendele turgudele sisenemiseks.

Prioriteet 6. Vesiviljelust toetava ettevõtluskeskkonna edendamine.

- Sobivate finantseerimis- ja kindlustusskeemide väljatöötamine ja rakendamine.
- Keskkonnajuhtimissüsteemide (tänapäevased keskkonnatasud) muutmine selliselt, et süsteem toetaks rahvusvahelist konkurentsivõimet.
- Toimiva veterinaariateenuste ja õigusliku raamistiku loomine, sh: veterinaariateenuste sisseost kuni omamaise süsteemi ja kompetentside väljaarendamiseni; veterinaarravimite maaletoomise ja kättesaadavuse parandamine.
- Administratiivsete protseduuride muutmine kiiremateks ja tõhusamateks (sh merevesiviljeluse temaatika).
- Looduskahjude kompensatsioonimehhanismi väljatöötamine ja rakendamine sarnaselt naaberriikidega.
- Meetmete väljatöötamine ja rakendamine, mis takistaksid ebakvaliteetsete vesiviljelustoodete jõudmist turule.

Prioriteet 7. Valdkonnaspetsiifiliste ja ärialaste teadmiste ning oskuste omandamine.

- Erialase teabe, parima rahvusvahelise praktika kättesaadavuse kindlustamine, nõustamissüsteemi väljaarendamine ning oskustööjõu väljaõppe ja täiendkoolituse süsteemi loomine.
- Väljaõppe-, teadus- ja arendustöö sidumine tänaste ja tulevaste vajadustega.
- Alustavate ja juba tegutsevate vesiviljelejate strateegia- ja ärialane koolitus.

Tabel 4-8. EMKF RAKi eesmärkide ja meetmete vastavus vesiviljeluse sektori arengustrateegia eesmärkidele

Prioriteetne suund	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
Prioriteet 1. Kõrgema tootlikkuse, konkurentsivõimelise hinna ja stabiilse kvaliteedi saavutamine	Rakenduskava eesmärgid toetavad konkurentsivõime ja tootlikkuse tõstmist ning stabiilse kvaliteedi tagamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed: Innovatsioon Arendada välja või viia turule uusi või oluliselt parendatud tooteid, uusi heade turuväljavaadetega vesiviljelusliike, uusi või parendatud protsesse, uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme.
Prioriteet 2. Koduturu eeliste kasutamine	Rakenduskava eesmärgid toetavad koduturu eeliste kasutamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed: Innovatsioon Hõlbustavad uute säästvate tootmismeetodite kasutuselevõttu. Arendada välja või viia turule uusi või oluliselt parendatud tooteid, uusi heade turuväljavaadetega vesiviljelusliike, uusi või parendatud protsesse, uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme;
Prioriteet 3. Vesiviljelusettevõtete koostöö ja strateegiline partnerlus	Rakenduskava eesmärgid toetavad ettevõtete koostöö edendamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed: Inimkapitali ja suhtevõrgustike edendamine Soodustada suhtevõrgustike loomist ning kogemuste ja parimate tavade vahetamist vesiviljelusettevõtete või kutseorganisatsioonide ja muude sidusrühmade seas, sealhulgas teadus- ja tehnikaasutuste ja nende seas, kes edendavad meeste ja naiste võrdseid võimalusi.
Prioriteet 4. Kõrgema lisandväärtusega ja eristuvate toodete arendamine	Rakenduskava eesmärgid toetavad uute liikide kasvatamist ja uuenduslike toodete väljaarendamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed: Innovatsioon a) arendada välja või viia turule uusi või oluliselt parendatud tooteid, uusi heade turuväljavaadetega vesiviljelusliike, uusi või parendatud protsesse, uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme; b) uurida innovatsioonide, toodete või protsesside tehnilist või majanduslikku

Prioriteetne suund	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
	<p>teostatavust.</p> <p>Tootlikud investeeringud vesiviljelusse</p> <p>a) tootmise ja kasvatatavate liikide mitmekesistamist vesiviljelussektoris;</p> <p>b) investeeringuid vesiviljelustoodete kvaliteedi tõstmiseks ning lisandväärtuse andmiseks.</p>
<p>Prioriteet 5. Eesti looduslike tingimustega sobivate ja kõrge välisnõudlusega liikide viljelemine ning seda toetava uurimis- ja arendustöö intensiivistamine</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad uute liikide kasvatamist ning teadus- ja arendustöö intensiivistamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Tootlikud investeeringud vesiviljelusse</p> <p>a) tootmise ja kasvatatavate liikide mitmekesistamist vesiviljelussektoris;</p> <p>b) investeeringuid vesiviljelustoodete kvaliteedi tõstmiseks ning lisandväärtuse andmiseks;</p> <p>Teadlaste ja kalurite partnerlus</p> <p>Võrgustumine, pilootprojektid, uuringud, teadmussiire, seminarid.</p>
<p>Prioriteet 6. Vesiviljelust toetava ettevõtluskeskkonna edendamine</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid aitavad kaasa vesiviljelust toetava ettevõtluskeskkonna arengule. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Innovatsioon</p> <p>a) arendada välja või viia turule uusi või oluliselt parendatud tooteid, uusi heade turuväljavaadetega vesiviljelusliike, uusi või parendatud protsesse, uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme;</p> <p>b) uurida innovatsioonide, toodete või protsesside tehnilist või majanduslikku teostatavust.</p> <p>Tootlikud investeeringud vesiviljelusse</p> <p>a) tootmise ja kasvatatavate liikide mitmekesistamist vesiviljelussektoris;</p> <p>b) investeeringuid vesiviljelustoodete kvaliteedi tõstmiseks ning lisandväärtuse andmiseks.</p> <p><u>Samas ei soodustata uute ettevõtjate sisenemist sektorisse.</u></p>
<p>Prioriteet 7. Valdkonnaspetsiifiliste ja ärialaste teadmiste ning oskuste omandamine</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad valdkonnaspetsiifiliste teadmiste ja oskuste omandamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Inimkapitali ja suhtevõrgustike edendamine</p> <p>a) toetada elukestvat õpet, teaduslike ja tehniliste teadmiste ja uuenduslike tavade levitamist ning uute erialaste oskuste omandamist vesiviljeluses;</p> <p>b) suhtevõrgustike loomist ning kogemuste ja parimate tavade vahetamist vesiviljelusettevõtete või kutseorganisatsioonide ja muude sidusrühmade seas, sealhulgas teadus- ja tehnikaasutuste ja nende seas, kes edendavad meeste ja naiste võrdseid võimalusi.</p>

Kokkuvõttes võib öelda, et EMKF rakenduskava meetmed toetavad Eesti merenduspoliitika eesmärkide saavutamist, kuna rakenduskava meetmed soodustavad konkurentsivõimelise ja jätkusuutliku vesiviljelussektori arengut.

9. Maaelu arengukava aastani 2020²⁰

Maaelu arengu poliitika on osa Euroopa Liidu ühisest põllumajanduspoliitikast ja seda rahastatakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD). Maaelu arengu poliitika eesmärkideks on põllumajanduse konkurentsivõime, loodusvarade jätkusuutlik majandamine ning maapiirkondade tasakaalustatud territoriaalne areng.

Maaelu arengu poliitika on 2014-2020 programmiperioodil koos struktuurifondide ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondiga kaasatud ühtsesse strateegilise planeerimise protsessi. Selle tulemusel on maaelu arengu poliitikasse senisest tugevamalt integreeritud Euroopa Liidu majanduskasvu ja tööhõive eesmärgid ning peaks paranema erinevate poliitikate koosmõju.

Arvestades põllumajanduse ja maapiirkondade ees seisvaid väljakutseid, on Maaelu arengukava 2014-2020 raames kavas keskenduda järgmistele valdkondadele – teadmussiire, konkurentsivõime, toidutarneahela toimimine, keskkond ning maaettevõtlus ja kohalik algatus.

Maaelu arengukava 2014-2020 eesmärkideks on:

- **Eesmärk 1:** Toimiv tootja, töötaja, nõustaja ja teadlase vaheline koostöö, ajakohane teadus- ja arendustegevus ning teadmussiire.
- **Eesmärk 2:** Elujõulisele ja jätkusuutlikule toidutootmisele suunatud põllumajandussektor on konkurentsivõimeline, ressursitõhus ja jätkusuutliku vanuselise struktuuriga.
- **Eesmärk 3:** Põllumajandussaaduste tootmise ja töötlemisega tegelevad ettevõtjad omavad turujõudu ning nende vahel toimub koostöö põllumajandussaaduste tootmisel, töötlemisel ja turustamisel.
- **Eesmärk 4:** Põllumajandusmaa kasutamine on keskkonnasõbralik ja piirkondlikke eripärasid arvestav, tagatud on elurikkuse, traditsiooniliste maastike ja kõrge loodusväärtusega põllumajanduse ja metsanduse säilimine.
- **Eesmärk 5:** Maamajandus ja maapiirkonna elukeskkond on mitmekesised, pakuvad alternatiivseid tööhõivevõimalusi põllumajandusest vabanevale tööjõule ning tuginevad kohalikul ressursil ja potentsiaalil põhinevatele lahendustele.

²⁰ Eesti maaelu arengukava aastani 2030. Põllumajandusministeerium.

<http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-maaelu-arengukava-mak-2014-2020>

Tabel 4-8. EMKF RAKi eesmärkide ja meetmete vastavus Maaelu arengukava eesmärkidele.

Prioriteetne suund	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
<p>Eesmärk 1: Toimiv tootja, töötaja, nõustaja ja teadlase vaheline koostöö, ajakohane teadus- ja arendustegevus ning teadmussiire.</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad erinevate sektorite vahelist koostööd ja teadmussiiret. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Teadlaste ja kalurite partnerlus Võrgustumine, pilootprojektid, uuringud, teadmussiire, seminarid;</p> <p>Inimkapitali ja suhtevõrgustike edendamine Soodustada suhtevõrgustike loomist ning kogemuste ja parimate tavade vahetamist vesiviljelusettevõtete või kutseorganisatsioonide ja muude sidusrühmade seas, sealhulgas teadus- ja tehnikaasutuste ja nende seas, kes edendavad meeste ja naiste võrdseid võimalusi;</p> <p>Koostöö a) piirkondade- või riikidevahelised koostööprojektid; b) ettevalmistav toetus koostööprojektide elluviimiseks, juhul kui tegevusgrupp suudavad projekti elluviimist tõendada.</p>
<p>Eesmärk 2: Elujõulisele ja jätkusuutlikule toidutootmisele suunatud põllumajandussektor on konkurentsivõimeline, ressursitõhus ja jätkusuutliku vanuselise struktuuriga</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad koduturu eeliste kasutamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Innovatsioon (kalapüük) Töötada välja või võtta kasutusele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uusi või oluliselt parendatud kalandustooteid, • uusi või parendatud protsesse ja tehnikaid, • uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme, sh. töötlemises ja turustamises; <p>Lisandväärtus ja toote kvaliteet Investeeringud kalatoodete väärtustamiseks, võimaldades kaluritel töödelda, turustada ja otse müüa endi püütud kala.</p> <p>Vesiviljelusalade potentsiaali suurendamine Toetatakse vesiviljelusalade potentsiaali suurendamiseks nõutavate abirajatiste ja infrastruktuuride parendamist ja arendamist;</p>
<p>Eesmärk 3: Põllumajandussaaduste tootmise ja töötlemisega tegelevad ettevõtjad omavad turujõudu ning nende vahel toimub koostöö põllumajandussaaduste tootmisel, töötlemisel ja turustamisel</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad ettevõtete koostöö edendamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Koostöö a) piirkondade- või riikidevahelised koostööprojektid; b) ettevalmistav toetus koostööprojektide elluviimiseks, juhul kui tegevusgrupp suudavad projekti elluviimist tõendada.</p> <p>Inimkapitali ja suhtevõrgustike edendamine Soodustada suhtevõrgustike loomist ning kogemuste ja parimate tavade vahetamist vesiviljelusettevõtete või kutseorganisatsioonide ja muude sidusrühmade seas, sealhulgas teadus- ja tehnikaasutuste ja nende seas, kes edendavad</p>

Prioriteetne suund	Rakenduskavaga kavandatu vastavus
<p>Eesmärk 4: Põllumajandusmaa kasutamine on keskkonnasõbralik ja piirkondlikke eripärasid arvestav, tagatud on elurikkuse, traditsiooniliste maastike ja kõrge loodusväärtusega põllumajanduse ja metsanduse säilimine.</p>	<p>meeste ja naiste võrdseid võimalusi.</p> <p>Rakenduskava eesmärgid toetavad uute liikide kasvatamist ja uuenduslike toodete väljaarendamist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Innovatsioon</p> <p>a) arendada välja või viia turule uusi või oluliselt parendatud tooteid, uusi heade turuväljavaadetega vesiviljelusliike, uusi või parendatud protsesse, uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme;</p> <p>b) uurida innovatsioonide, toodete või protsesside tehnilist või majanduslikku teostatavust.</p> <p>Tootlikud investeeringud vesiviljelusse</p> <p>a) tootmise ja kasvatatavate liikide mitmekesistamist vesiviljelussektoris;</p> <p>b) investeeringuid vesiviljelustoodete kvaliteedi tõstmiseks ning lisandväärtuse andmiseks.</p>
<p>Eesmärk 5: Maamajandus ja maapiirkonna elukeskkond on mitmekesised, pakuvad alternatiivseid tööhõivevõimalusi põllumajandusest vabanevale tööjõule ning tuginevad kohalikul ressursil ja potentsiaalil põhinevatele lahendustele.</p>	<p>Rakenduskava eesmärgid toetavad ja mereäärsete külade atraktiivsemaks muutmist. Eesmärgi täitmisele aitavad kaasa eelkõige meetmed:</p> <p>Mitmekesistamine ja uued sissetuleku allikad</p> <p>Toetatakse sh laevapardal tehtavaid investeeringuid arendades kalandusest väljapoole jäävaid lisategevusi nagu näiteks, kalaturism, restoranid, keskkonnateenused, mis on seotud kalandusega ja haridusealased tegevused.</p>

Kokkuvõttes võib öelda, et EMKF rakenduskava meetmed toetavad Eesti merenduspoliitika eesmärkide saavutamist, kuna rakenduskava meetmed toetavad keskkonnasõbralikku, jätkusuutlikku ja teadmispõhist sektori arengut.

5. Mõjutatava keskkonna kirjeldus ja rakenduskavaga seotud keskkonnamõjud

5.1 Looduskeskkonna seisund ja probleemid

5.1.1. Veekogude seisund

Eesti on mereriik ja kalapüük on läbi aegade olnud rannäärsete asulate elanike olulisimaks elatusallikaks. Mandri-Eesti Läänemere rannajoone pikkus on 1242 km, lisandub 2551 km Eestile kuuluvate saarte rannajoont²¹. Läänemere pindala on 365 000 km², millest Eesti Vabariigi territoriaalmeri hõlmab ligi 24 000 km² suuruse veeala.

Lisaks merel toimuvale kalapüügile on Eestis arvestatav ka kutseline kalapüük siseveekogudel. Kalapüügi seisukohalt olulisemad sisejärved on Peipsi (koos Lämmijäevega) ja Võrtsjärv. Eestis on ligi 1200 rohkem kui ühehektarilise pindalaga järve. Kokku võtavad nad enda alla enam kui 2130 km² ehk 4,8% kogu Eesti pindalast. Enamikel järvedel ei anta nende väiksuse tõttu kutselise kalapüügi lube välja. Suurem osa väikejärvesid ja enamik Eesti jõgedest on populaarsed harrastuskalapüüdjate seas.

Vee kvaliteet/reostuskoormus

Läänemeri on sisemeri ja veevahetus maailmamerega toimub vaid kitsaste Taani väinade kaudu, seetõttu on välja kujunenud riimveeline veekogu, milles elavad keskkonnatingimustega kohanenud liigid. Just aeglase veevahetuse ja tiheda laevaliikluse tõttu on Läänemeri üks reostunumaid meresid maailmas.

Intensiivse põllumaade väetamise tagajärjel Läänemere valgjal satub Läänemerre igal aastal ca 200 000 tonni lämmastiku- ja ca 40 tonni fosforiühendeid, mis halvendavad mere ökoloogilist seisundit. Siiski on igal aastal Läänemerre jõudva lämmastikuühendite kui fosforiühendite kogused näidanud stabiilset langustrendi²². Valdav osa lämmastiku- ja fosforiühenditest satuvad Läänemerre jõgede põllumajandusaladelt jõgede kaudu, vähesel määral ka atmosfäärist sademerega.

Lämmastiku- ja fosforiühendite sissekanne veekogusse põhjustab eutrofeerumist, mis on ka Läänemere üks olulisemaid probleeme.

Veel 20. sajandi alguses oli Läänemeri vähetoiteline e oligotroofne puhtaveeline meri, kuid tänaseks on tegemist eutroofse veekoguga, mis on toiteainetega rikastunud²³. Suvised vetikaõitsengud on Läänemerel väga tavalised.

²¹Eesti Entsüklopeedia. <http://entsyklopeedia.ee>

²²Review of the Fifth Baltic Sea Pollution Load Compilation for the 2013 HELCOM Ministerial Meeting. Baltic Sea Environment Proceedings No. 141. Baltic Marine Environment Protection Commission (HELCOM). 2013. Helsinki, Finland. <http://helcom.fi/Lists/Publications/BSEP141.pdf>

²³ Larsson, U., Elmgren, R., & Wulff, F. (1985) Eutrophication of the Baltic Sea - causes and consequences. *Ambio* 14:9-14.

Lisaks on Läänemerre sattunud reostuskomponente ka tööstusheitmete ja reovetega ning suurõnnetuste tagajärjel. Oluliselt suurem oli tööstusest tulenev Läänemere reostuskoormus nõukogude ajal, mil Eesti ja teiste Balti riikide aladelt sattus Läänemerre suurel hulgal põlevkivi- ja keemiatööstuse jääkprodukte. Põlevkivi kaevandamise ja põletamise jääkproduktidena Ida-Virumaal ladustatud aheraine ja poolkoksimäed saastavad Läänemerd ka täna, kuid seda oluliselt vähemal määral kui nõukogude ajal. Pikka aega Läänemerd reostanud Sillamäe radioaktiivsete jäätmete hoidla on tänaseks saneeritud ja pole enam Läänemerele ohtlik.

Läänemerel on läbi aegade toimunud ka naftatankerite suurõnnetusi, mille tõttu on merre sattunud sadu kuni tuhandeid tonne naftat. Läänemere laevaliiklus on viimase kümne aasta jooksul pidevalt kasvanud

Viimaste aastate suurimad Läänemerel toimunud tankeriõnnetused on 2001. aastal aset leidnud Baltic Carrieri juhtum, mil merre voolas ca 2700 tonni toornaftat ja 2003. aastal toimunud Fu Shan Hai tankeriõnnetus, kui merre voolas ca 1200 tonni toornaftat. Väikesemahulisi naftareostusi fikseeritakse Soome lahes igal aastal enam kui sada. Ka see number on 20 aasta taguse ajaga võrreldes 5-6 korda väiksem²⁴.

Peipsi on Euroopas pindalalt (3555 km²) neljas järv, mis on ühtlasi Eesti ja Venemaa piirijärveks. Järve valgala suurus on 47 800 km², millest 16 323 km² jääb Eesti territooriumile. Limnoloogiliselt tüübilt on tegemist kihistumata eutroofse järvega. Peipsi vee kvaliteet sõltub suuresti järve suubuvate jõgede reostuskoormusest. Väljavool Peipsist toimub Narva jõe kaudu Soome lahte.

Valdav osa toiteainetest tuleb järve Velikaja jõe kaudu. Oma osa annavad Pihkva, Tartu ja väiksemad linnad oma heitveega kui ka põldudelt ja muudelt kõlvikutelt lähtuv hajureostus. Aastas kandub veega järve arvutuslikult 759 tonni fosforit ja 16 857 tonni lämmastikku²⁵.

Ka peipsi järve on sattunud naftasaadusi, valdav osa reostusest pärineb arvukalt kalalaevadelt ja –paatidelt, kütuse tankimisel ja olmereostuse kaudu. Lisaks satuvad naftasaadused Peipsi järve Kirde-Eesti põlevkivitööstuse mõjul, soojuselektrijaamade õhureostusest ning põlevkivibasseinist lähtuvate Peipsisse suubuvate jõgede kaudu. Tänaasel päeval on jõgede kaudu Peipsi järve jõudvate naftasaaduste kontsentratsioonid oluliselt langenud.

Veekogude seisundi iseloomustamisel on oluline käsitleda veel raskmetallide (Cd, Cu, Hg, Pb, Zn jv) sisaldust vees ja setetes. Raskmetallid võivad veekogus esineda ioonel kujulvees lahustunult, aga ka lahustumatute orgaaniliste ainete või anorgaaniliste ionkompleksidena põhjasetetes. Raskmetallid on vee-elustikule väga ohtlikud, kuna mitmetel raskmetallidel on omadus organismi sattudes vaske ja tsinki sisaldavatest ensüümidest metall välja tõrjuda, selle tagajärjel ei talitle ensüümid enam normaalselt ning tekivad mitmed

²⁴ Baltic Marine Environment Protection Commission (HELCOM). <http://helcom.fi/baltic-sea-trends/environment-fact-sheets/hazardous-substances/illegal-discharges-of-oil-in-the-baltic-sea>

²⁵Peipsi järve valgala reostuskoormus ja jõgede veekvaliteet. Loigu, E. Peipsi, lk 179-199. 2008

komplikatsioonid. Suurtes kontsentratsioonides pärsivad raskmetallid tugevasti kalade ainevahetust ja ensüüme.

Nii polüaromaatsete süsivesinike (PAS) kui ka raskmetallireostust põhjustab eelkõige intensiivne autoliiklus. Erinevalt PASidest jäävad raskmetallid organismi väga pikaks ajaks ning akumulieruvad toiduahela tipptarbijates²⁶.

Peipsi järve jõudvate reostusainete kohused on viimaste aastatega oluliselt langenud, kuna vähenenud on punktreostusallikate reostuskoormus, põllumajandusest pärinev reostus on samuti vähenenud, mida näitab Peipsi järve madalam lämmastikusisaldus. Ka naftasaadusi ja raskmetalle jõuab järve üha vähem. Fosfori sisalduse märgatavat langust ei ole täheldatud ja seetõttu on üks järve olulisemaid ökoloogilise seisundi näitajaid, N:P suhe, läinud paigast. Suhteliselt suur fosfori kontsentratsioon Peipsis on ka suviste veeõitsengute peamiseks põhjuseks. Seega võib öelda, et Peipsi ökoloogiline seisund on enamike veekvaliteedi näitajate alusel „kesine“, lämmastiku osas „hea“ ja suhteliselt suure fosfori sisalduse tõttu N:P suhte alusel „halb“²⁷.

Võrtsjärv on suurim täielikult Eesti territooriumil asuv siseveekogu, järve pindala on 270 km² ja valgala pindala 3374 km². Tegemist on väga madal eutroofse tumedaveelise järvega (keskmise sügavus 2,8 m), kus veevahetus toimub suhteliselt intensiivselt²⁸.

Põllumajandustegevusest tingitud toiteainete reostuskoormus on Võrtsjärves 1980. aastate lõpust alates pidevalt kahanenud²⁹. Üldfosfori sisalduse ja biokeemilise hapnikutarbe jätkuvad pikaajalised langustrendid näitavad Võrtsjärve troofsusseisundi aeglast, kuid järjekindlat paranemist. Võrtsjärve ökoloogilise seisundi üldhinnang 2013. aastal on „kesine“

Looduslikult eutroofse Võrtsjärve jätkuvat eutrofeerumist näitab füto- ja zooplanktoni ning põhjaloomastiku liigilise mitmekesisuse vähenemine. Silmnähtavad muutused on viimase 40 aasta jooksul toimunud suurtaimestikus³⁰.

Võrtsjärve laevaliiklus ei ole väga tihe, samuti ei ole Võrtsjärve valgatal olulist tööstuslikku iseloomuga reostajat. Seetõttu on järves naftasaaduste ja ka raskmetallide kontsentratsioonid suhteliselt tagasihoidlikud³¹.

Teised veekogud. Eestis on ca 1200 rohkem kui 1 ha pindalaga järve ja ca 2178³² vooluveekogu, millest enamik ei oma kutselise kalapüügi seisukohast väärtust, küll aga harrastuskalapüüdjate seas. Eesti siseveekoguse seisund on 20 aasta taguse ajaga võrreldes üldjuhul paranenud ja enamik väikejärvedest ja vooluveekogudest on heas seisundis, suhteliselt suur osa veekogumeid on

²⁶Toksilised ained Peipsi järves ja Emajões. Kreitsberg, R. Jt. Peipsi, lk 211-216. 2008

²⁷Peipsi tervislik seisund. Nõges, T. Ja Nõges, P. Peipsi, lk 387-194. 2008

²⁸Võrtsjärve valga reostuskoormus. Järvet, A. Võrtsjärv, lk 181-2014. 2003

²⁹Võrtsjärve vee- ja põhjasetete keemia. Tuvikene, L. jt. Võrtsjärv, lk 125-139. 2003

³⁰Võrtsjärve hüdrokeemiline ja hüdrobioloogiline seire 2013. aasta aruanne. Eesti riikliku keskkonnaseire alamprogramm.

³¹Toksilised ained Võrtsjärves. Tuvikene, A. Võrtsjärv, lk 217-223. 2003

³²Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS) <http://loodus.keskkonnainfo.ee/eelis>

kesises seisus ja väga head kui ka väga halvas seisundis on vähesed veekogud³³.

Vee-elustik

Läänemeri. Vee-elustiku olukord veekogus sõltub otseselt veekogu tervislikust seisundist. Tugeva inimõjuga veekogu seisund peegeldub otseselt ja kaudselt vee-elustiku tervises. Intensiivne toiteainete sissekanne on enamikes Läänemere piirkondades põhjustanud taimestiku vohamist, mis on viinud vee-elustiku liigilise mitmekesisuse alanemiseni³⁴.

Läänemeri on riimveeline veekogu ja sellest tulenevalt elutsevad selles mitmed mere ja mageveeliigid, kes on paljudel puhkudel geneetiliselt kohanenud riimvee tingimustega. Teiste merepiirkondadega võrreldes on Läänemere bioloogiline mitmekesisus madal ja toiduvõrgustiku aluseks on vaid üksikud põhiliigid. Rannikukooslustes on sellisteks liikideks harilik põisadru (*Fucus vesiculosus*), pikk merihein (*Zostera marina*) ja võib-olla ka söödav rannakarp (*Mytilus trossulus* ja *M. edulis*). Pelaagilistes kooslustes on põhiliikidena mainitud turska (*Gadus morhua*) ja hahka (*Somateria mollissima*). Suhteliselt väheste liikide ökoloogiline koostoimimine muudab toiduvõrgustiku välissurve jaoks eriti tundlikuks.

Liigilise mitmekesisuse vähenemisel Läänemeres on lisaks intensiivsest toiteainete sissekandest tingitud eutofeerumisele veel mitmeid põhjuseid: kalade selektiivne väljapüük, ohtlike ainete (eelkõige raskmetallide ja naftasaaduste) kontsentratsioon vees.

Otsesest mõju põhjustab sihipärane isendite kõrvaldamine küttimise ja kalastamisega, mittesihipärane eemaldamine näiteks kaaspüügiga, otsene suremus naftalekete tagajärjel, kuid ka merepõhja füüsiliste komponentide nagu näiteks liiva ja kruusa kaevandamine. Sadamate, sildade ja tuuleparkide rajamine on samuti seotud otsese liikide ja elupaikade kadumisega rajatise ümbritsevas tsoonis ning tõsise häirimise riskiga ehitusfaasis müra ja setete segamise tõttu. Samal ajal aga loovad tehisstruktuurid aluspinna uutele elupaikadele, mis suurendab elupaikade ja liikide mitmekesisust.

Surved, mis on seotud liikide selektiivse tööstusliku väljapüügiga ning hüljeste ja merelindude küttimisega, häirivad otseselt bioloogilist mitmekesisust. Selles osas on suurimaks probleemiks oluliste röövloomade arvu vähenemine. Bioloogilist mitmekesisust rikuvad ka mitmesugused füüsilised häiringud, mis esinevad enamikel (kui mitte kõikidel) rannikualadel ja ka suurtel avamerealadel. Nende häiringute hulka kuuluvad põhjaorganismide kinnimatmine süvenduspinnase ladestamisel, merepõhja abrasioon põhjatraalimise ja süvendamise tõttu, ning soolsus- või temperatuurirežiimi muutused. Lisaks võivad häiringuid põhjustada ka veealune müra ja mere risustamine.

³³Siseveekogude seire. 2010.-2013. a aastaaruanded. Eesti riikliku keskkonnaseire alamprogramm

³⁴Läänemere ökosüsteemi tervis 2003-2007. HELCOMi algne holistiline hinnang. Baltic Sea Environmental Proceedings Nr. 122. Helsinki Komisjon, Soome, 2010.

Toiduahela madalamal tasandil on fütoplanktoni koosluse koostis muutunud ning zooplanktoni koosluses on toimunud nihe domineerivate liikide osas aerjalaliste hulgas (koorikloomadest koosneva planktoni rühm, kes on kalade oluline toiduallikas). Samal ajal on suured meretaimed (makrofüüdid) paljudes lokaalselt reostatud ja kurnatud piirkondades kadunud, eelkõige lõunapoolsetel rannikualadel. Liikide arv ja rohkus avamere selgrootute põhjakooslustes on samuti langenud, ilmselt seoses eutrofeerumise mõjuga (HELCOM 2009a). Samal ajal on avamerekalade koosluses toimunud režiiminihe: kui varem domineeris selles tursk (*Gadus morhua*), siis nüüd on domineerivaks liigiks kilu (*Sprattus sprattus balticus*). Selle põhjuseks on looduslike, kliimaga seotud kõikumiste ja ülepüügi koondmõju Läänemere elustiku tervis on röövlindude ja hüljeste tervise osas paranemas, kalade tervise osas aga paranemise märke näha ei ole ning ohtlikud ained mõjutavad endiselt madalamaid troofilisi tasemeid. Rannikualade kalapopulatsioon mõjutab reostus rohkem kui avamerepopulatsioone³⁵.

Peipsi järv on suhteliselt liigirikas, kuid järve vee-elustik on analoogselt Läänemerele mõjutatud põllumajanduslikest- ja tööstuslikest reostusallikatest. Fosfori suunas kallutatud N:P suhte tõttu esineb Peipsi järves sagedasi suviseid sinivetikate õitsenguid, see viitab ökoloogilise tasakaalu nihkele. Vabalt kättesaadava fosfori olemasolust tingitud fütoplanktoni järsk produktsiooni kasv halvendab veekogu ökoloogilist seisundit, kuna vetikatest ja hõljuvainest toiuvad planktilised loomad (zooplankton) ei suuda fütoplanktonit selle juurdekasvuga võrdväärse mahus ära tarbida³⁶.

Kui vaadelda Peipsi toiduahelat tervikuga, siis võib öelda, et see on üldiselt üsna hästi toimunud, taimetoiduline zooplankton suudab üsna edukalt vetikabiomassi hävitada. Kaldataimestik (suurt rolli mängib harilik pilliroog, *Phragmites australis*) konkureerib toitainete osas fütoplanktoniga ja aitab kaasa veekogu tervise parandamisele ja seega ka liigilise mitmekesisuse säilitamisele.

Kalad on veeökosüsteemi oluliseks funktsionaalseks komponendiks ja nende kooslusi peetakse veeökosüsteemi tervise koondnäitajaks. Täna elab Peipsis ja sellesse voolavate ojade/jõgede alamjooksudel 37 kalaliiki. Üle-eelmise sajandi teises pooles on Peipsis registreeritud ka abakala (*Abramis ballerus*), mis on ainuke viimase pooleteist sajandi jooksul Peipsi kalastikust kaduma läinud liik. Olulisimad püütavad kalaliigid on koha (*Sander lucioperca*), latikas (*Abramis brahma*), särg (*Rutilus rutilus*) ja ahven (*Perca fluviatilis*). Olulisel kohal on ka angerja (*Anguilla anguilla*) püük. Angerjas on Peipsi järve põlisasukas, kuid 1950. aastate algul ehitatud Narva hüdroelektrijaama tamm sulges Angerja rände võimaluse Peipsi järve. Tänapäeval toimub Angerjate regulaarne asustamine Peipsisse ja Võrtsjärve ning veel mõnedesse väiksematesse järvedesse.

Võrtsjärv on madal veekogu, kus vesi seguneb väga kiirelt ja sügavatele järvedele omast vee kihistumist ei toimu. Peipsiga võrreldes on Võrtsjärvele omane suhteliselt suur bakterplanktoni mass.

³⁵Läänemere ökosüsteemi tervis 2003-2007. HELCOMi algne holistiline hinnang. Baltic Sea Environmental Proceedings Nr. 122. Helsinki Komisjon, Soome, 2010.

³⁶Peipsi tervislik seisund. Nõges, T. Ja Nõges, P. Peipsi, lk 387-194. 2008

Võrtsjärv on eutrofeeruv veekogu ja fosfori suunas kallutatud N:P suhte tõttu on viimase mõnekümne aastaga toimunud pidev kaldataimestiku (eelkõige harilik pilliroog, *Phragmites australis*) ja veesise taimestiku (eelkõige tähk-vesikuusk, *Myriophyllum spicatum*) levikualade laienemine³⁷. Eutrofeerumine on viinud liigilise mitmekesisuse vähenemiseni.

Võrtsjärves ja sellesse voolavate veekogude suudmealadel elab püsivalt üks sõõrsuuliik (ojasilm) ja 31 kalaliiki. Viimase 70 aastaga on Võrtsjärve kalastik mõneti muutunud. Võrtsjärves on periooditi olnud suhteliselt arvukas tindi (*Osmerus eperlanus eperlanus morpha spirinchus*) populatsioon. Mida on arvatavasti mitteteadlikult taasasustanud kalurid mõrdade külge jäänud viljastanud tindi marjaga. 20. Sajandi esimeses pooles püüti Võrtsjärvest ka arvestatav kogus peipsi siiga (*Coregonus lavaretus maraenoides*) ja vimba (*Vimba vimba*), tänaseks on peipsi siiga järves väga vähe ja vimba pole registreeritud. Viimaste aastate kalapüügi saagikuselt olulisemad tööstuskalad on latikas (*Abramis brama*), angerjas (*Anguilla anguilla*) ja haug (*Esox lucius*)³⁸.

5.1.2. Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine

Kalavarud

Merealade ja mitmete siseveekogude keskkonda ohustab peamiselt eutrofeerumine, ohtlike ainete kõrge kontsentratsioon toiduahelas ning mere/järve- ja rannikumaastike ning liikide elupaikade kahjustumine, liikide populatsioonide kadumine või nende elujõulisuse vähenemine, mis on viinud mitmetes veekogudes liigilise mitmekesisuse vähenemiseni³⁹.

Siirde- ja poolsiirdekalade populatsioonide loodusliku taastumist takistavad kudealadele juurdepääsu piiravad rändetõkked, paisude alla laskmisel setete kandumine kudealadele ja ebasoodsad looduslikud tingimused⁴⁰.

Kalade ülepüügi või sobivate sigimis- või elupaikade puudumise tõttu on mitmed kalaliigid (lõhe, angerjas, meriforell) ohustatud ja nende looduslik taastootmisvõime liiga väike. Nende looduslike asurkondade taastamiseks või tugevdamiseks tegeldakse kalavarude taastootmisega.

Siseveekogude kalapopulatsioonid on püsinud suhteliselt stabiilsel tasemel, kuna püüki reguleeritakse kasutada lubatud püügivahendite arvu ja osaliselt blokk-kvoodi (lubatud kogusaak) abil.

Eesti majandusvööndis võib kiluvaru lugeda suhteliselt heaks. Kuigi Läänemere avaosa räime kõrge kalastussuremus ei ole lubanud räimevaru ekspuuteerimise intensiivsust taastuvaks lugeda, on varu viimastel aastatel suurenenud. Tursa majandamine toimub Euroopa Liidu majandamiskava alusel ja sellest tulenevalt

³⁷Suurtaimed, Feldmann, T. ja Mäemets, H. Võrtsjärv, lk 225-247. 2003.

³⁸Kalad ja kalandus. Jäevalt, A. jt Võrtsjärv. Lk 335-354, 2003.

³⁹Looduskaitse arengukava aastani 2020, www.envir.ee

⁴⁰Looduskaitse arengukava aastani 2020, www.envir.ee

hoitakse etteantud kalastussuremuse taset kindlates piirides ja varu kasutamist saab lugeda mõõdukaks. Eesti vetes tursa töenduslik varu puudub.

Peamiselt krevetiliste varu langustrend Loode-Atlandil on tinginud Eestile eraldatud püügivõimaluste vähenemise ning Loode-Atlandi püügiuudus 3M ka hariliku süvameregarneeli püügikeelu. Seda on teatud määral kompenseeritud püügivõimaluste vahetamisega teiste riikidega ning teisalt uute püügivõimaluste otsimisega Kirde- ja Edela-Atlandil, mille tulemusena on kaugpüügisegmendi 2011. a kogupüük jäänud võrreldavale tasemele 2007. a püügikogustega. Paranenud on tursa- ja meriahvenavarude olukord, mis toiduahela kaudu vähendab krevetiliste varusid, mistõttu on oluline edaspidi mitmeliigiliste majandamiskavade väljatöötamine.

Üldiselt on rannapüügi varude seisund stabiilne. Kalanduses on probleemiks hüljeste⁴¹ ja kormoranide⁴² suur arvukus⁴³, mis aeglustab varude taastumist, vähendab kalurite väljapüüke. Hüljeste arvukuse suurenemisega kaasnevad suurenenud kahjustused püügivahenditele.

Kalandusalaste uuringutega on Eestis põhjalikult tegeletud alates 70ndatest aastatest ning kalavarude seiret on läbi viidud süstemaatiliselt. Praeguseks on välja kujunenud andmestik, mis ei kajasta üksnes rahvusvaheliselt reguleeritud kalavarude seisundit vaid kajastab ka teisi töenduslikult olulisi kalavarusid.

Kalapüük

Tulenevalt Eesti geograafilisest asukohast ja kliimatilistest tingimustest on kalapüük hooajaline tegevus. Selletõttu on ka tööhõive hooajaline. Kalapüügisektori tööhõivet iseloomustab töötajate keskmisest kõrgem vanus ja üle 50% kalandussektori töötajatest on vaid põhi- või üldkeskharidusega (puudub erialane haridus)⁴⁴.

Eesti kalapüügivõimalus jaotatakse ettevõtjate vahel ajaloolise püügiõiguse alusel. Selline püügivõimaluste jaotusmehhanism annab kindluse pikaajaliste investeringuotsuste tegemisel, kuid raskendab uute ettevõtjate sisenemist sektorisse. Merel püüdva kalalaevastiku osas on täiendavaks piiranguks kalalaevaregistri sihttasemed ning piiratud püügivõimsus.

Kalapüügisektori efektiivsust ja kvaliteeti mõjutab püügiks vajaliku kaasaegse infrastruktuuri olemasolu. Eesti on üks väheseid riike maailmas, kus ettevõtluse toimimiseks vajalik infrastruktuur sadamate näol on suures mahus erastatud. See asetab sadamatest sõltuva ettevõtluse võrreldes teiste riikidega märgatavalt ebasoodsamatesse konkurentsitingimustesse. Kui muudes riikides tehakse vajalikud infrastruktuuri investeeringud riigi- või omavalitsuse vahenditest siis Eestis on need kulutused erasektori kanda.

⁴¹ Riikliku keskkonnaseire programmi allprogrammi „Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire“ 2011. Aasta seiretöö „Hülged-hallhüljeste lennuloenduse andmed“

⁴² Kormorani levik ja arvukus Eestis 2012, Eesti Ornitoloogiaühing

⁴³ Rannikumere operatiivseire 2012, TÜ Eesti Mereinstituut

⁴⁴ Tööjõu kompetentside ja oskuste taseme ning tööturu vajaduste väljaselgitamine kalandussektoris, Eesti Uuringukeskuse OÜ

Vastavalt püügivahenditele ja püügipiirkondadele võib Eesti püügisektori jaotada kolmeks: traalpüük, kaugpüük ning ranna- ja sisevete püük.

Traalpüük. Läänemere traalpüügi peamised liigid on kilu, räim ja tursk. Eestis traalpüügis tegutseb 28 ettevõtet, kalalaevaregistri selles segmendis on 38 aktiivset laeva, Läänemere traallaevade keskmine vanus on 26 aastat⁴⁵. Arvestades viimase 10 aasta kalavarude dünaamikat on käesolevaks ajaks saavutatud kalapüügivõimsuse ja kalavarude vaheline pikaajaline tasakaal⁴⁶.

Läänemere traalpüügilaevadel töötab ligikaudu 200 kalurit, traalpüügiga seotud töötajatest 91% on mehed⁴⁷. Naised on põhiliselt tegevad traalpüügiettevõtete administratsioonis ja finantsjuhtimises. Enamik ettevõtteid tasustavad laevaperesid ka püügivälisel perioodil, et säilitada spetsialiseerunud meeskondi, kuna spetsialistide pakkumine tööturul on vähene.

Läänemere traalpüük moodustas Eesti kalapüügi kogumahust 2013. aastal 65%. Kilu, räime ja tursa püügil tegutseb Eestis alates 2006. aastast kolm tootjaorganisatsiooni, kuhu kuulub 60% sektori ettevõtetest. Eesti Läänemere traalpüügi kogumahust püüdsid tootjaorganisatsioonid 2013. aasta lõpu seisuga 95%⁴⁸. Tootjaorganisatsioonid on välja arendanud ekspordile suunatud kalandustoodete tarneahela. 2010 – 2012. aasta eksport Venemaale ja Ukrainasse moodustas kokku 2/3 kogu eksporditud kala kogusest, mis muudab traalpüügisektori arvestataval määral sõltuvaks nende kahe riigi otsustest⁴⁹. Organisatsiooni liikmete poolt lossitud kala transporditakse logistikakeskustesse, kus toimub kala sorteerimine, külmutamine ja partiide komplekteerimine, mis seejärel suunatakse edasi välisurgudele. Väljakujunenud tarneahel tagab ühtlase kvaliteedi, mille tulemusena on võimalik saada toodangu eest kõrgemat hinda ning samas pakkuda ühtlase kvaliteediga suuremaid mahte.

Eesti traalpüügi laevad lossisid kala Eestis 18-sse lossimiskohta⁵⁰. Traalpüüki teenindavate kalasadamate tehniline korrasolek ja tingimused on kõikuvad: enamuse probleeme on seotud kaide ja sadamate juurde viivate teede halva seisukorra, samuti amortiseerunud veevarustuse ja sadamate tehnosüsteemidega.

Kaugpüük. Kaugpüügi all mõistetakse kalapüüki väljaspool Läänemerd. Kaugpüügilaevad tegelevad püügiga Kirde-, Loode-, ja Edela-Atlandi vetes. Püütakse nii reguleeritud (peamiselt krevetilisi, ent ka meriahvenat ja turska) kui ka reguleerimata liike. Edela-Atlandi ja Barentsi meri on Eesti kaugpüügiettevõtetele olulisemad reguleerimata liikide püügipiirkonnad. Võrreldes Läänemerel püütavate liikidega on nimetatud liikide turuväärtus

⁴⁵ Põllumajandusministeeriumi andmed. www.agri.ee.

⁴⁶ Eesti Läänemere traallaevastiku püügivõimsuse analüüs, 2012, TÜ Eesti Mereinstituut; Põllumajandusministeeriumi andmed

⁴⁷ Tööjõu kompetentside ja oskuste taseme ning tööturu vajaduste väljaselgitamine kalandussektoris, Eesti Uuringukeskuse OÜ

⁴⁸ Põllumajandusministeeriumi andmed. www.agri.ee.

⁴⁹ Statistikaamet (Kalamajandus 2010, 2011, 2012)

⁵⁰ Põllumajandusministeeriumi andmed

märgatavalt kõrgem⁵¹. Kala töödeldakse laevade pardal ning lossitakse Norra, Islandi, Kanada, Uruguay ning Hispaania sadamates, mis asuvad 1-6 päevateekonna kaugusel püügialadest. Kaugpüük moodustab Eesti kogupüügist koguseliselt 17%⁵².

Eestile eraldatud püügivõimaluste vähenemist on teatud määral kompenseeritud püügivõimaluste vahetamisega teiste riikidega ning teisalt uute püügivõimaluste otsimisega Kirde- ja Edela-Atlandil, mille tulemusena on kaugpüügisegmendi 2011. a kogupüük jäänud võrreldavale tasemele 2007. a püügikogustega⁵³. Püügivõimaluste vahetuste toimimine aastast aastasse ei ole garanteeritud, samuti toimub püük Kirde-Atlandil suures osas kolmandate riikide vetes, mistõttu on püügitegevuse võimalikkus sõltuvuses Norra ja Gröönimaa poolt kalapüügile kehtestatavatest piirangutest ja nõuetest. Lisaks paikneb Barentsi mere püügiala Norra ja Venemaa majandustsooni vahel ning kui krevetivaru peaks sellelt alalt välja liikuma (millest on juba esimesi märke⁵⁴), pole püügitegevust võimalik jätkata ilma kolmandate riikidega kokkulepeid sõlmimata⁵⁵.

Kaugpüügiga tegeleb kolm ettevõtet. Hõivatute hulgas domineerivad eakamad vanusegrupid: eriti kaptenite, püügikaptenite, tüürimeeste ja laevamehaanikute hulgas on suur osa 50-65 aasta vanusegruppi kuuluvaid töötajaid⁵⁶.

Ranna- ja sisevetepüük. Rannapüük merel toimub 12 meremiili ulatuses või kuni 20 m samasügavusjoonele. Majanduslikult tähtsamad liigid on räim, ahven, koha, meritint, lest, tuulehaug, särg, hõbekoger ja vimb. Lisaks kalapüügile on oluline ka agariku (*Furcellaria lumbricalis*) varumine. Sisevete peamised püütavad liigid on ahven, koha, latikas, haug, jõesilm, luts, särg ja angerjas.

Püügivahendid on üldjuhul passiivsed: peamised neist mõrrad, võrgud ja seisevnoodad. Ainult Peipsi järvel on lubatud kasutada ka aktiivset püügivahendit põhjanoota. Omalaadse tegevusena Euroopas teostatakse Eestis talvist jääalust kutselist kalapüüki.

Püüki reguleeritakse kasutada lubatud püügivahendite arvu ja osaliselt blokk-kvoodi (lubatud kogusaak) abil. Blokk-kvoodi raames toimub püük Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel ja rannapüük räime ja lõhe osas. Vähesel määral püütakse rannapüügil kaaspüügina ka turska ja kilu. Püügikorralduste aluseks on teadlaste soovitusel püügivahendite piirarvu ja lubatud saakide kohta. Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve püügikorraldus ja -mahud lepatakse igal aastal kokku Vene Föderatsiooniga. Püügivõimalused jaotatakse kutselistel kaluritel vahel ajaloolise püügiõiguse alusel püügivahendite piirarvudena.

⁵¹ <http://www.nfl.dfo-mpo.gc.ca>

⁵² Eesti Kalamajandus 2011. Kalanduse Teabekeskus. Pärnu, 2012.

⁵³ Põllumajandusministeeriumi andmed

⁵⁴ NAFO/ICES Pandalus Assessment Working Group (NIPAG), 2012

⁵⁵ „Kalamajandus 2012”, Kalanduse teabekeskus

⁵⁶ Tööjõu kompetentside ja oskustaseme ning tööturu vajaduste väljaselgitamine kalandussektoris, 2012, Eesti Uuringutekeskus OÜ

Mererannas ja sisevetel püüdvaid kalapüügiloale kantud kalureid oli 2013. aasta seisuga kokku 2383, neist rannakalureid oli 1594 ja sisevete kalureid 542, nii ranna- kui sisevetel püüdvaid kalureid oli 247⁵⁷. Kalapüügiloa omanikke on 1317, neist rannakalapüügiga tegeleb 1005, sisevete kalapüügiga 177 ning nii sisevete kui ka rannakalandusega 135⁵⁸.

Kalurite keskmine vanus on 51 aastat⁵⁹. Naiste osakaal rannakalurite seas on alla 1,6%, mis on eelkõige tingitud kaluriametile omasest füüsiliselt raskest tööst⁶⁰.

Püügikogused moodustasid 2013. aasta seisuga Eesti kogupüügi mahust 18% (sh rand 14%, siseveed 4%)⁶¹. Väiketöötlemine on kalurite hulgas vähe juurdunud. Kala müüakse ära enamjaolt töötlemata kujul, mille tõttu saadakse väiksemat tulu.

Pinna- ja põhjaveekogumid ning nende varu

Eestis on ca 1200 rohkem kui 1 ha pindalaga järve ja ca 2178⁶² vooluveekogu, kuid pinnaveekogumitena arvestatakse 750 pinnaveekogumiga⁶³. Pinnaveekogumiks on enamasti üks keskkonnaregistris olev suurem veekogu (seisuveekogud veepeegli pindalaga alates 50 ha, vooluveekogud valgala pindalaga alates 10 km²). Mõned suured veekogud on jaotatud mitmeks pinnaveekogumiks ja mõned väiksemad vooluveekogud on koondatud kokku üheks suuremaks vooluveekogumiks. Ühes pinnaveekogumis on ühetaoline looduslik tüüp, elukeskkond ja inimõju⁶⁴.

Pinnaveekogumite ökoloogiline seisund on viimase aastakümnetega paranenud ja veekogumite veevarud on püsinud stabiilsel tasemel. Üksikuid pinnaveekogumite veevaru vähenemisi on täheldatud Kirde-Eesti tööstuspiirkonnas, kus toimub pidev põhjavee liigvähendamine. Mitmete kaitsealuste Kurtna järvestikku kuuluvate järvede (Kuradi-, Ahne- ja Martiska järved) veetase on piirkonnas põhjavee varude aeglase taastumise tõttu langenud.

Eesti keskmine netoinfiltratsioon on 70 mm aastas – seega on summaarne igaaastaselt asenduv põhjavee kogus suur⁶⁵. Kinnitatud põhjaveevaru on Eestis keskmiselt 360 liitrit ööpäevas inimese kohta. Põhjaveevaru on jaotunud ebahõltselt maapinnalähedaste ja sügavate põhjaveekihtide vahel. Enamasti tuleb Eesti põhjavett joogiveeks kasutamiseks töödelda.

Kõige suurem on veevõtt Kambriumi–Vendi ja Siluri–Ordoviitsiumi veekihtidest.

⁵⁷ Põllumajandusministeeriumi andmed

⁵⁸ Põllumajandusministeeriumi andmed

⁵⁹ Põllumajandusministeeriumi andmed

⁶⁰ Tööjõu kompetentside ja oskustaseme ning tööturu vajaduste väljaselgitamine kalandussektoris, 2012, Eesti Uuringutekeskus OÜ

⁶¹ Põllumajandusministeeriumi andmed

⁶² Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS) <http://loodus.keskkonnainfo.ee/eelis>

⁶³ Keskkonnaministeeriumi andmed. <http://www.envir.ee/et/pinnavesi>.

⁶⁴ Keskkonnaministeeriumi andmed. <http://www.envir.ee/et/pinnavesi>.

⁶⁵ Eesti põhjavee kasutamine ja kaitse. Põhjaveekomisjon. Tallinn, 2004.

Tänase seisuga on nii põhja- kui pinnaveevarusid piisavalt, et vesiviljelussektorit arendada ja laiendada. Sektori veekasutus ei kujuta ohtu pinna- ja põhjavee varudele ega ka üldisele veekvaliteedile.

Veekasutus, sh põhjavee kasutamine kalamajandites, vesiviljelussektoris

Eesti vesiviljelusettevõtted kasutavad, olenevalt asukohast, kasvatatavatest liikidest ja tehnoloogiast, nii pinna- kui põhjavett. Sektori veekasutust reguleeritakse Eestis vee erikasutusloa⁶⁶ või keskkonnakompleksloaga⁶⁷.

Eestis on vesiviljelus traditsiooniliselt tähendanud kalade kasvatamist. Viimasel kahekümnel aastal on arendatud ka vähikasvatust. Karploomade toiduks kasvatamiseks on mere soolsus liiga madal, vetikate ja veetaimede kasvatamiseks on vähe päikesekiirgust.

Eestis kasutatakse erineva veekasutusega vesiviljelustehnoloogiaid⁶⁸:

Läbivoolusüsteem – kasutab 16 ettevõtet, ca 80% toodangust. Vesi saadakse looduslikust veekogust ning peale kalakasvatuse rajatiste läbimist suunatakse looduslikku veekogusse tagasi. Vesi saadakse pumpamise või paisutamise teel kalakasvatuse tiiki(-desse) või basseini(-desse). Ka kiirvoolukanalid on üldjuhul läbivoolusüsteemiga. Käesoleval hetkel ei kasutata Eestis mereveelisi läbivoolusüsteeme.

Vee korduvkasutuse süsteem e retsirkulatsioonisüsteem – kasutab 10 ettevõtet, ca 20% vesi on pidevas korduvkasutuses ning toimub vee täielik puhastamine. Sobib tingimustesse, kus veeressursid on väga limiteeritud või kus on keskkonnakaitse nõuded väga ranged. Eeliseks on see, et kalade aktiivne tegevus ja kalade kasv ei sõltu aastaajast, vaid kasvatus toimib efektiivselt terve aasta.

Taimestik ja loomastik

Eesti mitmekesisist taimestikku ja loomastikku täiendavad ka mitmed veetaimed ja -loomad. Sarnaselt maismaaorganismidele on vee-elustiku üheks peamiseks probleemiks elupaikade- ja liigilise mitmekesisuse vähenemine. Ranna-alade ehitustegevuse (sadamad, muulid, promenaadid) tagajärjel väheneb loodusliku ranna osakaal ja kaovad mitmed rannaäärsed elupaigad. Teiseks oluliseks teguriks on merereostus (eelkõige naftasaaduste ja raskmetallide sattumine veekogudesse).

⁶⁶ Vee erikasutusloa ja ajutise vee erikasutusloa andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise kord, loa taotlemiseks vajalike materjalide loetelu ja loa vormid. Keskkonnaministri määrus. Vastu võetud 26.03.2002 nr 18.

⁶⁷ Keskkonnakompleksloa taotluse ja selle lisade vormid ning keskkonnakompleksloa sisu täpsustavad nõuded ja vorm. Keskkonnaministri määrus. Vastu võetud 19.06.2013 nr 36.

⁶⁸ Eesti vesiviljeluse sektori arengu strateegia 2014-2020. Tartu Ülikool, Eesti tuleviku uuringute instituut. Eesti Maaülikool, Veterinaarmeditsiini ja Loomakasvatuse Instituut Kalakasvatuse osakond. 2013. [http://www.tlu.ee/UserFiles/Eesti%20Tuleviku-uuringute%20Instituut/vesiviljelus%202020\(1\).pdf](http://www.tlu.ee/UserFiles/Eesti%20Tuleviku-uuringute%20Instituut/vesiviljelus%202020(1).pdf)

Läänemere taimestik on liigivaene. Selle põhiosa moodustavad vetikad. Väheseid õistaimeliike loetakse teisesteks mereasukateks⁶⁹.

Läänemeri on noor meri ning tema elustik täieneb pidevalt uute liikidega. Viimasel ajal on uute liikide sisseränne kiirenenud, sest neid tuuakse väljapoole nende levikupiire laevade ballastveega. See võib põhjustada suuri ökosüsteemide muutusi.

Elustiku peamine mõjutaja on kliima, kuid järjest enam annab tunda valgus elava umbes 85 miljoni inimese tegevus: väärtuslike kalavarude ülepüük, eutrofeerumist põhjustavate toitesoolade ning ohtlike ühendite merrejuhtimine. Takistatud on lõhe looduslik paljunemine (suur osa lõhepüükidest põhineb kasvatatud noorjarkudel) ning tursa ja väärtuslike rannikukalade varu suurenemine. Mereimetajate arvukus on väga palju vähenenud, nad saavad eksisteerida ainult kaitse all⁷⁰.

Teistes veekogudes on samuti probleemiks põllumajandusest ja ebapiisavast reoveepuhastamisest tingitud toiteainete (fosfor ja lämmastik) sissekanne, mis põhjustab veekogudes eutrofeerumist ja seega liigilise mitmekesisuse vähenemist. Üleliigsete toiteainete olemasolu veekogudes näitavad suvised veeõitsengud järvedel ja kaldataimestiku (eelkõige harilik pilliroog, *Phragmites australis*) kasvukohtade pindala laienemine.

Eestis on mitmeid mere- ja siseveekogude kaitsealasid, mille kaitse-eesmärgiks on vee-elustiku kaitse ja seeläbi liigilise mitmekesisuse säilitamine. Teiste liikide hulgas kaitstakse ka mitmeid ohustatud kalaliike nagu hink (*Cobitis taenia*), võldas (*Cottus gobio*), vingerjas (*Misgurnus fossilis*) ja tõugjas (*Aspius aspius*).

Maakasutus ja looduskaitse, sh mõju Natura 2000 võrgustiku alad

Kala püüdmine toimub suures osas merel või teistel veekogudel, siiski on kalanduse sektori toimimiseks oluline ka maismaal asuv infrastruktuur, milleks on sadamad, ladustamis- ja töötlemispaigad. Lisaks eeldab maakasutust ka vesiviljelussektor, intensiiv-vesiviljeluse puhul on vajalik maa-ala sageli suhteliselt väike, kuid ekstensiiv-vesiviljeluse puhul võib vajaliku maaala vajadus olla mõnevõrra suurem.

Kaitseala on inimtegevusest puutumatusena hoitav või erinõuete kohaselt kasutatav ala, kus säilitatakse, kaitstakse, taastatakse, uuritakse või tutvustatakse loodust. Hoiuala on elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused. Püsielupaik on väljaspool kaitseala või selle piiranguvööndis asuv piiritletud ja erinõuete kohaselt kasutatav kaitsealuse looma sigimisala või muu perioodilise koondumise paik, kaitsealuse taime või seene looduslik kasvukoht, lõhe või

⁶⁹ Eesti entsüklopeediakirjastus.

http://entsyklopeedia.ee/artikkel/1%C3%A4%C3%A4nemere_taimestik.

⁷⁰ Eesti entsüklopeediakirjastus.

http://entsyklopeedia.ee/artikkel/1%C3%A4%C3%A4nemere_loomastik.

jõesilmu kudemispaik, pruunkaru talvitumispaik, jõevähi looduslik elupaik või mägra rohkem kui kümne suudmega urulinnak⁷¹.

Kaitsealad jagunevad omakorda alljärgnevatiks tüüpideks: rahvuspargid, looduskaitsealad ja maastikukaitsealad (looduspargid). Rahvuspargid hõlmavad erilise rahvusliku väärtusega ökosüsteeme, maastikke ning traditsioonilist kultuuripärandit. Looduskaitsealad luuakse eelkõige haruldaste ja ohustatud liikide elupaikade ning koosluste kaitseks. Maastikukaitsealad (looduspargid) luuakse loodus- või pärandkultuurimaastike ning maastikuelementide kaitseks. Maastikukaitseala eritüüpideks on kaitsealused pargid, arboretumid ja puistud. Ajavahemikul 1999-2003 küllaltki stabiilsena püsinud kaitstavate alade pindala suurenes oluliselt 2004. aastal, kui moodustati Natura 2000 võrgustik. 2013. aasta alguseks hõlmasid kaitsealad 18,1% Eesti territooriumist⁷². Võrreldes enamike Euroopa riikidega, on Eestil ka suhteliselt suur Natura merealade osakaal, ulatudes ca 18% Eesti territoriaalvetest⁷³, kaitse all on nt kogu Väinameri. Mitmete Natura 2000 võrgustiku loodusalade kaitse eesmärgiks on muuhulgas mereelustiku kaitse, teiste hulgas kaitstakse hallhüljest (*Halichoerus grypus*), Saarmast (*Lutra lutra*), tiigilendlast, (*Myotis dasycneme*), läänemere viigerhüljest (*Phoca hispida botnica*), hinku (*Cobitis taenia*), võldast (*Cottus gobio*), jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*), vingerjat (*Misgurnus fossilis*), emaputk (*Angelica balustris*), roheline kaksikhammas (*Dicranum viride*) ja mitmed teised liigid.

Jäätmekäitlus ja reovesi

Läänemeri on vähese veevahetusega ja suhteliselt tiheda laevaliiklusega veekogu, ning seetõttu on tegemist ühe reostatuma merega kogu maailmas. Pikaajaliseks potentsiaalseks ohuks, mis tuleneb veeliikluse suurenemisest ja sellest tulenevast külatajate arvu kasvust, on üldine reostuskoormuse kasv (sh jaguneb võimalik reostuskoormuse kasv mitme erineva reostusliigi vahel, millest olulisemateks on mürareostus, jäätmereostus ja veereostus veesõidukite eksploatatsioonist pärit õlide ja kütustega)⁷⁴. Suurtel laevadel kasutatavad reovee puhastusseadmed on viimaste aastatega oluliselt paranenud kuid mitmetel väiksematel ja vanematel laevadel vastavaid reoveepuhastamise seadmeid ei kasutata. Rahvusvaheline Mereorganisatsioon (IMO) töötab selle nimel, et keelata kruisilaevadel reovett Läänemerre suunata⁷⁵.

Kalandussektori peamiseks probleemiks on kaaspüügist tulenev tahtmatu kalade noorjargu väljapüüdmine, mis tagasiheitel põhjustab mitmete isendite hukkumise. Probleemi aitab leevendada kasutatavate püügivahendite

⁷¹ Keskkonnainfo. <http://www.keskkonnainfo.ee/main/index.php/et/component/content/article/517?tmpl=component>.

⁷² Keskkonnainfo. <http://www.keskkonnainfo.ee/main/index.php/et/component/content/article/517?tmpl=component>.

⁷³ Protected areas in Europe — an overview. EEA Report No 5/2012. European Environmental Agency. EEA, Copenhagen. 2012.

⁷⁴ Eesti merenduspoliitika arengukava 2012-2020. Majandus- ja kommunikatsiooniministerium 2012. <https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/majandus-ja-kommunikatsiooniministerium/Eesti%20merenduspoliitika%202012-2020.pdf>

⁷⁵ International Maritime Organization (IMO) <http://www.imo.org/OurWork/Environment/PollutionPrevention/Sewage/Pages/Default.aspx>

selektiivsuse suurendamine, et vältida soovimatute liikide ja noorjargu sattumist püügivahenditesse.

5.2 Sotsiaalne keskkond

5.2.1 Tööhõive

Eesti kui mereriigi jaoks on kalandus olnud traditsiooniliselt oluline tegevusvaldkond, seda nii majanduslikult kui ka kultuuriliselt. Otseselt saab kalandusega seotuks lugeda kalapüüki ja kala töötlemist, kaudselt on mõjutatud ka kaubandus, turism, toitlustus ja muud tegevusalad. Kuna osaliselt on kalandus hooajaline, tegutsevad kalanduses hõivatud püügivälisel ajal ka muudel tegevusaladel. Kalandus on oluline ka riikliku toidujulgeoleku seisukohalt.

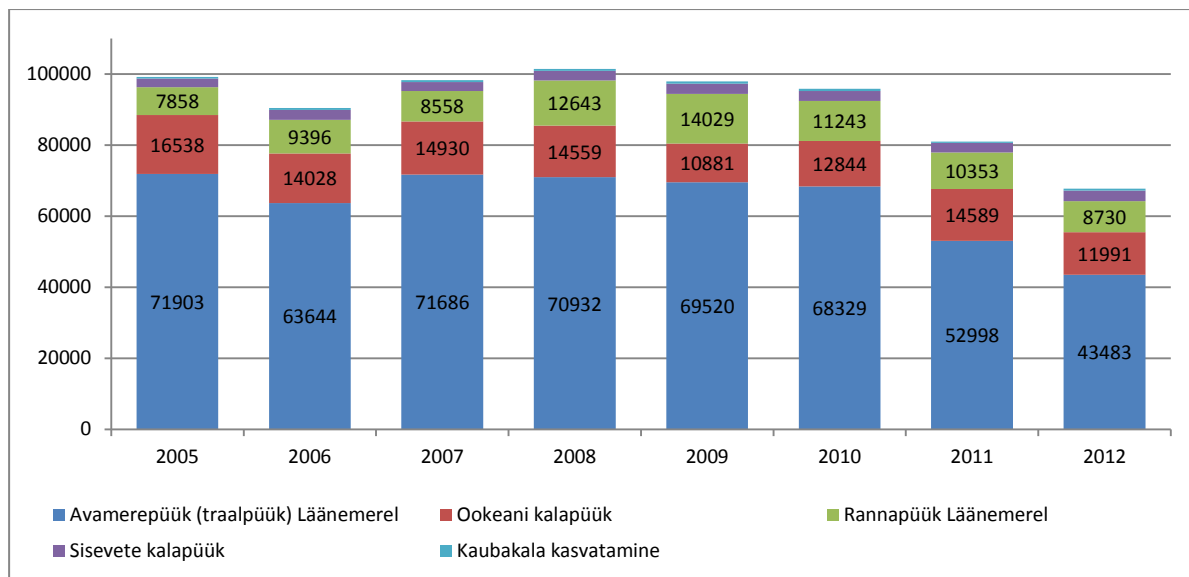
Samal ajal on valdkonna otsene rahaline panus riigi majandusse väike, kalanduse ja vesiviljeluse osatähtsus riigi aastases lisandväärtuses on olnud 2000. aastast alates 0,2 kuni 0,3 protsenti⁷⁶.

Sarnaselt ülejäänud Euroopale⁷⁷ on kalapüügi kogumahud Eestis kahanenud (vt ka järgnev joonis). Suurima osa kalapüügist moodustab traalpüük Läänemeres, mille maht tonnides, samuti osakaal Eesti kogupüügimahus, on vähenenud enim – samal ajal moodustab see jätkuvalt enam kui 60% püütavast kalast tonnides. Püüki Läänemeres reguleeritakse tugevalt Euroopa Komisjoni poolt püügikvootidega, mis on püügimahtusid vähendanud⁷⁸. Üheski püügiviisis ei ole viimastel aastatel toimunud hüppelist püügimahtude kasvu, mõõdukas suurenemine on aset leidnud kalakasvatuse tootmismahudes ning sisevete kalapüügi kogupüügimahtudes.

⁷⁶ Statistikaameti andmed. Statistika andmebaas pub.stat.ee (kasutatud 15.07.2014), näitaja „RAA046: Lisandväärtus tegevusala (emtak 2008, 2-kohaline kood) järgi“

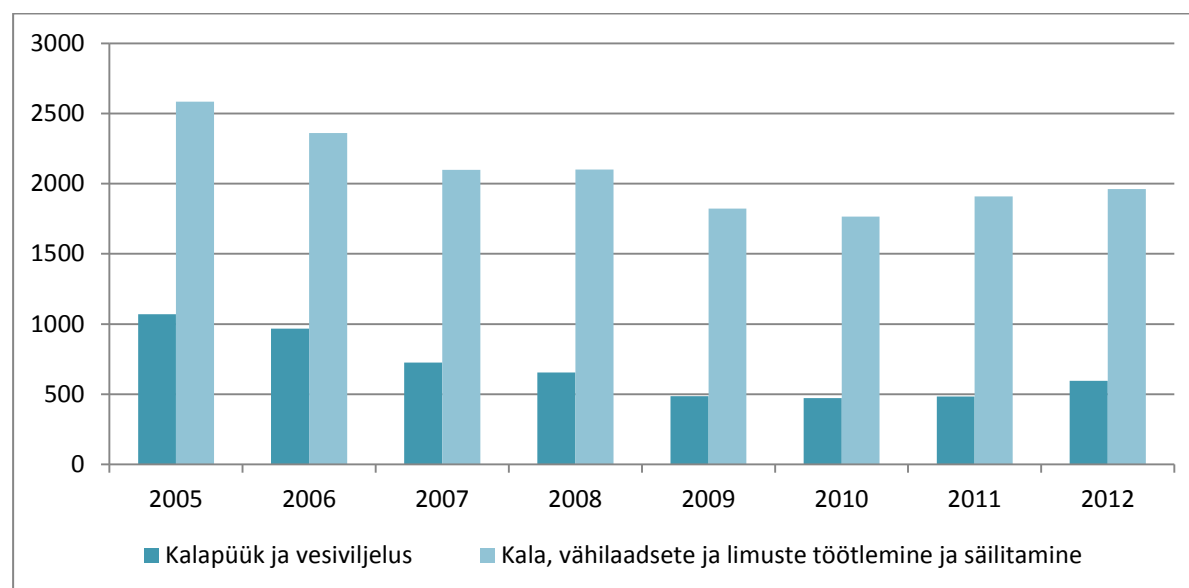
⁷⁷ Vt nt Euroopa Liidu teabeleht „Euroopa kalandus arvudes“, http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/et/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.3.9.html (kasutatud 15.07.2014)

⁷⁸ Vt nt selgitused väljaandes „Eesti kalamajandus 2012“, Kalanduse teabekeskus

Joonis 5-1. Eesti kalanduse püügimahud perioodil 2005-2012 (tonni). Andmed: Statistikaamet

Sarnaselt kogupüügimahtude vähenemisega on vähenenud ka kalapüügiga tegelevate töötajate koguarv, kuigi viimased aastad on kaasa toonud töötajate arvu mõningase suurenemise – seda nii kalapüügis kui töötlemises.

Joonis 5-2. Töötajate arv kalandusega otseselt seotud tegevusalade äriühingutes perioodil 2005-2012 (töötajat). Andmed: Statistikaamet

Realistlikema pildi sektoris hõivatute koguarvust annavad tõenäoliselt 2011. aasta rahva- ja eluruumide loenduse andmed. Selle kohaselt tegeleb kalandusega otseselt seotud tegevusaladel kokku enam kui 3000 töötajat, neist ligikaudu kolmandik kalapüügi või -kasvatuse valdkondades.

*Tabel 5-1. Töötajate hulk Eestis tegevusaladel 31. detsembri 2011 seisuga.
Andmed: Statistikaamet (Rahva- ja eluruumide loendus 2011)*

	Tegevusalad kokku	Kalapüük	Vesiviljelus	Kala, vähiladsete ja limuste töötlemine ja säilitamine
Mehed ja naised	561 138	1029	100	2116
Mehed	272 902	927	74	929
Naised	288 236	102	26	1187

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt koostatav tööjõuvajaduse prognoos ei näe aastani 2020 kalapüügi ja vesiviljeluse valdkonnas ette olulisi muutusi töötajate arvus. Aastal 2012 koostatud uuringus⁷⁹ tuuakse välja sarnane tendents – kalatöötlemises prognoositakse aastaks 2020 pigem töötajate vähenemist, sisevee- ning rannapüügi ettevõtetes pigem töötajate arvu kasvu. Töötajate arvu olulisele kasvule seavad piirid püügikvoodid, mis ei lase tootmismahitudel kasvada. Vesiviljeluse valdkonnas on lähiaastatel võimalik tootmismahutude oluline kasv (ettevalmistusjärgus või rajamisel on mitmed vesiviljelusüksused), ent täiendavate töötajate lisandumine ei too kaasa olulist kasvu valdkonnas tegutsevate töötajate koguarvus.

Eelkõige kalatöötlemise sektoris on probleemiks ka madal keskmine töötasu, mis jääb alla ka toiduainetööstuse keskmisele palgale⁸⁰.

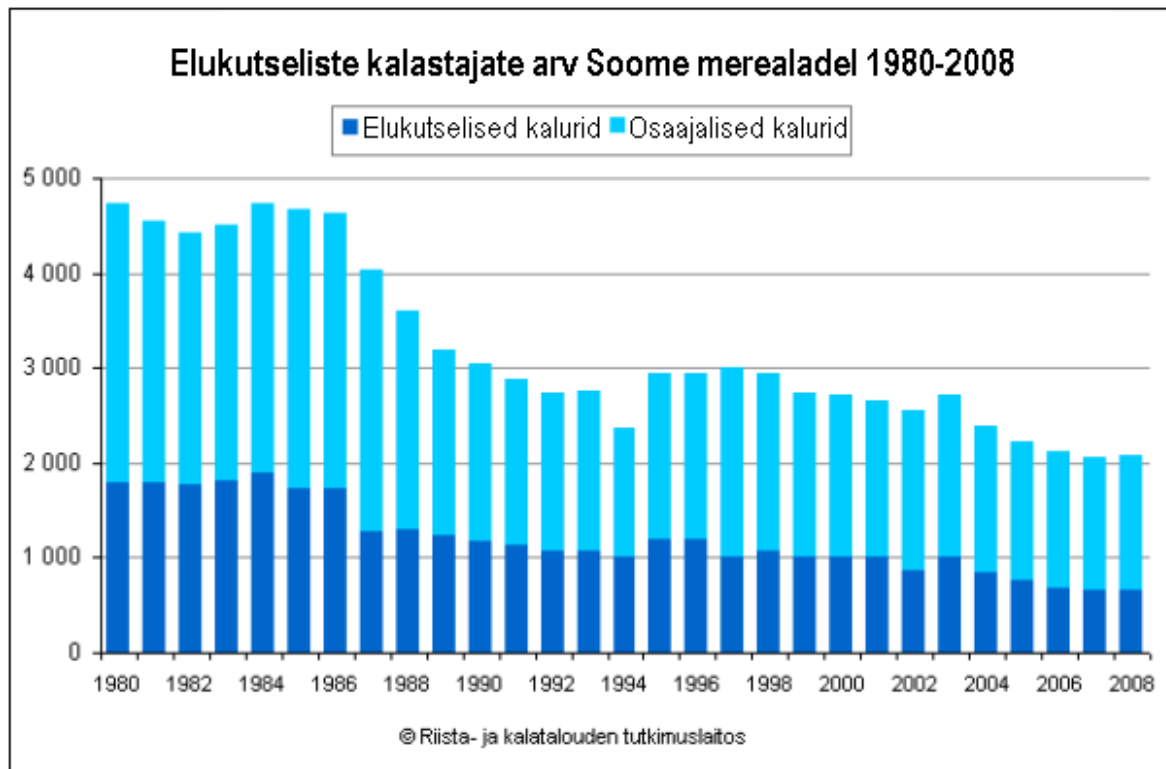
Rakenduskava esitab SWOT-analüüsis nõrkusena sektoris töötajate kõrge keskmise vanuse ning teatud kalandusega seotud tegevusaladel raskused kvalifitseeritud tööjõu leidmisel. Kalapüügis hõivatute kõrget keskmist vanust on esile toodud ka varasemates materjalides⁸¹.

Siinkohal tuleb esile tuua, et tegemist ei ole Eestile ainuomase probleemiga, sarnase arengusuunaga seisavad silmitsi mitmed Euroopa riigid, samuti ka kalurite koguarvu järk-järgulise vähenemisega. Näidetena võib tuua Soome, Rootsi, või ka Ühendkuningriigid.

⁷⁹ „Tööjõu kompetentside ja oskuste taseme ning tööturu vajaduste väljaselgitamine kalandussektoris“. OÜ Eesti Uuringukeskus 2012

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Vt nt „Tööjõu kompetentside ja oskuste taseme ning tööturu vajaduste väljaselgitamine kalandussektoris“. OÜ Eesti Uuringukeskus 2012

Joonis 5-3. Merekalurite koguarvu vähenemine Soomes (Joonise allikas: Kansallinen ammattikalastusohjelma 201582)

Soome kontekstis on probleemistik esile tõstetud riiklikus kalandusstrateegias aastani 2015, mis kirjeldab nii kalurite üldarvu kui noorte osakaalu vähenemist⁸³; teemale on osutatud ka Soome veebiväljaannetes⁸⁴. Sarnased protsessid on toimunud ka Rootsis (vt järgnev joonis), samuti Rootsis ning Taanis⁸⁵; samuti Šotimaal⁸⁶. Erinevates allikates tuakse esile, et vähenev ja vananev kalastajaskond ei tähenda väiksemaid kogupüügimahte. Võimalike probleemidena näidatakse eelkõige rannikualadel traditsiooniliste elatusviiside osatähtsuse vähenemist ning sellega seotud kultuuripärandi hävimist, samuti pööratakse tähelepanu noorte tööle asumise suurendamisele sektorisse, mis peaks toimuma läbi sektori üldise konkurentsivõime ning töötingimuste parandamise; ühtlasi ka noortele ettevõtjatele suunatud toetuste kaudu⁸⁷.

⁸² Kansallinen ammattikalastusohjelma 2015. Maa- ja metsätalousministeriö 2010, kättesaadav www.mmm.fi

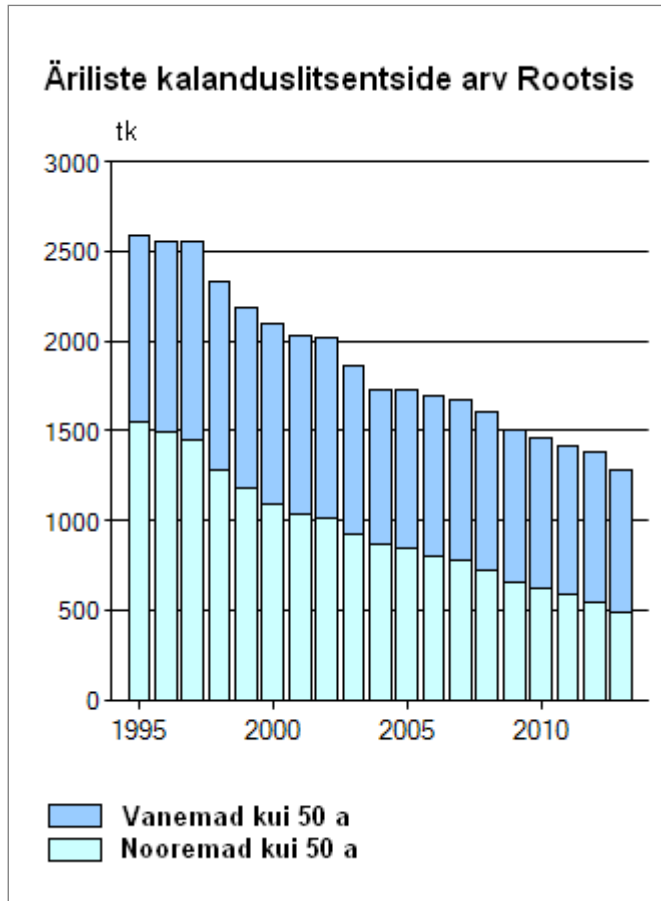
⁸⁴ Vt nt http://www.suomenmaa.fi/edoris?tem=sm_lsearchchart&search_iddoc=5385720

⁸⁵ Vt nt <http://fiske.zaramis.se/tag/hog-medelalder/>,

<http://www.thefishsite.com/fishnews/19231/fewer-fishermen-recorded-in-2012>

⁸⁶ <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2013/09/2502>

⁸⁷ Vt nt „Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelma 2007–2013”, ptk 6. (b) I (4) Tärkeimmät toimenpiteet

Joonis 5-4. Äriliste kalastuslitsentside arvu vähenemine Rootsis ning vanemaealiste osakaalu kasv (Allikas: www.miljomal.se88).

⁸⁸ Rootsi Keskkonnaagentuuri poolt hallatav portaal Rootsi keskkonnanäesmärkide ja nende poole liikumise infoga. <http://www.miljomal.se/Miljomalen/Allaindikatorer/Indikatorsida/?iid=142&pl=1>

6. Rakenduskava keskkonnamõjude hindamine - välismõjude analüüs

Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) käigus hinnatakse rakenduskavas kavandatavate meetmete mõju keskkonna ja tasakaalustatud arengu seisukohtadest ning antakse soovitusel võimalike negatiivsete keskkonnamõjude vähendamiseks ja võimalusel positiivsete mõjude suurendamiseks. Vajadusel esitatakse ettepanekud arengukava muutmiseks või täiendamiseks.

6.1 Keskkonnamõju erieesmärkide ja meetmete kaupa

Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskava 2014-2020 (EMKF) peaeesmärgiks on merenduse- ja kalanduse sektori muutmine keskkonnasõbralikumaks, vähendades tegevustest tulenevaid keskkonnamõjusid ning tagada ressursside jätkusuutlik kasutamine ja liigilise mitmekesisuse kaitse.

Rakenduskava strateegia on jagatud kuueks prioriteediks:

- Prioriteet I – Jätkusuutlik kalanduse areng
- Prioriteet II – Jätkusuutlik vesiviljeluse areng
- Prioriteet III – ÜKP elluviimise soodustamine
- Prioriteet IV – Tööhõive ja territoriaalne ühtekuuluvus
- Prioriteet V – Turustus ja töötlemine
- Prioriteet VI – Integreeritud merenduspoliitika elluviimise soodustamine

Prioriteetide juures on seatud omakorda erieesmärgid ning meetmed tegevuste elluviimiseks.

EMKF rakenduskava prioriteetide erieesmärkide ja nende alusel kavandatavate meetmete mõju on hinnatud erinevate keskkonnavaldkondade lõikes ning hinnangut on illustreeritud järgmise värvikoodiga:

Roheline	Otsene positiivne mõju
Oranž	Kaudne positiivne mõju
Punane	Pigem ei aita kaasa antud keskkonnaeesmärgi saavutamisele
Valge	Mõju on ebaselge või puudub selge kokkupuude hinnatud keskkonnavaldkonnaga

Tabel 6-1. EMKF rakenduskava prioriteet 1, **jätksuutlik kalanduse areng**, tegevuste hindamine erinevate keskkonna- ja sotsiaalvaldkondade lõikes

Tegevus	Mõjuvaldkond										Kommentaar/Märkus
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätksuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine						Sotsiaal-majanduslik keskkond		
	Vee kvaliteet /reostuskooormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jätmekaitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale	
Kalanduse mõju vähendamine merekeskkonnale sh soovimatu püügi vältimine ja vähendamine, kuivõrd on see võimalik;											Toetatakse investeeringuid: varustusse, millega parandatakse püügivahendite silma suuruse selektiivsust või liikide selektiivsust; seadmed, mis kaitsevad püügivahendeid ja saaki kaitsealuste imetajate ja lindude eest.
Art 38. Kalapüügi mõju vähendamine keskkonnale ja kalapüügi kohandamine kaitseliikide suhtes (+ 44.1.c Siseveed)											<p>Teatud kalaliikide püügisegmentide liigilisuse selektiivsuse suurendamine ning samuti rannapüügis püügivahendite hülgekindluse suurendamine. Uute tehnoloogiate lahendite väljatöötamine ja kasutusele võtmine aitab kaasa keskkonna- ja kliimamuutuste mõjude vähendamiseks. Rannapüügil tuleks parandada ja arendada selektiivsete ja keskkonnasäästlike püüniste kasutamist, mis vähendaks soovimatut kaaspüüki.</p> <p>Erieesmärgi ja meetme tulemuslikuks hindamiseks soovitame lisada indikaatorid rakenduskavaga ette nähtud tegevuste tulemuste hindamiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Püügikooormus

Tegevus	Mõjuvaldkond								Kommentaar/Märkus		
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine				Sotsiaal-majanduslik keskkond				
	Vee kvaliteet /reostuskoormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale	
											<ul style="list-style-type: none"> • Kalastussuremus
<p>Veeorganismide bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine;</p> <p>Art 40.1. b Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine seoses jätkusuutliku püügitegevusega (+ 44.6 Siseveed)</p>											<p>Toetatavad tegevused: merefauna ja -floora kaitsmiseks ja tugevdamiseks staatiliste või liikuvate struktuuride ehitamine (kunstkoelmud), paigaldamine või ajakohastamine, sealhulgas nende teaduslik ettevalmistamine ja hindamine; Keskkonnaalase teadlikkuse (k.a kalurite teadlikkuse) parandamine merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja taastamise kohta.</p> <p>Siirde- ja poolsiirdekalade arvukust pärsvad suures ulatuses puudulikud elupaigad, mis tulenevad veekogude ebapiisavast füüsilisest kvaliteedist nagu rändetõkked, kudealade vähesus ja halb veekvaliteet.</p> <p>Kalavarude olukorra parandamiseks nii rannikumeres kui ka sisevetes, mis tagaks sektorile stabiilse saagi ja sissetuleku, tuleb senisest rohkem pöörata tähelepanu ja eraldada ressursse koelmu- ja elupaikade taastamiseks.</p> <p>Erieesmärgi ja meetme tulemuslikuks hindamiseks soovitame lisada indikaatorid</p>

Tegevus	Mõjuvaldkond								Kommentaar/Märkus		
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine					Sotsiaal-majanduslik keskkond			
	Vee kvaliteet /reostuskoormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale	
											rakenduskavaga ette nähtud tegevuste tulemuste hindamiseks: <ul style="list-style-type: none"> • Paranenud või samaks jäänud koelmualade arv ja nende kvaliteet; • Populatsiooni juurdekasv
Konkurentsivõime suurendamine ja kalanduse ettevõtete elujõulisuse, sealhulgas väikesemahulise rannapüügi laevastiku ja ohutuse parandamine ja töötajate loomine;	Toetatavad tegevused: investeeringud kalasadamate ja oksjoni saalide või lossimiskohtade ja varjupaikade infrastruktuuride parendamiseks.										
Art 43.1. Kalasadamad, lossimiskohad ja varjualused (+ 44.1.f Siseveed)											Mõju võib olla nii positiivne kui ka negatiivne. Negatiivne mõju võib kaasneda uute rajatistega kaasnevas eluslooduse muutmises, nt väärtuslike elupaigatüüpide ja liikide kadu. Seega on oluline kindlasti toetada tegevusi, millega ei põhjustada otseseid ja pikaajalisi muutusi looduslikes elupaikades. Rajatiste planeerimisel ja kavandamisel veekeskonda tuleb leida lahendused ning rakendada tehnoloogiaid, mis ei ohusta vee-elupaiku ega avalda seega mõju kalastikule.
Tehnoloogilise arengu, innovatsiooni, sh energiatõhususe suurendamise ja teadmiste vahetamise toetamine;											

Tegevus	Mõjuvaldkond									Kommentaar/Märkus	
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine					Sotsiaal-majanduslik keskkond			
	Vee kvaliteet /reostuskoormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive		Mõju inimese tervisele ja varale
Art 26 Innovatsioon (+44.1.f Siseveed)											<p>Eesmärk töötada välja või võtta kasutusele: uusi või oluliselt parendatud kalandustooteid ja seadmeid; uusi või parendatud protsesse ja tehnikaid; uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme, sh töötlemises ja turustamises.</p> <p>Kalalaevade energiaauditid - püügitegevuse efektiivsuse tõstmine, kala väärindamine - kõrge väärtusega tooted.</p> <p>Oluline on senisest veelgi enam suurendada teadus- arendusasuuste võimekust pakkumaks ettevõtetele vajalikke lahendusi ja teenuseid.</p>
Art 28 Teadlaste ja kalurite vaheline partnerlus (+ 44.3 Siseveed)											<p>Toetatavad tegevused: sõltumatust teadusasutus(t)est ja kaluritest või kaluriorganisatsioonist koosneva võrgustiku, partnerluslepingute või liitude loomist, kuhu võivad kuuluda tehnilised organisatsioonid; nende poolt koostatavad projektid, mis võivad hõlmata andmekogumist, tegevuste juhtimist, uuringuid, katseprojekte, seminare ning teadmiste ja parimate tavade ning uuringute tulemuste levitamist.</p> <p>Kalandussektori tegutsevate isikute/ettevõtjate teadlikkuse tõstmine</p>

Tegevus	Mõjuvaldkond									Kommentaar/Märkus	
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine					Sotsiaal-majanduslik keskkond			
	Vee kvaliteet /reostuskoormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive		Mõju inimese tervisele ja varale
											aitab oluliselt kaasa keskkonnanahoidlikumale kalandussektori arengule.
Art 41.1.a Energia efektiivsus ja kliimamuutuste leevendamine - investeeringud pardal (+ 44.1.d Siseveed)											Toetatakse investeeringud seadmetesse või kalalaeva pardal reostuse kasvuhoonegaaside vähendamiseks ja kalalaeva energiaefektiivsuse suurendamiseks. Investeeringud püügivahenditesse on samuti abikõlblikud tingimusel, et need ei vähenda püügivahendi selektiivsust. Uute tehnoloogiate väljatöötamine keskkonna- ja kliimamuutuste mõjude vähendamiseks ja rohelise energia kasutuselevõtuks aitab vähendada energiakulusid ja toota ja ning töödelda keskkonnasäästlikumalt.
Art 41.2 Energia efektiivsus ja kliimamuutuste leevendamine - põhi- ja lisamootorite asendamine ja moderniseerimine (+ 44.1.d Siseveed)											Uute tehnoloogiate väljatöötamine keskkonna- ja kliimamuutuste mõjude vähendamiseks ja rohelise energia kasutuselevõtuks aitab vähendada energiakulusid ja toota ning töödelda keskkonnasäästlikumalt.

Tabel 6-2. EMKF rakenduskava prioriteet 2, **jätkusuutlik vesiviljeluse areng**, tegevuste hindamine erinevate keskkonna- ja sotsiaalvaldkondade lõikes

Tegevus	Mõjuvaldkond										Kommentaar/Märkus
	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine					Sotsiaal- majanduslik keskkond			
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Vee kvaliteet /reostuskooormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale	
Innovatsioon (art 47)											<p>Toetavad tegevused: arendada tehnilist, teaduslikku või organisatsioonilisi teadmisi vesiviljeluse valdkonnas, mis eelkõige vähendavad mõju keskkonnale, vähendades kalajahu ja -õli sisaldust kalasöödas, soodustavad ressursside jätkusäästlikumat kasutamist, parandavad loomade heaolu, hõlbustavad uute säästvate tootmismeetodite kasutuselevõttu; arendada välja või viia turule uusi või oluliselt parendatud tooteid, uusi heade turuväljavaadetega vesiviljelusliike, uusi või parendatud protsesse, või uusi või parendatud juhtimis- ja korraldussüsteeme; uurida innovatsiooni/uuenduslike toodete või protsesside tehnilist või majanduslikku teostatavust.</p> <p>Innovatsioonimeetmed aitavad saavutada loodusväärtuste säästlikku kasutamist, kui kavandatakse tösta tootlikkust rakendades ressursi- ja energiasäästu uute tehnoloogiate ja lahenduste kasutuselevõtu kaudu - eelistades loodusressursside</p>

Tegevus	Mõjuvaldkond									Kommentaar/Märkus	
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine					Sotsiaal-majanduslik keskkond			
	Vee kvaliteet /reostuskoormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive		Mõju inimese tervisele ja varale
											kasutust vähendavaid tehnoloogiaid ja tootmismeetodeid, mis ühtlasi aitab tagada ulatuslikumalt maastike, sh looduse mitmekesisuse, säilitamise.
Vesiviljelusettevõtete konkurentsivõime ja elujõulisuse suurendamine, eelkõige VKE-de, sh ohutuse ja töötingimuste parendamine;											
Tootlikud investeeringud vesiviljelusse (Art 48 .1 a-d,f-h)											Toodangu mitmekesistamiseks peab perioodil 2014–2020 keskenduma Eesti tingimustesse sobivate liikide kasvatamisele, millel on potentsiaali nii Eesti kui ka välisturgudel (näiteks: angerjas, tuurlased, siig, koha, ahven, jõevähk jne). Tootmismahdade saavutamisel tuleb lisaks värskes vesiviljelustoodangu pakkumisele arendada välja ning viia turule uusi ja kõrgema lisandväärtusega tooteid. Läbi akvapoonika on võimalik mitmekesistada vesiviljelejate sissetulekuallikad.
Tootlikud investeeringud vesiviljelusse (Art 48 .1 k) - energia efektiivsuse ja taastuva energia kasutamine											Toetavad tegevused investeeringud energiatõhususe suurendamiseks ja julgustades vesiviljelejaid kasutama taastuvaid energiaallikaid. Tähelepanu tuleb pöörata innovaatilistele jätkusuutlikele tootmislahendustele, millega vähendada negatiivset mõju keskkonnale, parandada

Tegevus	Mõjuvaldkond										Kommentaar/Märkus
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine					Sotsiaal-majanduslik keskkond			
	Vee kvaliteet /reostuskoormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee-kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale	
											loomade heaolu ja soodustada ressursside säästvat kasutamist. Positiivne mõju tuleneb eelkõige olemasolevate seadmete/hoonete vastavusse viimisest kehtestatud normidega. Uute seadmete/hoonete toetamisel on pigem keskkonnaseisundi halvenemist vähendav (leevendav) mõju.
Veeorganismide mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitsmine ja taastamine ning vesiviljelusega seotud ökosüsteemide arvutukse suurendamine ja ressursitõhusa vesiviljeluse edendamine;											
Tootlikud investeeringud vesiviljelusse (Art 48 .1. e) keskkonnale avalduva negatiivse mõju vähendamine, ressursitõhususe suurendamine											Toetavad tegevused keskkonnale avalduva negatiivse mõju vähendamine, ressursitõhususe suurendamine.
Vesiviljelusalade potentsiaali suurendamine (Art 51)											Vesiviljeluse arengu soodustamiseks kaasatakse teadlasi, tuuakse sektorisse eriala spetsialiste ja kvalifitseeritud tööjõudu, kes omakorda avaldaksid mõju oskusteabe laialdasele kättesaadavusele tehnoloogiliste lahenduste rakendamisel. Tähelepanu pööratakse innovaatilistele

Tegevus	Mõjuvaldkond									Kommentaar/Märkus	
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine					Sotsiaal-majanduslik keskkond			
	Vee kvaliteet /reostuskoormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale	
											jätkusuutlikele tootmislahendustele, millega vähendatakse negatiivset mõju keskkonnale, parandatakse loomade heaolu ja soodustatakse ressurside säästvat kasutamist. Soodustatakse uute liikide turuletoomist. Läbi akvapoonika on võimalik mitmekesistada vesiviljelejate sissetulekuallikad.
Kutsealase koolituse, uute kutseoskuste ja elukestva õppe arendamine;											
Inimkapitali ja võrgustike edendamine (art 50)											Vesiviljeluse arengu soodustamiseks tuleb kaasata teadlasi, tuua sektorisse eriala spetsialiste ja kvalifitseeritud tööjõudu, kes omakorda avaldaksid mõju oskusteabe laialdasele kättesaadavusele tehnoloogiliste lahenduste rakendamisel.

Tabel 6-3. EMKF rakenduskava prioriteet 3, **ÜKP rakendamise soodustamine**, tegevuste hindamine erinevate keskkonna- ja sotsiaalvaldkondade lõikes

Tegevus	Mõjuvaldkond										Kommentaar/Märkus
	Veekogude seisund	Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine						Sotsiaal-majanduslik keskkond			
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekvaliteet /reostuskooormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekaitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale	
	Teaduslike teadmiste parandamine ja nendega varustamine, nagu ka andmete kogumise ja haldamise parandamine;										
Andmete kogumine (art 77)											Oluline on kaardistada ja analüüsida andmete vajadus ning vajadusel täiendada õigusakte ning tulenevalt õigusaktide nõuetest täiendada ja arendada infosüsteeme.
Seire, kontroll ja õigus- ja haldusnormide täitmise tagamise toetamine, suurendades sealjuures institutsioonilist suutlikkust ja avaliku halduse tulemuslikkust täiendavat halduskooormust tekitamata;											
Kontroll ja järelevalve (art 76)											Efektiivne järelevalve eeldab kiiresti kättesaadavaid, usaldusväärseid andmeid ja riskianalüüsil põhinevat kontrollimist. Seega on kalanduse järelevalves tulevasel perioodil vajalik erinevad andmebaasid omavahel siduda ja arendada andmete kvaliteedi kontrollimise võimalusi.

Tabel 6-4. EMKF rakenduskava prioriteet 4, **kalanduspiirkondade jätkusuutlik areng**, tegevuste hindamine erinevate keskkonna- ja sotsiaalvaldkondade lõikes

Tegevus	Mõjuvaldkond										Kommentaar/Märkus
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine						Sotsiaal-majanduslik keskkond		
	Vee kvaliteet /reostuskooormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee-kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekaitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale	
Tööhõive ja territoriaalse ühtekuuluvuse suurendamine saavutamaks erieesmärgid nagu majanduskasvu, sotsiaalse kaasatuse, töökohtade loomise, tööalase konkurentsivõime tugevdamise ning tööjõu liikuvuse edendamine ranniku ja sisemaa kogukondades, kes sõltuvad kalapüügist ja vesiviljelusest, sealhulgas kalanduse tegevuste mitmekesistamine ja läbi teiste sektorite merendusosalases meremajandamises;											
Strateegiatega rakendamine (art 63)											Piirkondades oluline keskenduda konkurentsivõime tõstmisele ja kalandussektori tööhõive säilitamisele, et tagada atraktiivsemad, suuremat lisandväärtust loovad ja piirkondlikku tööhõivet suurendavad tegevused, mis tagavad kalandussektori ja -piirkondade jätkusuutlikkuse. Tähtsustada tuleks enam kohalikke ressursse ja võtta neid oskuslikult kasutusele paikkondlikus tootmis- ja teenindusettevõtluses ning leida võimalusi traditsiooniliste tootmisharude lisandväärtuse kasvatamiseks. Vajalik on soodustada kalandussektoris olemasolevate töökohtade säilitamist ja lisategevuste loomist piirkonda nii püügihooajavälisel kui -sisesel perioodil -

Tegevus	Mõjuvaldkond								Kommentaar/Märkus		
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine					Sotsiaal-majanduslik keskkond			
	Vee kvaliteet /reostuskoormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive		Mõju inimese tervisele ja varale
											talvepüüki püügihooaja pikendamiseks, lisandväärtuse andmist toorainele suurema tulu saamiseks, otseturustamist, tegevuste mitmekesistamist.
Koostöö (art 64)											Koostöö tulemusel suureneb piirkondade teadlikkus – vahetatakse teadmisi ja kogemusi, parimaid praktikaid ja uusi ideid. Koostöö laiendab silmaringi ja suurendab võimalusi uute ideede ja tegevuste kasutuselevõtmiseks piirkonnas. Kalandussektori tegutsevate isikute/ettevõtjate teadlikkuse tõstmine aitab oluliselt kaasa keskkonnanahoidlikumale kalandussektori arengule.

Tabel 6-5. EMKF rakenduskava prioriteet 5, **töötlemise ja turustamise edendamine**, tegevuste hindamine erinevate keskkonna- ja sotsiaalvaldkondade lõikes

Tegevus	Mõjuvaldkond										Kommentaar/Märkus
	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine					Sotsiaal-majanduslik keskkond			
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Vee kvaliteet /reostuskooormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale	
											Investeeringute soodustamine töötlemise ja turustamise sektoris;
Art 66. Tootmis- ja turustamiskavad											Suuremahulist püüki on mõttekas tootjaorganisatsioonide siseselt koordineerida, et kõik organisatsiooni liikmed ei püüks üheaegselt ja ei tekitaks turul olukorda, kus pakkumine ületab kordades nõudlust, ja hindu surutaks seetõttu alla. Tootjaorganisatsioonide püügi- ja turustusplaanide koostamine ja rakendamine on selleks parim abinõu: püügitegevuses planeeritakse tootjaorganisatsiooni siseselt püügiajad ja -kogused ning seejärel rakendatakse turustusstrateegiat.
Art 67. Ladustamistoetus											Toodete stabiliseerimise ja ladustamisega seonduvad kulud, vältimaks turul tekkivaid hinnalangusi.
Art 68. Turustamismeetmed											Toetatavad tegevused võivad hõlmata tootmise, töötlemise ning turustamise tegevusi kogu tarneahela ulatuses.
Kalanduse- ja vesiviljelustoodete turukorralduse parendamine;											
Art 69. Kalandustoodete											Toetatavad tegevused: energia säästmine või keskkonnale mõju vähendamine, sealhulgas

Tegevus	Mõjuvaldkond									Kommentaar/Märkus
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine					Sotsiaal-majanduslik keskkond		
	Vee kvaliteet /reostuskoormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekäitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale
töötlemine										jäätmekäitlus; põhiliste töötlemistoimingutega kaasnevate kõrvalsaaduste töötlemine ja vähekasutatavad liigid; uued ja parendatud tooted, protsessid või korraldussüsteemid.

Tabel 6-6. EMKF rakenduskava prioriteet 6, **integreeritud merenduspoliitika edendamine**, tegevuste hindamine erinevate keskkonna- ja sotsiaalvaldkondade lõikes

Tegevus	Mõjuvaldkond								Kommentaar/Märkus	
	Veekogude seisund		Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine				Sotsiaal-majanduslik keskkond			
Erieesmärk ja valitud peamise asjakohase meetme pealkiri	Vee kvaliteet /reostuskooormus	Vee elustik	Kalavarud/ kalapüük	Pinna- ja põhjavee- kogumid ning nende varu	Veekasutus	Taimestik, loomastik ja pinnas	Maakasutus, kaitstavatele loodusobjektid, Natura alad	Jäätmekaitlus	Tööhõive	Mõju inimese tervisele ja varale
Integreeritud mereseire (art 80.1.a)										Vajaliku teabevahetuse süsteemi olemasolu suurendaks asjast huvitatud asutuste informeeritust merealadel toimuvast. Parem informeeritus suurendaks ka asjast huvitatud asutuste tegevuse tõhusust ja parandaks kulutasuvust. Kalavarude majandamine eeldab spetsiifilisi teadmisi ökosüsteemist kui tervikust ja kõikidest mõjudest kalavarudele. Erinevate teadusasutuste poolt teostatavatest merekeskkonna uuringutest saadava informatsiooni integreerimine ja koostöö andmete kogumisel võimaldab süvendada teadmisi kalavarude seisundis toimuvate muutuste ja nende põhjuste kohta.
Integreeritud mereseire (art 80.1.b)										
Integreeritud mereseire (art 80.1.c)										
Tehniline abi (art 78)										

6.2 Mõju looduskeskkonnale

6.2.1 Mõju veekogude seisundile

Merenduse- ja kalanduse sektori seisukohast on Eestile kõige olulisemad Läänemeri ja suuremad siseveekogud – Peipsi ja Võrtsjärv.

Läänemere peamiseks keskkonnaprobleemiks on liikide elupaikade kadumine ja liigilise mitmekesisuse vähenemine. Suurt rolli selles mängib põllumajandusest ja tiheasustusaladelt tulenev reostuskoormus, aga ka laevadelt pärinevad reoveed, sadamate laienemine ja kaaspüük. Läänemeri on üks maailma tihedaima laevaliiklusega meresid, keskmiselt on merel korraga ca 2000 alust⁸⁹ ja laevaliikluse intensiivsuse vähenemist lähitulevikus näha ei ole.

EMKF rakenduskava keskendub muuhulgas ka laevaliiklusest tulenevate keskkonnamõjude vähendamisele (43.1+ 44.1.f; 26+44.1.f; 41.1.a, 41.2+ 44.1.d; 47). Selleks on ette nähtud investeringutoetusi ökonoomsemate ja keskkonnasõbralikumate laeva/paadimootorite ostuks. Samuti toetatakse innovatiivsete lahenduste kasutuselevõttu laevadel, et minimeerida laevadelt tuleneva reostuse (reovee, reostunud pilsivee) sattumist vette. Lisaks planeeritakse investeringuid kalasadamate infrastruktuuride parandamiseks, mis lisaks efektiivsemale lossimisele, aitab kaasa keskkonnasõbralikumate reoveekäitlemise lahenduste väljatöötamisele (43.1+ 44.1.f).

Kalade kaaspüügist tulenevate soovimatute kalaliikide väljapüüdmise minimeerimiseks toetatakse selektiivsemate püügivahendite hankimist (38 + 44.1.c). Sellega kahandatakse muuhulgas tõenäosus, et kaitstavad kalaliigid võiksid püügivahenditesse sattuda.

Eestis on ca 1200 rohkem kui 1 ha pindalaga järve ja ca 2178⁹⁰ vooluveekogu, millest enamik ei oma kutselise kalapüügi seisukohast väärtust, küll aga harrastuskalapüüdjate seas. Eesti siseveekogude seisund on 20 aasta taguse ajaga võrreldes üldjuhul paranenud ja enamik väikejärvedest ja vooluveekogudest on heas seisundis, suhteliselt suur osa veekogumeid on kesises seisus ja väga heas kui ka väga halvas seisundis on vähesed veekogud⁹¹. Valdavaks veekogude seisundit halvendavaks teguriks on toiteainete sissekanne valgaladelt. Siseveekogude laevaliiklus on mõnevõrra hõredam ja madalate järvede veevahetus, Läänemerega võrreldes, oluliselt kiirem. Seetõttu ei ole laevaliiklusest tulenev reostuskoormus siseveekogudel oluliseks probleemiks.

Siseveekogude ökoloogilise seisundi parandamisele aitab peamiselt kaasa EMKF rakenduskava püügivahendite selektiivsuse suurendamine (38+44.1.c), mis aitab vältida kaitstavate liikide ja kalade noorjarkude kahjustamist.

⁸⁹Baltic Marine Environment Protection Commission (HELCOM). 2014.

http://www.brisk.helcom.fi/risk_analysis/traffic/

⁹⁰Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS) <http://loodus.keskkonnainfo.ee/eelis>

⁹¹Siseveekogude seire. 2010.-2013. a aastaaruanded. Eesti riikliku keskkonnaseire alamprogramm

Veekogu ökoloogiline seisund avaldub vee-elustiku seisundis. Kalapüük võib otseselt mõjutada veekogu elustiku seisundit, ning seetõttu on liigilise mitmekesisuse seisukohast oluline vältida kalade ülepüüki ja võimalusel minimeerida kaaspüügist tuleneva kalade noorjarkude ja kaitstavate kalaliikide sattumist püügivahenditesse. Samuti on vee-elustikule suureks ohuks mitmete reostuskomponentide sattumine veekogudesse.

EMKF-i rakenduskava meetmed toetavad liigilise mitmekesisuse säilitamiseks tehtavaid investeeringuid. Vee-elustiku seisundi kaitsmisele või parandamisele aitavad kaasa kunstkoelmualade rahastamine, mis võimaldab rannaäärsest ehitustegevusest tingitud hävinenud koelmualasid kompenseerida (40.1. b + 44.6).

Oluliseks meetmeks on püügivahendite selektiivsuse suurendamise rahastamine, kuina investeeringutega vähendatakse kalapüügi soovimatu kaaspüügi osakaalu. Seetõttu vähendatakse kahjustusi pütavate kalaliikide noorjarkudele ja vähendatakse mitmete kaitstavatele kalaliikide suremust (38 + 44.1.c).

Rakenduskava näeb ette keskkonnasäästlikumate innovaatiliste investeeringute toetamist, et tagada veekeskonna maksimaalne hoid (26+44.1.f). Veepuhastusseadmete olemasolu laevadel vähendab veekogudesse sattuva reostuse hulka (41.1.a+ 44.1.d). Lisaks nähakse olulise meetmena kalurite teadlikkuse tõstmist ja tihenevat koostööd teadusasutuste ja kalurite vahel, mis tugevdab infovahetust ja ühise eesmärgi (vee-elustiku mitmekesisuse säilitamine ja kalavarude jätkusuutlik kasutamine) nimel töötades on teadmussiire efektiivsem ja vee-elustiku dünaamika paremini teada (28+ 44.3; 48 .1. e).

Üheks vesiviljelusega kaasnevaks ohuks on epideemiate levik kasvatustiikidest/basseinidest välja poole. Massilise kalade haigestumise tagajärjel esineb reaalne oht, et veevahetusega satuvad haigustekitajad looduslikesse veekogudesse ja looduslikud liigid haigestuvad^{92 93 94 95}. Seega on II prioriteedi puhul oluline panustada innovatsiooni (art 47) ning investeeringutusse, millega vähendatakse (Art 48 .1. e) keskkonnale avalduva negatiivse mõju ulatust ning tagatakse ressursitõhususe suurendamine.

Rakenduskava prioriteet 6, integreeritud merenduspoliitika edendamine, kaasneb eeldatavasti positiivne keskkonnamõju, kui omandatakse täiendavaid teadmisi merekeskkonnast ning ökosüsteemide toimimisest. Selle alusel saab

⁹²Infectious salmon anaemia virus (ISAV) in Chilean Atlantic salmon (*Salmo salar*) aquaculture: emergence of low pathogenic ISAV-HPR0 and re-emergence of virulent ISAV-HPRΔ: HPR3 and HPR14. Marcos G Godoy et al, *Virology Journal*, 10:344. 2013.

⁹³Phylogenetic analysis of infectious salmon anaemia virus isolates from Norway, Canada and Scotland. B. Krossøy et al. *Diseases of Aquatic Organisms*. Vol. 44: 1–6, 2001.

⁹⁴Countermeasures against viral diseases of farmed fish. Frederick S.B. Kibenge et al. *Antiviral Research*, Volume 95, Issue 3, September 2012, Pages 257–281.

⁹⁵A critical life stage of the Atlantic salmon *Salmo salar*: behaviour and survival during the smolt and initial post-smolt migration. E. B. Thorstad et al. *Journal of Fish Biology*. Special Issue: Fish Migration in the 21st Century: Opportunities and Challenges, Volume 81, Issue 2, pages 500–542, July 2012.

ette näha tegevusi vee-elustiku säilimiseks ja kaitset tagavatest ning keskkonnaprobleeme ennetavatest meetmetest.

6.2.2 Jätkusuutlik ressursikasutus ja looduskaitsete piirangutega arvestamine

Kalavarud ja kalapüük

Läänemere rannakalapüügi tähtsaimaks püügiartiklik on räim, mis moodustab üle 80% Läänemere kalurite aastasest kogusaagist. Räime varu on Läänemeres vähesel määral kõikunud, kuid üldjoontes on tegemist kiiresti taastuva varuga ja kalavaru võib lugeda stabiilseks. Viimastel aastatel on räime varu tänu kalastussuremuse vähenemisele taas suurenenud, kuid kalastussuremus ületab ikka veel säästliku kalasuremuse piiri⁹⁶.

Ahvena saak moodustab >7%, lesta, tuulehaugi ja koha saak kokku ca 5% Läänemere kalapüügi aastasest kogusaagist.

Peipsi järve sooja- ja parajaveeliste töönduskalade (koha, ahven, haug, latikas, särg) varu on heas või keskmise seisundis, kuid enamike külmalembeliste kalade (tint, räabis, siig, luts) varu on halvas seisus. Selle on tinginud järve üldise seisundi, ilmastikutingimuste ja kalapüügi koostmõju⁹⁷.

Võrtsjärvel püütavatest töönduslikest kalaliikidest arvukamad on latikas (ca 50% kogusaagist), haug (ca 18%), ahven (ca 12%), koha (ca 10%) ja angerjas (ca 8%). Kuigi ametlik püügistatistika näitab kalapüügimahtude vähenemist võrreldes varasemate aastatega on mitmete liikide varud halvas seisundis⁹⁸.

EMKF-i rakenduskava aitab kaasa kalavarude taastumisele ja nende jätkusuutlikule kasutamisele mitmete meetmetega. Selleks toetatakse selektiivsete püügivahendite ostmist, et vältida kalade noorjõrgu ja soovimatute (sh kaitsealuste liikide) sattumist püünistesse. Selektiivsete püügivahendite kasutamine aitab viia madalamale tasemele kaaspüügist tuleneva kalade suremuse, kuna püügivahenditega minimeeritakse kalade noorjõrkude tahtmatut sattumist püünistesse ja seega aidatakse kaasa kalavarude kiiremale taastumisele (38 + 44.1.c).

Lisaks nähakse ette rahalisi vahendeid kunstkoelmate rajamiseks, et kompenseerida rannaäärse ehitustegevuse tõttu hävinenud looduslike koelmualasid. Sellega aidatakse kaasa liigilise mitmekesisuse säilimisele ja töönduslikult oluliste kalavarude kiiremale taastootmisele. Panustatakse veel kalurite teadlikkuse tõstmisele ning teadlaste ja kalurite vahelise koostöö edendamisele eesmärgiga aidata kaasa liigilise mitmekesisuse säilimisele (40.1. b + 44.6).

⁹⁶Eesti kalamajandus 2011. Kalanduse Teabekeskus, Pärnu 2012.

⁹⁷Eesti kalamajandus 2011. Kalanduse Teabekeskus, Pärnu 2012.

⁹⁸Kalad ja kalandus. Jäevalt, A. jt Võrtsjärv. Lk 335-354, 2003.

EMKF-i rakenduskava meetmetest ei rahastata Eestis mere kaitsealade ja Natura 2000 võrgustiku alade korrastamist ja seiret, mis peaks kaitsealuste liikide säilimise seisukohalt olema prioriteetne tegevus.

Vesiviljelussektoris on Eestis välja kujunenud mõningad liigid, mida Eesti tingimustes on otstarbekas kasvatada ja mida on juba pikemat aega kasvatatud. Vesiviljelussektori viimaste aastate saagist moodustab ca 80% vikerforell. Teiste liikide kasvatamine toimub täna oluliselt väiksemates mastaapides⁹⁹.

Seega võib vesiviljelusettevõtetal pikemas perspektiivis olla väga oluline mõju kalade paljunemisele ja seega ka kalavarude taastamisele.

EMKF-i rakenduskava üheks oluliseks meetmeks on uute vesiviljelusliikide kasvatamise toetamine ja kodumaise turuosa suurendamine (48 .1 a-d,f-h; 48.1. e; 51 jt prioriteet 2 meetmed). Seega väheneks oluliselt sõltuvus importkalast. Kuna kogu maailma kalatarbimine on viimastel aastatel pidevalt suurenenud, siis on paratamatu, et kasvatatud kala osatähtsus kogu tarbimises suureneb. Prognooside järgi moodustab ligikaudu kaks kolmandikku 2030. aastal maailmas tarbitavast kalast vesiviljelusettevõtete poolt toodetud kala¹⁰⁰. Seetõttu tuleb arvestada, et vesiviljelusettevõtete mõju keskkonnale pidevalt suureneb ja loodusliku veega läbivooluliste süsteemide mõju vee-elustikule võib teatud juhtudel olla vägagi oluline.

Kuigi tulemusindikaatorid pole veel rakenduskavas lõplikult paika pandud soovitage rakendada lisaks rakenduskavas väljatoodud indikaatoritele täiendavaud mõõdikuid, mis ekspertrühma hinnangul aitavad paremini mõõta ning hinnata kavandatud eesmärkide tulemuslikku saavutamist:

- Püügikoormus
- Kalastussuremus
- Paranenud või samaks jäänud koelmualade arv ja nende kvaliteet
- Populatsiooni juurdekasv

Pinna- ja põhjaveekasutus, sh põhjavee kasutamine kalamajandites, vesiviljelussektoris

Pinna-ja põhjavee kasutuse seisukohalt kalandussektoris on olulisimaks kalatööstus ja vesiviljelus.

Kalade töötlemine nõuab üldjuhul suhteliselt suurte veekoguste kasutamist ja seetõttu tekivad ka märkimisväärsed reovee hulgad. Vett kasutatakse töötlemiseks, vaheproduktide ja jäätmete transpordiks, toormaterjali ja toodangu pesemiseks, jahutamiseks ja puhastamiseks. Kasutatud vesi juhitakse ära heitveena, mis on suure orgaanilise aine sisaldusega. Veekasutuse vähendamiseks on võimalik võtta kasutusele innovatiivseid tehnoloogiaid, mille puhul on hügieeninõuded saavutatavad oluliselt väiksemate veekoguste

⁹⁹Statistikaamet. Kalamajandus. <http://pub.stat.ee/>

¹⁰⁰Fish to 2030. Prospects for Fisheries and Aquaculture. World Bank Report no 83177-GLB. Agriculture and Environment Services Discussion paper 03. The World Bank. December 2013.

kasutamiseks. Suhteliselt kõrgest veehinnast tingituna on nt Taanis rakendatud puhtamate tehnoloogiate rakendust¹⁰¹.

EMKF-i rakenduskava toetab investeeringuid kalandus- ja vesiviljelustoodete töötlemisse, mis aitavad säästa energiat või vähendada mõju keskkonnale (48.1 k; 48 .1. e). Keskkondasäästvad investeeringud on „Eesti vesiviljeluse strateegia aastani 2020“ üks põhisuundi.

Eesti vesiviljelusettevõtted kasutavad, olenevalt asukohast, kasvatatavatest liikidest ja tehnoloogiast, nii pinna-kui põhjavett. Sektori veekasutust reguleeritakse Eestis vee erikasutusloa¹⁰² või keskkonnakompleksloaga¹⁰³.

Valdav osa (ca 80%) vesiviljeluskompleksidest kasutab läbivoolusüsteemi, kus looduslikust veekogust saadav vesi suunatakse peale vesiviljelusasutuse läbimist taas veekokku. Selleaga tagatakse pidev puhta vee läbivool süsteemis. Eestis täna mereveelisi läbivoolusüsteeme ei kasutata, probleemiks peamiselt ebasoodsad kliimatilised tingimused (jääkate Läänemerel). Vee korduvkasutusega süsteemide veetarve on oluliselt väiksem, kui see läbivoolu süsteemide puhul, kuid intensiivsete kasvatusmahtude juures tuleb ringluses olevat vett pidevalt puhastada.

Oluliseks kalamajandite katsumuseks on tagada piisav veekvaliteet. Halb ja kõikuv veekvaliteet on üheks peamiseks kalakasvatuste probleemiks, kuna see võib viia kalade massilise haigestumiseni, millele tagajärjeks on sageli kalade kõrge suremuse. Ulatuslikumad epideemiad on tavaliselt seotud kalade intensiivkasvatusega, kus suhteliselt kitsastes tingimustes kasvatatakse suurt hulka isendeid. Läbivooluliste süsteemide suureks ohuks on lisaks kasvatatava saagi hävinemisele oht, et kasvatusest pärit haigustekitajad satuvad looduslikku veekokku ja kanduvad edasi looduslikele liikidele.

EMKF-i rakenduskava toetab vesiviljelusest tulenevate negatiivsete keskkonnamõjude vähendamist. Eesmärgiks on arendada välja tehnilist innovatsiooni või teadmisi vesiviljeluse valdkonnas, mis vähendavad mõju keskkonnale, soodustavad ressursside jätkusäästlikumat kasutamist, parandavad loomade heaolu ja hõlbustavad uute säästvate tootmismeetodite kasutuselevõttu. Sealhulgas toetatakse investeeringuid energiatõhususe suurendamiseks läbitaastuvate energiaallikate kasutamise (art 47; 48 .1 a-d; 48 .1 k; 48 .1. e).

Mõju taimestikule, loomastikule ja pinnasele; maakasutus ja mõju kaitstavatele loodusobjektidele, sh mõju Natura 2000 võrgustiku aladele

Toetatavad tegevustega (43.1+ 44.1.f) nagu investeeringud kalasadamate ja oksjoni saalide või lossimiskohtade ja varjupaikade infrastruktuuride parendamiseks mõju võib olla nii positiivne kui ka negatiivne. Negatiivne mõju

¹⁰¹ Best Available Technology in the Fishing Industry Nordic Council of Ministries TemaNord 1997: 579.

¹⁰² Vee erikasutusloa ja ajutise vee erikasutusloa andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise kord, loa taotlemiseks vajalike materjalide loetelu ja loa vormid. Keskkonnaministri määrus. Vastu võetud 26.03.2002 nr 18.

¹⁰³ Keskkonnakompleksloa taotluse ja selle lisade vormid ning keskkonnakompleksloa sisu täpsustavad nõuded ja vorm. Keskkonnaministri määrus. Vastu võetud 19.06.2013 nr 36.

võib kaasna uute rajatistega kaasnevas eluslooduse muutmises, nt väärtuslike elupaigatüüpide ja liikide kadu. Ranna-alade ehitustegevuse (sadamad, muulid, promenaadid) tagajärjel võib väheneda loodusliku ranna osakaal ja kaovad mitmed rannaäärsed elupaigad. Seega on oluline kindlasti toetada tegevusi, millega ei põhjustata otseseid ja pikaajalisi muutusi looduslikes elupaikades. Rajatiste planeerimisel ja kavandamisel veekeskonda tuleb leida lahendused ning rakendada tehnoloogiaid, mis ei ohusta vee-elupaiku ega avalda seega mõju kalastikule.

Tiheda laevaliikluse tõttu satub Läänemerre pidevalt uusi võõrliike.

Eestis on mitmeid mere- ja siseveekogude kaitsealasid, mille kaitse-eesmärgiks on vee-elustiku kaitse ja seeläbi liigilise mitmekesisuse säilitamine. Teiste liikide hulgas kaitstakse ka mitmeid ohustatud kalaliike nagu hink (*Cobitis taenia*), võldas (*Cottus gobio*), vingerjas (*Misgurnus fossilis*) ja tõugjas (*Aspius aspius*).

EMKF-i rakenduskava ei näe otseselt ette vahendeid võõrliikide tõrjeks, kaitsealuste liikide ja Natura 2000 merealade kaitstavate liikide kaitseks, küll aga aitavad mitmed meetmed kaitstavate liikide säilimisele siiski kaasa.

Kaitstavate kalaliikide seisukohalt on oluline selektiivsete püügivahendite soetamise rahastamine ja investeringud kalurite teadlikkuse tõstmisesse. Selektiivsete püügivahenditega minimeeritakse kaitsealuste kalade sattumist püünistesse ja seega luuakse soodsam olukord nende isendite säilimiseks. Rakenduskava meetmed toetavad ka kunstkoelmute ehitamist, millega kompenseeritakse rannaäärse ja jõgedel toimunud ehitustegevuse tagajärjel hävinenud koelmualasid.

Jäätmekäitlus

Kalanduse sektori jäätmed on valdavalt seotud kala töötlemisega (prioriteet 5, töötlemise ja turustamise edendamine, art 69). Kalatööstust iseloomustab suur veetarbimine ja suur orgaanilise aine hulk heitmetes, mistõttu keskkonnakaitse tähelepanu sellele tööstusharule on viimastel aastatel oluliselt suurenenud. Kuna kala tarbimine maailmas on pidevalt kasvamas, siis on ka kala töötlemisel tekkivate jäätmete hulk suurem. Siiski on kalade töötlemine mitmel pool viimastel aastatel oluliselt edasi arenenud ja keskkonnasäästlikumaks muutunud.

Kalatööstuse üldine suund on keskkonnasäästlikuma töötlemise suunas ja innovatiivsete toodete pakkumisega kasutatakse ära suurem osa toodangust ja seetõttu on ka jäätmeteke oluliselt vähenenud. Lisaks on ka eelmise perioodi toetuste vahehindamine¹⁰⁴ välja toodud, et investeringud töötlemisse ja turustamisse (meede 2.3) on ergutanud/ suurendanud investeringuid töötlemisse ja aidanud ühtlasi vähendada negatiivseid keskkonnamõjusid.

EMKF-i rakenduskava toetab investeringuid kalandus- ja vesiviljelustoodete töötlemisse, mis aitavad säästa energiat või vähendada mõju keskkonnale,

¹⁰⁴ Euroopa Kalandusfondi rakenduskava 2007-2013 vahehindamine; koostanud Ernst&Young AS

sealhulgas jäätmete töötlemisse, ülejääkide või vähe püütud liikide töötlemisse, põhiliste töötlemistoimingutega kaasnevate kõrvaltoodete töötlemisse.

Rakenduskavas nähakse ette vahendeid toodete väärtuse tõstmiseks, et soodustada uute innovatiivsete toodete väljatootamist, uute või oluliselt paranenud kalandustoodete, tehnikate ja korraldussüsteemide kasutuselevõtuks.

6.3 Mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale

Rakenduskavas kavandatu panustab kalanduse ning sellega seotud sektorite arengusse, aidates kaasa nii kalapüügi kui kala töötlemise tegevusalade kestlikkusele. Rakenduskava tasandil kavandatud tegevused ei too kaasa negatiivseid mõjusid inimese sotsiaalsetele vajadustele ja varale. Negatiivne mõju võib kaasneda toetatud tegevuste elluviimisel (keskkonnanähäringud vm), mõju olulisus ja leevendamisevõimalused tuleb välja töötada konkreetse tegevusega seotud keskkonnamõju hindamise raames.

Peamiste probleemidena kalandusega seotud tegevusaladel võib välja tuua hõivatute kõrge keskmise vanuse (kalapüük) ja madala keskmise töötasu (kala töötlemine), samuti kalurite üldarvu vähenemise.

Kalapüügis hõivatute keskmise vanuse kasv ning üldarvu vähenemine on omavahel seotud protsessid. Nagu näitab Rootsi andmestik, toimub kalurite koguarvu vähenemine eelkõige nooremate sektoris tegutsejate arvel (vt ptk 5.2), kes sektorist lahkuvad. Põhjustena on esitatud kalanduse üldist kehva mainet tegevusalana; töö hooajalisust, mis tingib vajaduse leida kõrvaltegevusi püügivälisele ajale; teatud juhtudel ka madalamat töötasu kui konkureerivatel lähedastel tegevusaladel. Kalurite üldarvu vähenemisse on panustanud ka püügimahtude vähenemine osaliselt piirangute abil, mis on vajalik kalavarude jätkusuutlikkuse tagamiseks. Kalurite keskmise vanuse kasvule aitavad kaudset kaasa ka aktiivse tööea järk-järguline kasv ning jätkuv elanikkonna koondumine linnalistesse asulatesse – osad kalapüügiga seotud tegevusalad on seotud tugevamalt maapiirkondadega, kus rahvaarv väheneb.

Rakenduskavas kavandatud tegevustega saab kaudset mõjutada töajajaprotsesse kalanduse valdkonnas, samal ajal ei ole tõenäoline selliste muutuste esile kutsumine, mis põhjustaksid olulist kasvu töötajate koguarvus. Pikas perspektiivis aitavad töökohtade säilimisele kaasa meetmed, mis on suunatud keskkonnaseisundi (sh veekeskkonna) ja ökosüsteemide seisundi parandamisele (38 + 44.1.c; 40.1.b + 44.6), kalandusega seotud taristu ja tehnoloogia arendamisega (43.1 + 44.1.f; 26 + 44.1.f; 41.2 + 44.1.d; 47).

Kalurite sissetuleku tõstmisel on üks olulisemaid komponente püütava kala kvaliteedi tõstmine ning kalale suurema lisandväärtuse andmine, mida on püütud teostada läbi kalasadamate arengu toetamise. Selle tulemusel peaksid olema toetatud sadamad varustatud nii kaasaegsete jää-, lossimis- ja sorteerimisseadmetega kui ka külmhoonetega, mis võimaldab tagada toorme kvaliteedi ja võimaldab kala pikemaajaliselt värskena hoida. Selle tulemusena

on võimalik kaluril ka hinnas rohkem läbi rääkida ning püütud kala eest suuremat tulu saada¹⁰⁵. Koostatavas rakenduskavas pööratakse tähelepanu nii tehnilise taristu arendamisele kui tootearenduse ja innovatsiooni edendamisele kalanduse valdkonnas, mis aitab oluliselt kaasa suurema lisandväärtuse andmisele valdkonnas üldiselt.

Töötlevas sektoris hõivatute madalat keskmist töötasu võimaldavad suurendada tegevused, mis loovad sektoris täiendavat lisaväärtust ning panustavad seeläbi ekspordivõimekuse kasvu maksejõulisematele turgudele (eelkõige 66, aga ka 26 ning taristu arendamisega seotud toetused).

Toetuste määramist reguleerivate õigusaktide koostamisel tuleks kaaluda, kas, mil määral ja millisel kujul oleks otstarbekas toetuste määramisel diferentseerida toetuse tingimusi piirkonniti, suurendamaks toetuste panust tasakaalustatud regionaalarengu edendamisse. Samuti on oluline tagada, et toetuste jagamisel ei rikutaks vaba majandusruumi toimimist. Mõlemat asjaolu on välja toodud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi alusel makstavate toetuste kontekstis¹⁰⁶.

6.4 Rakenduskava meetmete võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku aladele

Natura 2000 on üle-Euroopaline kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade kaitse või vajadusel taastada üle-euroopaliselt ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund. Natura 2000 looduslad ja linnualad on moodustatud tuginedes Euroopa Nõukogu direktiividele – Loodusdirektiiv 92/43/EMÜ ja Linnudirektiiv 2009/147/EÜ. Planeeringute ja/või projektide tegevuste kavandamisel tuleb võimalikke otseseid ja kaudseid mõjusid Natura aladele arvesse võtta.

Natura hindamine on menetlusprotsess, mida viiakse läbi vastavalt loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigetele 3 ja 4. Käesolevas töös tuginetakse Euroopa Komisjoni juhendile „Natura 2000 alad oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise meetodilised juhised“ ja juhendile "Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis" (KeMÜ, koost 2013).

¹⁰⁵ Kalanduspiirkondade säästva arengu meetme rakendamise mõju ranna- ja sisevete kalandusele ning kohalikule arengule. Uuringu lõpparuanne. 11.04.2014; koostanud Ernst&Young AS; <http://agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/2014/uuring-2014-saastev-areng-meede-4-1-aruanne.pdf>

¹⁰⁶ Vt „Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4. telje püsihindamise aruanne. 2012. aasta“ Teostaja: Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4. telje püsihindaja, Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond, Majandus- ja sotsiaalinstituut, Eesti Maaülikool ning „Eesti Maaelu Arengukava 2007-2013 meetme 3.1 „Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas“ rakendusanalüüs“ Teostaja: Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4. telje püsihindaja, Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond, Majandus- ja sotsiaalinstituut, Eesti Maaülikool

KeHJS ning LKS alusel toimub Natura hindamine keskkonnamõju hindamise menetluse raames. KeHJS § 3 punkti 2 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui kavandatakse tegevust, mis võib üksi või koostoides teiste tegevustega eeldatavalt oluliselt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala.

Natura hindamise juures on oluline, et hinnatakse tõenäoliselt avalduvat negatiivset mõju lähtudes üksnes ala kaitse-eesmärkidest. Tegevuse mõjud loetakse oluliseks, kui tegevuse elluviimise tulemusena kaitse-eesmärkide seisund halveneb või tegevuse elluviimise tulemusena (kaitsekorralduskavas sätestatud) ei ole võimalik kaitse-eesmärke saavutada.

Natura-eelhindamise eesmärgiks on läbi alljärgnevate sammude välja selgitada ja tuvastada projekti võimalik mõju Natura 2000 alale (kas eraldi või koos teiste projektide või kavadega) ning hinnata, kas tegemist on tõenäoliselt olulise mõjuga või mõju ei ole välistatud.

Natura eelhindamisel tuleb läbi viia järgmised sammud:

- Informatsioon kavandatava tegevuse kohta
- Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura alade iseloomustus
- Kavandatava tegevuse seotus kaitsekorraldusega
- Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine Natura-aladele
- Natura eelhindamise tulemused ja järeldus

Eelpool nimetatud tegevuste tulemusena jõutakse järeldusele, kas:

- 1) oluline mõju on välistatud ja tegevusloa võib väljastada või kava heaks kiita;
- 2) oluline mõju ei ole teada ning pole piisavalt informatsiooni järelduste tegemiseks, või
- 3) tõenäoliselt kaasneb oluline mõju.

✿ Informatsioon kavandatava tegevuse kohta

Kavandatava tegevuse kirjeldus on toodud ptk-s 2.

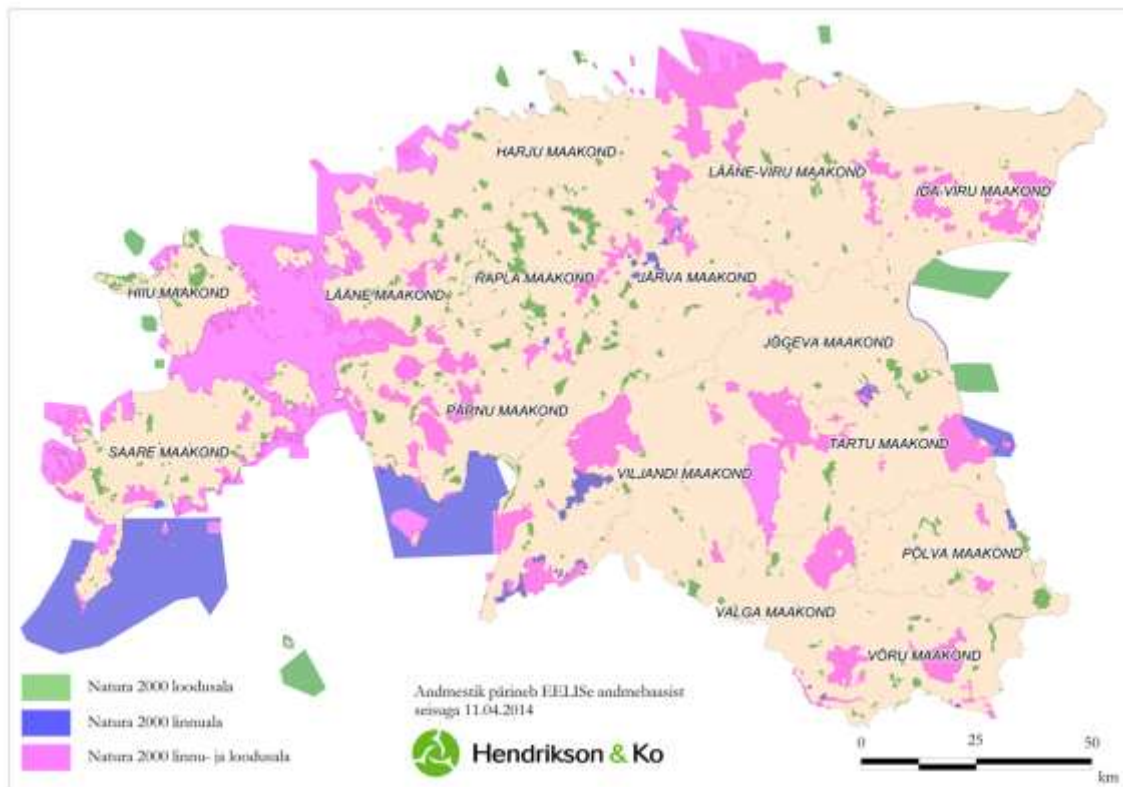
✿ Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura alade iseloomustus

EMKF rakenduskava tegevused on seotud valdavalt kogu riigi veekogudega, sh Eesti territoriaalmeri kuid samuti võivad mõjutada veekogude ääres olevaid Natura 2000 võrgustiku alasid ning seal kaitstavaid väärtusi.

Praegu seisuga on Eestis 608 Natura ala, millest 542 on loodusalad ja 66 linnualad, kogupindalaga 14 752 km² (vt Joonis 6-1). Veidi alla poole aladest asub meres (7551 km²) ja maismaast on linnu- ja loodusaladega kaetud 16,6% (7203 km²). Linnudirektiivi alusel on Eestis määratud linnualasid 136 linnuliigi kaitseks ning loodusdirektiivi alusel vastavalt 60 elupaigatüübi ja ligi saja looma- ja taimeliigi kaitseks (v.a. linnuliigid).

Natura 2000 võrgustiku alasid on merel määratud vaid Eesti territoriaalmeres, kokku 69 ala, mis piirnevad maismaaga või asuvad osaliselt maismaal. Näiteks neljal alal (Hiiu madala loodusala, Gretagrundi loodusala, Klaasrahu loodusala ja

Raudrahu loodusala) puudub maismaa piir, kuid ühtegi Natura 2000 võrgustiku ala ei ole veel määratud Eesti majandusvöändisse (EEZ)¹⁰⁷.

Joonis 6-1. Natura 2000 võrgustiku alad Eestis (Allikas: EELIS 2014, seisuga 21.07.2014)

Vastavalt Keskkonnaministeeriumi aruandele Euroopa Komisjonile Natura 2000 võrgustiku loodusalade seisundi kohta aastatel 2007 ja 2013¹⁰⁸, on seitsme aasta jooksul oluliselt paranenud liikide (üle poole liikidest on soodsas seisundis ja teadmata staatusega liikide arv on kahanenud enam kui poole võrra) ja elupaikade seisund: (soodsas seisundis elupaigatüüpide arv on suurenenud ja teadmata seisundiga elupaigatüüpe aastal 2013 enam ei olnud).

Hinnangu tulemustest selgub, et kõige soodsamas seisundis on praegu Eesti rannikelupaigad, liivikud ja nõmmed ning paljandid ja koopad. Kõige halvemas seisundis on aga metsad (10 elupaigatüüpi) ja sood (8 elupaigatüüpi), kus soodsas seisundis on vaid kaks elupaigatüüpi. Kõige halvemas seisundis on kaks metsa-elupaigatüüpi: soo-lehtmetsad (9080) ning vanad looduspõõsad (*9010). Soo elupaigatüüpidest on valdav osa (7/8) ebapiisavas seisundis, seejuures on näiteks liigirikkad madalsood (7230) ebapiisavas ja halvenevas seisundis.

17 elupaigatüüpi 60st on määratletud prioriteetsena (koodi juurde on lisatud tärn). Soodsas seisundis on neist praegu vaid 4 elupaigatüüpi, samas kui üle

¹⁰⁷ Energiamaajanduse arengukavaga 2030+ kaasneva mõju Natura hindamine, eelhindamise aruanne. Koostanud: SEI Tallinn Kaja Peterson, Meelis Uustal. Tallinn 2013

¹⁰⁸ Andmed pärinevad Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonnast

2/3 elupaigatüüpidest (12) on hinnatud ebapiisavas ning üks (esmatähtis elupaigatüüp vanad loodusmetsad *9080) halvas seisundis olevaks.

Halvas ning ebapiisavas ja halvenevas seisundis olevaid elupaigatüüpe on kokku 8, sh veekogudes üksnes mageveekogude elupaigatüüp - vähe- kuni keskoitelised mõõdukalt kareda veega järved 3130.¹⁰⁹

Eestis on mitmeid mere- ja siseveekogude kaitsealasid, mille kaitse-eesmärgiks on vee-elustiku kaitse ja seeläbi liigilise mitmekesisuse säilitamine. Teiste liikide hulgas kaitstakse ka mitmeid ohustatud kalaliike nagu hink (*Cobitis taenia*), võldas (*Cottus gobio*), vingerjas (*Misgurnus fossilis*) ja tõugjas (*Aspius aspius*).

✿ **Kavandatava tegevuse seotus kaitsekorraldusega**

EMKF rakenduskava ei ole otseselt seotud ega vajalik Natura 2000 alade kaitse korraldamiseks.

✿ **Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine Natura-aladele**

Käesoleva hindamise aluseks olev strateegiline dokument–rakenduskava- on üldise iseloomuga, mis ei võimalda meetodika kohast Natura hindamist teostada. Rakenduskava eesmärkide ja seal kavandatavate tegevuste suunad täpsustatakse tulevikus madalama taseme detailplaneeringute või projektidega. Nendes etappides on eeldatavalt teada täpsemad ehitusmahud ning tehnoloogiad, siis sellest tulenevalt on võimalik täpsem mõjude prognoosimine ja Natura-hindamine.

EMKF rakenduskava püstitatud eesmärgid ja kavandatud meetmed ei ole otseselt vastuolus rahvusvaheliste keskkonnakaitse lepete ja Eesti riiklikes dokumentides eesmärkidega.

EMKF-i rakenduskava ei näe otseselt ette kaitsealuste liikide ja Natura 2000 merealade kaitstavate liikide kaitset ning taastamist, küll aga aitavad mitmed meetmed kaitstavate liikide säilimisele siiski kaasa. Hindamise tulemusena võib välja tuua mõningad seisukohad (kordab eelpool ptk-s 6.2.1 ja 6.2.2. esitatud hinnanguid):

- Kaitstavate kalaliikide seisukohalt on oluline selektiivsete püügivahendite soetamise rahastamine ja investeeringud kalurite teadlikkuse tõstmisesse. Selektiivsete püügivahenditega minimeeritakse kaitsealauste kalade sattumist püünistesse ja seega luuakse soodsam olukord nende isendite säilimiseks. Rakenduskava meetmed toetavad ka kunstkoelmute ehitamist, millega kompenseeritakse rannaäärse ja jõgedel toimunud ehitustegevuse tagajärjel hävinenud koelmualasid (40.1. b + 44.6; 38 + 44.1.c).
- Toetatavad tegevustega (43.1+ 44.1.f) nagu investeeringud kalasadamate ja oksjoni saalide või lossimiskohtade ja varjupaikade infrastruktuuride parendamiseks mõju võib olla nii positiivne kui ka negatiivne. Negatiivne mõju võib kaasneeda uute rajatistega kaasnevas eluslooduse muutmises, nt väärtuslike elupaigatüüpide ja liikide kadu.

¹⁰⁹ Energiamaajanduse arengukavaga 2030+ kaasneva mõju Natura hindamine, eelhindamise aruanne. Koostanud: SEI Tallinn Kaja Peterson, Meelis Uustal. Tallinn 2013

Ranna-alade ehitustegevuse (sadamad, muulid, promenaadid) tagajärjel võib väheneda loodusliku ranna osakaal ja kaovad mitmed rannaäärsed elupaigad. Seega on oluline kindlasti toetada tegevusi, millega ei põhjustada otseseid ja pikaajalisi muutusi looduslikes elupaikades. Rajatiste planeerimisel ja kavandamisel veekeskonda tuleb leida lahendused ning rakendada tehnoloogiaid, mis ei ohusta vee-elupaiku ega avalda seega mõju kalastikule.

Kavandatav tegevus või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimine ei tohi Natura 2000 ala loodusväärtusi kahjustada. Võimaliku negatiivse mõju ilmnemise tõenäosust on võimalik ära hoida ning vähendada projektide keskkonna aspektide arvestamise asjakohase ettevalmistamise ning vajadusel ette nähtud leevendusmeetmete rakendamisega.

✿ Natura eelhindamise tulemused ja järeldus

EMKF rakenduskava rakendamisel tuleb meetmete rakendajal igakordselt kaaluda tegevuse võimalikku negatiivset mõju Natura 2000 võrgustiku alal ja vajadusel algatada vastav keskkonnamõju hindamise menetlus ning viia läbi Natura hindamine.

6.5 Piiriülene mõju

Olulist negatiivset piiriülest mõju arengukava elluviimisel ega koosmõjul, KeHJS (§ 46 Piiriülese keskkonnamõju hindamise erisus) ning Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2001/42/EÜ (Artikkel 7 Piiriülesed konsultatsioonid) tähenduses, pole ette näha. Prioriteedid, erieesmärgid ning nende alusel kavandatud meetmed on suunatud merekeskkonnakeskkonna, kalandussektori ja inimeste heaolu parandamiseks. Prioriteetsete suundade ja kavandatud eesmärkidega ei kavandata tegevusi, mis võiks avaldada negatiivset piiriülest mõju. Tegevustega kaasneb pigem positiivne mõju.

6.6 Kumulatiivsed mõjud

Kumulatiivse mõjuna mõistetakse inimtegevuse eri valdkondade mõjude kuhjumist (liitumine või kombineerumine), mis võib hakata keskkonda oluliselt mõjutama. Kuigi eraldi võttes võivad üksikud mõjud olla ebaolulised, võivad need aja jooksul ühest või mitmest allikast liituda ja põhjustada loodusressursside seisundi halvenemist/paranemist.

Tavaliselt eristatakse keskkonnamõju hindamisel otseseid ja kaudseid mõjusid, kumulatiivsuse hindamisel arvestatakse mõlemaid. Seega võib kavandatava tegevuse kumulatiivse mõjuna käsitleda kogumõju, mida kavandatav tegevus koos teiste valdkonna strateegiatega ja seal kavandatavate mõjutatavate tegevustega, sõltumatult tegevuse kuuluvusest (riiklik, kohalik omavalitsus, era) avaldab ressursile, ökosüsteemile, kogukonnale.

EMKF rakenduskava kõikide prioriteetidega on seatud eesmärgid ja tegevused, mis on valdavalt positiivse või neutraalse iseloomuga, eeldusel, et

keskkonnakaitse nõuetega peavad kooskõlas olema kõik projektid ning täidetakse olemasolevaid keskkonnanõudeid.

EMKF rakenduskava on väljatöötatud ja seotud samuti teiste EL Struktuurifondidega.

2014. aastal algab Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika ja ühtse põllumajanduspoliitika uus rahastamisperiood, mille raames on Eestil võimalus kasutada rahalist toetust 5 fondist. Kõiki 5 fondi hõlmav Eesti ja Euroopa Komisjoni vahel sõlmitav partnerluslepe määratleb üldise raamistiku ja põhimõtted EL vahendite kasutamiseks perioodil 2014-2020.

Rahandusministeerium koordineerib ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava koostamist (Euroopa Sotsiaalfond, Euroopa Regionaalarengu Fond, Ühtekuuluvusfond). Eraldi koostatakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) rakenduskavad, nende koostamist koordineerib Põllumajandusministeerium. EAFRD, EMKF ja ühtekuuluvuspoliitika fondide vahel on tihedad seosed toetatavate tegevuste osas. Kui ühtekuuluvuspoliitika vahendid on suunatud mitmetele valdkondadele, siis EAFRD on suunatud põllumajanduse ja EMKF kalandussektori arengu toetamisele.

Samas kavandatakse kõigi fondide vahenditest tegevusi tööhõive suurendamiseks, ettevõtluse arengu soodustamiseks, elu- ja looduskeskkonna parandamiseks. Samuti toetavad ühtekuuluvuspoliitika vahendite kaasabil teostatavad tegevused olukorra paranemist maapiirkondades (sh rannapiirkondades) ning vastupidi.

Mõned kavandatavad meetmed ja tegevused teistest fondidest, mis aitavad ühtlasi kaasa merendus- ja kalandussektori arengu parendamisesse:

- *Perioodi 2014-2020 EL ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava:*
 - *Roheline infrastruktuur ja hädaolukordadeks valmisoleku suurendamine* – kliimamuutus mõjutab otseselt elurikkust, seega paraneb kaitstavate liikide ja elupaikade kaitse. Samuti paraneb hädaolukordadeks valmisolek ning seeläbi keskkonnanahoid.
 - *Veekaitse* - saastunud alade puhastamisega kaitstakse põhja- ja pinnavett, korrastatakse saastunud alad, sh jääkreostusobjektid, veekogud ja märgalad. Tegevuste tulemusena tagatakse reostunud alade puhastamisega nii veekeskkonna parem seisund, terviseriski vähendamine kui ka ökosüsteemide elujõulisus ja õhuheitmete vähenemine¹¹⁰.
- *Eesti Maaelu arengukava 2014-2020:*
 - *Investeeringud põllumajandusettevõtte tulemuslikkuse parandamiseks (art 18(1)(a))* - Positiivne mõju veele tuleneb eelkõige olemasolevate seadmete/hoonete vastavusse viimisest kehtestatud normidega. Uute seadmete/hoonete toetamisel on

¹¹⁰ Perioodi 2014-2020 EL vahendite kasutamise partnerluslepe ja ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava keskkonnamõju strateegiline hindamine; koostanud Hendrikson&Ko, Tartu-Tallinn 2013

pigem keskkonnaseisundi halvenemist vähendav (leevendav) mõju.

- *Keskkonnasõbraliku majandamise toetus (art 29)* - Otsene positiivne mõju keskkonnale. Keskkonnakaitse seisukohalt on oluline, et külvikorda planeeritaks erinevaid kultuure ning osa põldudest oleks ka talvel taimestikuga kaetud. Nii on võimalik vähendada mulla erosiooni ja toitainete ärakannet¹¹¹.

Integreeritud merenduspoliitika rakendamine toimub Vabariigi Valitsuse kinnitatud valdkondade ülese arengukava „Eesti merenduspoliitika 2012-2020“ kaudu.

Kliimamuutustega kohanemine

EMKF rakenduskava toob horisontaalsete põhimõtete all välja, et kliimamuutustega kohanemisesse panustatakse kliimamuutustega kohanemise ning riskiennetuse ja-juhtimise edendamise temaatilise eesmärgi kaudu. Kaudselt aitab kliimamuutuste kohanemele kaasa prioritee 1, 2 ja 6, kuid otseseid tegevusi kliimamuutustega tegelemiseks seatud ei ole.

Kliimamuutus mõjutab otseselt elurikkust. Eestis (nagu kõikjal Euroopa parasvöötmes) on muutused elustikule tõenäoliselt suhteliselt väikesed, kuigi kliimamuutuse mõju kombineerituna muude keskkonnamuutustega võib põhjustada probleeme siingi. Looduskaitse arengukavas käsitletakse kliimamuutuse mõju loodushoiu aspekti silmas pidades. Kliimamuutusega seostatakse võõrliikide invasioonide sagenemist. Kliimamuutuse mõju konkreetsetele populatsioonidele, liikidele ja elupaigatüüpidele ei ole täpselt teada. Kohanemist muutuva kliimaga tuleb lugeda vähemalt sama oluliseks kui kliimamuutusi pidurdavaid abinõusid. Elurikkuse kaitse on oluline vahend kliimamuutuse puhverdamisel; toimivad ökosüsteemid on vastupidavamad kliimamuutuse negatiivsetele mõjudele ning olulised süsinikuvaru säilitamise seisukohalt. Ökosüsteemne lähenemine kliimamuutusega võitlemisel on tihti kuluefektiivsem kui tehnoloogilised lahendused¹¹².

Hetkel ei ole EMKF ega teiste fondide arengu- ja/või rakenduskavadega ette nähtud meetmetes pööratud tähelepanu võõrliikide invasiooni takistamisele.

¹¹¹ Eesti Maaelu arengukava 2014-2020 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne; koostanud Hendrikson&Ko, Tartu-Tallinn 2013

¹¹² Looduskaitse arengukava 2030

7. Ettepanekud rakenduskava täiendamiseks/korrigeerimiseks ning seire

7.1 Ettepanekud rakenduskava täiendamiseks

EMKF rakenduskavas perioodil 2014-2020 ei seata eesmärgi ega kavandata meetmeid, mille rakendumisel oleks ette näha negatiivse mõju suurenemine looduskeskkonna aspektidele. Kavandatu elluviimine aitab kaasa Eesti kalandussektori säilimisele ja edenemisele.

Järgnevalt on välja toodud peamised asjakohased meetmed ja soovitused, kuidas positiivseid mõjusid suurendada või võimalikku tekkivat mõju keskkonnale ära hoida ja leevendada:

- Toetuste määramist reguleerivate õigusaktide koostamisel tuleks kaaluda, kas, mil määral ja millisel kujul oleks otstarbekas toetuste määramisel diferentseerida toetuse tingimusi piirkonniti, suurendamaks toetuste panust tasakaalustatud regionaalarengu edendamisse. Samuti on oluline tagada, et toetuste jagamisel ei rikutaks vaba majandusruumi toimimist.
- Meetme, art 43.1. *Kalasadamad, lossimiskohad ja varjualused*, mõju võib olla nii positiivne kui ka negatiivne. Negatiivne mõju võib kaasneda uute rajatistega kaasnevas eluslooduse muutmises, nt väärtuslike elupaigatüüpide ja liikide kadu. Seega on oluline kindlasti toetada tegevusi, millega ei põhjustada otseseid ja pikaajalisi muutusi looduslikes elupaikades. Rajatiste planeerimisel ja kavandamisel veekeskkonda tuleb leida lahendused ning rakendada tehnoloogiaid, mis ei ohusta vee-elupaiku ega avalda seega mõju kalastikule.
- Kavandatavate tegevuste elluviimine ei tohi Natura 2000 ala loodusväärtusi kahjustada. Võimaliku negatiivse mõju ilmnemise tõenäosust on võimalik ära hoida ning vähendada projektide keskkonna aspektide arvestamise asjakohase ettevalmistamise ning vajadusel ette nähtud leevendusmeetmete rakendamisega. EMKF rakenduskava rakendamisel tuleb meetmete rakendajal igakordselt kaaluda tegevuse võimalikku negatiivset mõju Natura 2000 võrgustiku alal ja vajadusel algatada vastav keskkonnamõju hindamise menetlus ning viia läbi Natura hindamine.

7.2 Seire ja hindamine

KeHJS § 40 lg 13 alusel peab KSH aruanne sisaldama strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise keskkonnamõju seireks kavandatud meetmete ja mõõdetavate indikaatorite kirjeldust.

Kavandatavate seiremeetmete kinnitamise eesmärk on teha varakult kindlaks strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnev oluline negatiivne keskkonnamõju ja rakendada seda mõju ennetavaid ja leevendavaid meetmeid (KeHJS § 42 lg 4).

EMKF rakenduskava perioodil 2014-2020 ei seata eesmärke ega kavandata tegevusi, mille rakendumisel oleks ette näha olulise mõju avaldumine ja negatiivse mõju suurenemine looduskeskkonna aspektidele. Seega KSH ekspertrühm ei näe ette täiendavaid seire meetmeid negatiivse keskkonnamõju hindamiseks ja minimeerimiseks.

Eestis on mitmete keskkonnavaldkondade seire reguleeritud õigusaktidega ja nende läbiviimine toimub läbi riikliku keskkonnaseire ja valdkonnapõhiste arengu- ja rakenduskavade. Vastava valdkonna ametkond peab hoolitsema keskkonna eest oma haldusalal, ohjeldades kavandatavatest tegevusest tulenevaid ohte ja suunates uute projektide terviklikku elluviimist. Eesti keskkonnajärelevalve süsteem tervikuna ja rakenduskavade rahastamise protseduurid peaks välistama olulise negatiivse keskkonnamõjuga projektide rahastamise.

EMKF RAKi rakendamisel on vajalik PM ja KKM koostöö seire ja järelevalve süsteemi tagamisel.

Hetkel jääb ebaselgeks, kuidas ja milliste indikaatorite abil hinnatakse kvalitatiivseid tulemusi keskkonnaseisundi osas. Kuigi tulemusindikaatorid pole veel rakenduskavas lõplikult paika pandud soovitage rakendada lisaks rakenduskavas väljatoodud indikaatoritele täiendavaid mõõdikuid, mis ekspertrühma hinnangul aitavad paremini mõõta ning hinnata kavandatud eesmärkide tulemuslikku saavutamist:

- Püügikoormus
- Kalastussuremus
- Paranenud või samaks jäänud koelmualade arv ja nende kvaliteet
- Populatsiooni juurdekasv

Keskkonnameetmete juures kogutavatest väljundnäitajatest nagu „toetatud projektide arv“, „toetuse saajate arv“ üksnes ei piisa hindamiseks meetme tõhusust. Soovitav on välja töötada ning määrata keskkonnaseisundi kontrolli- ja seiresüsteem, et hinnata toetavate nõuete tulemuslikkust.

8. Ülevaade KSH korraldusest ja avalikkuse kaasamisest

Keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimine koostöös huvigruppidega ja avalikustamine toimub vastavalt KeHJS-s ja muudes avalikku menetlust puudutavates seadustes (*haldusmenetluse seadus*) sätestatud nõuetele.

8.1 Kaasamine – mõjutatud ja huvitatud osapooled

Strateegilisest planeerimisdokumendist huvitatud osapoolteks on:

1. Ministeeriumid ja nende allasutused: Keskkonnaamet, Keskkonnaministeerium, Kaitseministeerium, Kultuuriministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium, Põllumajandusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium.
2. Keskkonnaorganisatsioonid – olulisemad valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid on koondunud Eesti Keskkonnaühenduste Kojaks, mis lihtsustab organisatsioonide teavitamist rakenduskava ja KSH koostamise osas.
3. Eesti Kalanduse Strateegia 2014-2020 ettevalmistava ekspertkomisjoni liikmed, kuhu lisaks eelpoolnimetatud ministeeriumitele kuuluvad järgnevad organisatsioonid: Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, TÜ Eesti Mereinstituut, Eesti Maaülikool, Eesti Mereakadeemia, Eesti Maaelu Edendamise Sihtasutus, Eesti Roheline Liikumine, Eesti Kalaliit, Eesti Kalurite Liit, Eesti Kaugpüüdjate Liit, Eesti Kala- ja Vähikasvatavate Liit, Eesti Vesiviljelejate Liit, Eesti Harrastuskalastajate Liit, Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogu, Liivi Lahe Kalanduskogu, Peipsi Kalurite Ühing ja Mittetulundusühing Saarte Kalandus. Lisaks on töögruppides kaasatud: Ernst & Young AS, Veterinaar- ja Toiduamet, Keskkonnainspektsioon, Politsei- ja Piirivalveamet, Veeteede Amet, Peipsi Kalurite Ühing, Võrtsjärve Kalanduspiirkond MTÜ, Hiiukala MTÜ, Virumaa Rannakalurite Ühing, Maamajandamise Infokeskus, Harju Kalandusühing, Läänemaa Rannakalanduse Selts, Eesti Kutseliste Kalurite Ühistu, Eesti Kalapüügiühistu, Eesti Traalpüügi Ühistu, Eesti Tuleviku Uuringute Instituut, Kalakasvatavate Ühistu Ecofarm, Freshrex Group OÜ, AS M.V.Wool, AS Maseko, DGM Shipping AS, Pärnu Laht AS, Japs AS ja Reyktal AS.
4. Muud asjast huvitatud isikud. Vastavalt KeHJS nõuetele teavitatakse KSH protsessi etappidest kuulutustega ajalehes ning strateegilise planeerimisdokumendi koostaja veebilehel.

KSH käigus asjaolude selgumisel võib mõjutatavate ja/või huvitatud isikute ja asutuste nimekiri täieneda.

Mõjutatud ja huvitatud osapoolte teavitamine KSH protsessi etappidest ja tulemustest toimub vastavalt KeHJS nõuetele. Vastavalt seadusele teavitatakse KSH dokumentatsiooni avalikustamisest laiemat avalikkust kuulutusega

ajalehes, rakenduskava koostaja veebilehel ning väljaandes Ametlikud Teadaanded; huvitatud või mõjutatud institutsioone kirjaga. Avalikkuse kaasamisega KSH ja rakenduskava protsessi tegeleb strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja, kelleks on Põllumajandusministeerium.

8.2 KSH koostamise ajagraafik

Täpset KSH protsessi ajalist kulgemist on KSH programmi koostamise ajal raske fikseerida, seetõttu tuleb esitatud ajagraafikut lugeda tõenäoliseks soovitavaks visiooniks. Keskkonnamõju strateegilisest hindamisest teatamine toimub vastavalt sellealasele seadusandlusele.

Tabel 8-1. KSH protsessi ajagraafik

Rakenduskava etapp	Keskkonnamõju strateegilise hindamise etapp	Etapi toimumise aeg
Olemasoleva olukorra hinnang Eesmärgid ja SWOT analüüs Meetmete väljatöötamine		Mai 2013-veebruar 2014
	KSH algatamine	Põllumajandusministeeriumi ministri käskkiri nr 166, 21.august 2013
	KSH programmi koostamine	Veebruar 2014
	KSH programmi kohta seisukoha küsimine, KeHJS § 36 lg 3	12.-26.märts 2014
	KSH programmi avalik arutelu ja sellest teavitamine (14 päeva programmiga avalikult tutvumiseks, KeHJS § 37 lg 3)	Aprill-mai 2014
Meetmelehtede kinnitamine Rakenduskava esimene terviktekst	KSH programmi läbivaatamine ja heakskiitmine Keskkonnaameti poolt (14 päeva jooksul peale KSH programmi esitamist, KeHJS § 39 lg 2)	Mai 2014
	KSH aruande koostamine	Juuni-juuli 2014
	KSH aruande avalik arutelu ja sellest teavitamine (21 päeva aruandega avalikult tutvumiseks)	August 2014
KSH tulemina vajalikuks osutuvad muudatused viiakse arengukavasse ning Põllumajandusministeerium esitab lõpliku rakenduskava Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks	KSH aruande esitamine Keskkonnaametile heakskiitmiseks	August 2014

Rakenduskava etapp	Keskkonnamõju strateegilise hindamise etapp	Etapi toimumise aeg
	Keskkonnaamet teeb otsuse KSH aruande heakskiitmise kohta (30 päeva jooksul aruande saamisest arvates, KeHJS § 42 lg 2)	September 2014
Vabariigi Valitsus kiidab rakenduskava heaks		September 2014

**võib muutuda sõltuvalt MAK eelnõu valmimisest*

Kogu keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessi perioodil on KSH ekspertrühm valmis huvilistele tutvustama töö käiku.

8.3 Aruande koostanud eksperdirühma ja strateegiliste planeerimisdokumentide koostaja andmed

Strateegilise planeerimisdokumendi algataja, koostaja, sh selle koostamise korraldaja ja kehtestaja

Põllumajandusministeerium

Lai tn 39 / Lai tn 41, 15056 Tallinn

e-post pm@agri.ee

Tel (+372) 625 6101

Kontaktisik: Sirli Nellis

e-post sirli.nellis@agri.ee

Tel (+372) 6256 281

KSH teostaja

OÜ Hendrikson&Ko

Raekoja plats 8, 51004 Tartu

e-post hendrikson@hendrikson.ee

Tel (+372) 740 9800

Kontaktisik: Riin Kutsar

e-post riin@hendrikson.ee

Tel (+372) 740 9807

KSH ekspertrühm koosneb järgmistest liikmetest:

Riin Kutsar	Juhtekspert, Keskkonnaekspert, protsessi üldike kulgemise juhtimine ja menetlustoimingud, huvirühmade kaasamine, Natura 2000, looduskaitse;
Markus Vetemaa	Kalandusekspert;
Märt Oövel	Keskkonnaekspert (hüdroloogia), PhD keskkonnatehnoloogias;
Tõnn Tuvikene	Keskkonnaspetsialist (veestik, vee-elustik);
Tiit Oidjärv	Sotsiaalsete mõjude hindamine.

Hendrikson&Ko poolseks juhteksperdiks on Riin Kutsar, kes vastab KeHJS-s § 34 lõikes 3 esitatud nõuetele:

- On omandanud kõrghariduse keskkonnatehnoloogia erialal Tartu Ülikoolis, lisaks omab Tartu Ülikooli majandusteaduse rakendusõppe tunnistust.
- Omab planeeringute keskkonnamõju strateegilise hindamise kogemust alates aastast 2005 ning osalenud erineva suurusega KMH ja KSH projektis nii eksperdi kui projektijuhi funktsioonis.
- Õpingud Tartu Ülikoolis sisaldasid planeerimisalast koolitust rohkem kui 40 tunni ulatuses.
- Ekspert tunneb keskkonnamõju strateegilise hindamise põhimõtteid, protseduuri ja hindamisega seotud õigusakte.

Töö käigus kaasatakse vajadusel täiendavaid asjatundjaid.

8.4 KSH aruande koostamine ja avalikustamine

Peale KSH programmi heakskiitmist asuti koostama käesolevat KSH aruannet.

8.5 Ülevaade KSH käigus ilmnunud raskustest

KSH aruande koostamisel on arvesse võetud strateegilise planeerimisdokumendi sisu ja üldistustasandit EMKF RAKi elluviimise võimalik keskkonnamõju ja mõju prognoosi täpsus sõltub suures osas püstitatud eesmärkide selgusest ja valitud indikaatoritest, samal ajal ka osapoolte keskkonnaalasest asjatundlikkusest, haldussuutlikkusest ja motivatsioonist. Seega sõltub reaalne keskkonnamõju konkreetsetest tingimustest ning aset leidvast tegevusest.

Teatud raskusi hinnangute kujundamisel valmistas ka KSH koostamise pingeline ajagraafik. Pingelise ajagraafiku põhjuseks on Euroopa Liidu tasandil õigusaktide vastuvõtmise pidev edasilükkumine jne.

Kasutatavad lühendid

Art	Artikkel
EAFRD	Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond, ingl keeles <i>European Agricultural Fund for Rural Development</i>
EMKF	Euroopa Merendus- ja Kalandusfond
EL	Euroopa Liit
EÜ	Euroopa Ühendus
KA	Keskkonnaamet
KeHJS	Keskkonnamõju hindamise ja juhtimissüsteemi seadus
KeM	Keskkonnaministeerium
KeMÜ	Keskkonnamõju Hindajate Ühing
KKM	Keskkonnaministeerium
KSH	Keskkonnamõju strateegiline hindamine
LKS	Looduskaitseseadus
MAK	Maaelu arengukava
PM	Põllumajandusministeerium
RAK	rakenduskava
VKE	Väike- ja keskmise suurusega ettevõtja
ÜKP	Euroopa Liidu ühine kalanduspoliitika

Viidatud allikad

A critical life stage of the Atlantic salmon *Salmo salar*: behaviour and survival during the smolt and initial post-smolt migration. E. B. Thorstad et al. Journal of Fish Biology. Special Issue: Fish Migration in the 21st Century: Opportunities and Challenges, Volume 81, Issue 2, pages 500–542, July 2012.

Aastatel 2008-2013 valminud kalandusuuringud. Janek Lees. Kalanduse teabekeskus 2013.

Amended proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the European Maritime and Fisheries Fund [repealing Council Regulation (EC) No 1198/2006 and Council Regulation (EC) No 861/2006 and Council Regulation No XXX/2011 on integrated maritime policy and consequences. Ambio 14:9-14.

Baltic Marine Environment Protection Commission (HELCOM). 2014.
http://www.brisk.helcom.fi/risk_analysis/traffic/

Baltic Marine Environment Protection Commission (HELCOM).
<http://helcom.fi/baltic-sea-trends/environment-fact-sheets/hazardous-substances/illegal-discharges-of-oil-in-the-baltic-sea>

Best Available Technology in the Fishing Industry Nordic Council of Ministries TemaNord 1997: 579.

Commission's Guidance , Guidelines for the ex ante evaluation of 2014-2020 EMFS OP 's

Commission's Guidance, Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment
(<http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>)

Countermeasures against viral diseases of farmed fish. Frederick S.B. Kibenge et al. Antiviral Research, Volume 95, Issue 3, September 2012, Pages 257–281.

Eesti entsüklopeediakirjastus.
http://entsyklopeedia.ee/artikkel/!%C3%A4%C3%A4nemere_loomastik.

Eesti kalamajandus 2011. Kalanduse Teabekeskus, Pärnu 2012.

Eesti kalanduse strateegia 2014-2020 (koostanud Põllumajandusministeerium, Tallinn 2013);
<http://www.agri.ee/sites/default/files/public/juurkataloog/KALAMAJANDUS/EKS/2014-2020/strateegia-eks-2014.pdf>

Eesti keskkonnanäitajad 2012, Keskkonnateabe Keskus. Tallinn 2012

Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS) <http://loodus.keskkonnainfo.ee/eelis>

Eesti Läänemere traallaevastiku püügivõimsuse analüüs, 2012, TÜ Eesti Mereinstituut

Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4 . telje püsihindamise aruanne. 2012. Aasta. Teostaja: Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4. telje püsihindaja, Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond, Majandus- ja sotsiaalinstituut, Eesti Maaülikool ning „Eesti Maaelu Arengukava 2007-2013 meetme 3.1 „Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas“

rakendusanalüüs" Teostaja: Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4. telje püsihindaja, Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond, Majandus- ja sotsiaalinstituut, Eesti Maaülikool.

Eesti Maaelu arengukava 2014-2020 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne; koostanud Hendrikson&Ko, Tartu–Tallinn 2013

Eesti maaelu arengukava aastani 2030. Põllumajandusministeerium.
<http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-maaelu-arengukava-mak-2014-2020>

Eesti merenduspoliitika arengukava 2012-2020. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium 2012.
<https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/majandus-ja-kommunikatsiooniministeerium/Eesti%20merenduspoliitika%202012-2020.pdf>

Eesti põhjavee kasutamine ja kaitse. Põhjaveekomisjon. Tallinn, 2004.

Eesti vesiviljeluse sektori arengustrateegia 2014-2020. Tartu Ülikool, Eesti tuleviku uuringute instituut. Eesti Maaülikool, Veterinaarmeditsiini ja Loomakasvatuse Instituut

EL Läänemere piirkonna strateegia;
http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/

ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia aastani 2020;
http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20Factsheet_ET.pdf

Euroopa Liidu teabeleht „Euroopa kalandus arvudes,
http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/et/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.3.9.html (kasutatud 15.07.2014)

Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014-2020 rakenduskava (rakenduskava eelnõu tööversioon 31.07.2014), <http://www.agri.ee/euroopa-merendus-ja-kalandusfond-2014-2020/>

Fish to 2030. Prospects for Fisheries and Aquaculture. World Bank Report no 83177-GLB. Agriculture and Environment Services Discussion paper 03. The World Bank. December 2013.

Ibid.
http://www.suomenmaa.fi/edoris?tem=sm_lsearchart&search_iddoc=5385720

Infectious salmon anaemia virus (ISAV) in Chilean Atlantic salmon (*Salmo salar*) aquaculture: emergence of low pathogenic ISAV-HPR0 and re-emergence of virulent ISAV-HPRΔ: HPR3 and HPR14. Marcos G Godoy et al, Virology Journal, 10:344. 2013.

International Maritime Organization (IMO)
<http://www.imo.org/OurWork/Environment/PollutionPrevention/Sewage/Pages/Default.aspx>

Jones, C. et al. 2005. Strategic Environmental Assessment and Land Use Planning. An International Evaluation. Earthscan, London.

Kalad ja kalandus. Jäevalt, A. jt Võrtsjärv. Lk 335-354, 2003.

Kalakasvatuse osakond. 2013. [http://www.tlu.ee/UserFiles/Eesti%20Tuleviku-uuringute%20Instituut/vesiviljelus%202020\(1\).pdf](http://www.tlu.ee/UserFiles/Eesti%20Tuleviku-uuringute%20Instituut/vesiviljelus%202020(1).pdf)

Kalakasvatuse osakond. 2013. [http://www.tlu.ee/UserFiles/Eesti%20Tuleviku-uuringute%20Instituut/vesiviljelus%202020\(1\).pdf](http://www.tlu.ee/UserFiles/Eesti%20Tuleviku-uuringute%20Instituut/vesiviljelus%202020(1).pdf)

Kalakasvatuste veesaaste arvestusmetoodika väljatöötamine. Koostaja: OÜ aqua consult Baltic, november 2012

Kalamajandus 2012, Kalanduse teabekeskus. 2013

Kansallinen ammattikalastusohjelma 2015. Maa- ja metsätalousministeriö 2010, kättesaadav www.mmm.fi

Keskkonnaameti juhend "Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis" (koostanud A. Aunapuu ja R. Kutsar), 2013

Keskkonnainfo.

<http://www.keskkonnainfo.ee/main/index.php/et/component/content/article/517?tmpl=komponent>

Keskkonnakompleksloa taotluse ja selle lisade vormid ning keskkonnakompleksloa sisu täpsustavad nõuded ja vorm. Keskkonnaministri määrus. Vastu võetud 19.06.2013 nr 36.

Keskkonnaministeeriumi andmed. <http://www.envir.ee/et/pinnavesi>.

Keskkonnastrateegia aastani 2030;

<https://www.riigiteataja.ee/aktiiv/0000/1279/3848/12793882.pdf#>

Kormorani levik ja arvukus Eestis 2012, Eesti Ornitoloogiaühing.

Larsson, U., Elmgren, R., & Wulff, F. (1985) Eutrophication of the Baltic Sea - causes

Looduskaitse arengukava aastani 2020 (koostanud Keskkonnaministeerium, Tallinn 2012);

<http://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/keskkonnaministeerium/Looduskaitse%20arengukava%20aastani%202020.pdf>

Läänemere ökosüsteemi tervis 2003-2007. HELCOMi algne holistiline hinnang. Baltic Sea Environmental Proceedings Nr. 122. Helsinki Komisjon, Soome, 2010.

Mere bioloogilise mitmekesisuse seire ja loodusväärtuste seisundi hindamise uuenduslikud lahendused Läänemeres. (MARMONI) Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut.

NAFO/ICES Pandalus Assessment Working Group (NIPAG), 2012

Natura 2000 rakendamine Eesti merealadel – alade valik ja kaitsemeetmed-ESTMAR. Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut.

Njord. <http://fiske.zaramis.se/tag/hog-medelalder/>.

Office of the Deputy Prime Minister. 2005. A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive. ODPM Publications. London.

Peipsi järve valgla reostuskoormus ja jõgede veekvaliteet. Loigu, E. Peipsi, lk 179-199. 2008.

Peipsi tervislik seisund. Nõges, T. Ja Nõges, P. Peipsi, lk 387-194. 2008.

Perioodi 2014-2020 EL vahendite kasutamise partnerlusleppe ja ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava keskkonnamõju strateegiline hindamine; koostanud Hendrikson&Ko, Tartu-Tallinn 2013.

Phylogenetic analysis of infectious salmon anaemia virus isolates from Norway, Canada and Scotland. B. Krossøy et al. Diseases of Aquatic Organisms. Vol. 44: 1-6, 2001.

Protected areas in Europe — an overview. EEA Report No 5/2012. European Environmental Agency. EEA, Copenhagen. 2012.

Põllumajandusministeerium. www.agri.ee

Rannikumere operatiivseire 2012, TÜ Eesti Mereinstituut

Review of the Fifth Baltic Sea Pollution Load Compilation for the 2013 HELCOM Ministerial Meeting. Baltic Sea Environment Proceedings No. 141. Baltic Marine Environment Protection Commission (HELCOM). 2013. Helsinki, Finland.

<http://helcom.fi/Lists/Publications/BSEP141.pdf>

Riikliku keskkonnaseire programmi allprogramm „Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire“

Riki Therivel, "Strategic Environmental Assessment in Action"

Rootsi Keskkonnaagentuuri poolt hallatav portaal Rootsi keskkonnanäesmärkide ja nende poole liikumise infoga.

<http://www.miljomal.se/Miljomalen/Allaindikatorer/Indikatorer/?iid=142&pl=1>

Sairinen, R.; Kohl, J. (toim.) 2004. Ihminen ja ympäristön muutos. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin teoriaa ja käytäntöjä. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus [Centre for Urban and Regional Studies], Serie B 87, University of Technology. Espoo.

Siseveekogude seire. 2010.-2013. a aastaaruanded. Eesti riikliku keskkonnaseire alamprogramm

Statistikaamet (Kalamajandus 2010, 2011, 2012) <http://pub.stat.ee/>

Statistikaameti andmed. Statistika andmebaas pub.stat.ee (kasutatud 15.07.2014), näitaja „RAA046: Lisandväärus tegevusala (emtak 2008, 2-kohaline kood) järgi“

Suurtaimed, Feldmann, T. ja Mäemets, H. Võrtsjärv, lk 225-247. 2003.

The Fish Site. Fewer Fishermen Recorded in 2012.

<http://www.thefishsite.com/fishnews/19231/fewer-fishermen-recorded-in-2012>

The Scottish Government.

<http://www.scotland.gov.uk/Publications/2013/09/2502>

Toksilised ained Peipsi järves ja Emajões. Kreitsberg, R. Jt. Peipsi, lk 211-216. 2008

Toksilised ained Võrtsjärves. Tuvikene, A. Võrtsjärv, lk 217-223. 2003

Tööjõu kompetentside ja oskustaseme ning tööturu vajaduste väljaselgitamine kalandussektoris, 2012, Eesti Uuringutekeskus OÜ.

Vee erikasutusloa ja ajutise vee erikasutusloa andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise kord, loa taotlemiseks vajalike materjalide loetelu ja loa vormid. Keskkonnaministri määrus. Vastu võetud 26.03.2002 nr 18.

Võrtsjärve hüdrokeemiline ja hüdrobioloogiline seire 2013. aasta aruanne. Eesti riikliku keskkonnaseire alamprogramm.

Võrtsjärve valgla reostuskoormus. Järvet, A. Võrtsjärv, lk 181-2014. 2003

Võrtsjärve vee- ja põhjasetete keemia. Tuvikene, L. jt. Võrtsjärv, lk 125-139.
2003

2011. Aasta seiretöö „Hülged-hallhüljeste lennuloenduse andmed“

LISAD